

Drop-out vai throw-out?

Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2014:5

Kari Puronaho

Drop-out vai throw-out?

Tutkimus lasten ja nuorten liikintaharrastusten kustannuksista

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:5

Kari Purohaho

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto / Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL 29 / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Erja Kankala, opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN 978-952-263-268-5 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja /
Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2014:5

Sisältö

Esipuhe	5
Tiivistelmä	6
Sammandrag	7
1 Johdanto	8
2 Tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja aineisto	11
2.1 Liikunnan harrastamisen kustannustekijät	13
2.2 Liikunnan kokonaiskustannukset vuodessa ja kustannusten kehitys	14
2.3 Liikunnan harrastamisen kokonaiskustannukset ja harrastajien perheiden tulotaso	18
2.4 Kustannusten kasvun syyt	19
2.5 Säästötoimenpiteet	20
2.6 Harrastusintensiteetti	21
2.7 Yhden lajin harrastuskustannukset aikavälillä 2001–2012	22
2.8 Lasten ja nuorten lajikohtaisten kustannusten ja kustannuskehitysten erityispiirteitä	23
2.9 Alan tutkimus ulkomailla	69
3 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet	72
Lähteet	76

Esipuhe

Lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannukset ovat nousseet laajaan julkiseen keskusteluun tällä hallituskaudella. Harrastaminen urheiluseurassa saattaa olla liian kallista jo kahdelle kolmasosaa suomalaisperheistä. Valtion liikuntapolitiikan yhtenä tavoitteena on liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Sitä toteutetaan parhaiten varhaisesta lapsuudesta alkaen. Liikunta on lasten suosituin harrastus jossain vaiheessa lapsuus- ja nuoruusikää, ja seuratoiminnan suosio on kasvanut tasaisesti alle 14-vuotiaiden parissa.

Tämän selvitystyön tavoitteena on kuvata monipuolisesti lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksia 2010-luvun alussa ja kustannuskehitystä aikavälillä 2001–2002 ja 2012–13. Oletukset ja monilta eri tahoilta saadut viestit osoittautuvat todeksi: kustannukset ovat monien lajien osalta kasvaneet todella paljon. Lasten ja nuorten tasa-arvo liikuntapalveluiden nauttijoina ei välttämättä toteudu.

Harrastamisen kokonaiskustannukset syntyvät monista pienistäkin yksittäisistä ja erillisistä kustannuksista, joita laji-innostuksessa seuroissa ja lajiliitoissa toimijat, tai yleisesti seuratoimintaa merkittävästi tukevat kunnat eivät aina riittävästi havaitse. Erillisistä kustannusten kasvuista voi syntyä monille perheille kestämaton kustannustaakka. Edellisen samaa aihetta käsitäneen tutkimuksen yhteydessä tehtiin johtopäätös, että kilpaurheilullisuuden lisääntyminen toi mukanaan lisääntyneen intensiteetin ja sen myötä kasvaneet kustannukset.

Kilpaurheilua voidaan edelleen harrastaa aktiivisesti ja intensiivisesti. Seuratoiminnassa olisi hyvä tehdä tilaa myös niille lapsille ja nuorille, jotka eivät tähtää lajinsa huipulle, vaan haluavat vain harrastaa; niille, joiden aika tai resurssit eivät riitä aktiiviseen kilpaurheiluun. Nykyistä, laadukkaaksi koettua seuratoimintaa tulee järjestää myös edullisina lyhyinä jaksoina ja pieninä viikkoannoksina – erityisesti 13–18 -vuotiaille. Uudenlainen tarjonta kasvattaa seurojen lajiharrastajien määrää. Harrastajista voi kehittyä ja edistyä yksilöitä myös urheilijanpolulle tai vastaavasti jäädä mukaan seuratoimintaan muissa tehtävissä.

Lasten ja nuorten liikunnan kustannukset syntyvät monesta eri tekijästä. Kustannuksiin vaikuttaminenkin on liikunnan eri toimijoiden yhteinen asia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntayksikkö kiittää raportin valmistanutta Kari Puronahoa sekä Puronahoa avustaneita Sport School Finlandin asiantuntijoita Osmo Laitilaa ja Niklas Kuosmasta, sekä Ville Puronahoa. Kiitokset myös kaikille lajiliittojen yhteyshenkilöille, jotka ovat olleet aktiivisesti työssä mukana.

Helsingissä 8.4.2014

johtaja Harri Syväsalmi
opetus- ja kulttuuriministeriö

ylitarkastaja Sari Virta
opetus- ja kulttuuriministeriö

yliopettaja Kari Puronaho
Sport Business School Finland
HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

Tiivistelmä

Tämän raportin tavoitteena on kuvata monipuolisesti lasten ja nuorten liikunnan kustannusten kehitystä kymmenen viime vuoden ajalta. Raportissa kuvataan 6–18 -vuotiaiden lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen kustannuksia 13 eri liikuntalajissa. Lajeja ovat golf, hiihto, jalkapallo, jääkiekko, koripallo, pesäpallo, ratsastus, salibandy, taitoluistelu, tanssi, uinti, voimistelu ja yleisurheilu. Lajit vastaavat harrastajamääriltään yli 80 prosenttia suomalaisten lasten ja nuorten liikuntaharrastuksista seuroissa. Kilpaurheilun ja harrasteliikunnan kustannukset esitetään raportissa erikseen.

Tutkimustieto on kerätty syksyllä 2012 ja keväällä 2013, ja aineistoa on vertailtu aikaisempaan vuonna 2001 tehtyyn tutkimukseen. Kyselyyn vastasi yhteensä 5 368 henkilöä. Vastanneista tyttöjä oli 2 266 ja poikia 3 102.

Liikunnan kokonaiskustannukset harrastajalle muodostuvat välittömistä ja välillisistä kustannuksista. Välittömiä kustannuksia ovat esimerkiksi pakolliset maksut, ohjaus- ja kilpailutoiminnan kustannukset sekä lajiharrastukselle välttämättömät välineet ja tekstiilit. Välillisiä kustannuksia ovat matkakustannukset, virkistystoimintaan liittyvät kustannukset sekä muut sekalaiset kustannukset.

Harrastamisen kokonaiskustannukset syntyvät monista pienistäkin yksittäisistä ja erillisistä kustannuksista, joita seurojen, lajiliittojen tai kuntien toimijat eivät aina riittävästi havaitse. Erillisistä kustannusten kasvuista voi syntyä monille perheille liian suuri kustannuserä, joka estää lapsen liikunnan harrastamisen ohjatussa seuratoiminnassa.

Raportti osoittaa, että liikunnan harrastaminen seuroissa on kallistunut. Harrasteliikunta on kallistunut jonkin verran. Sen sijaan niiden lajien kilpaurheilu, joissa harrastusintensiiteetti on kasvanut selvästi, on kallistunut paljon, jopa kaksin- tai kolminkertaiseksi. Harrastuskaudet ovat pidentyneet ja vuosittaisten harrastuskertojen määrä on lisääntynyt. Usean liikuntalajin harrastaminen kilpailumielessä on tullut mahdottomaksi jo 11–14 -vuotiaille. Jos murrosikäisellä ei ole mahdollisuutta harrastaa lajiaan seuratoiminnassa noin kaksi kertaa viikossa, puhutaan tutkijan mukaan throw-out- ilmiöstä: seurat käytännössä heittävät suuret määrät vielä lajista kiinnostuneita nuoria pois harrastuksesta ja lajitoiminnasta.

Sammandrag

Målet med denna rapport är att på ett mångsidigt sätt beskriva hur kostnaderna inom barn- och ungdomsidrotten har utvecklats under de senaste tio åren. I rapporten beskrivs kostnaderna för idrottsutövande bland barn och unga i åldern 6–18 i 13 olika idrottsgrenar. Grenarna är golf, skidåkning, fotboll, ishockey, korgboll, boboll, ridning, innebandy, konståkning, dans, simning, gymnastik och friidrott. Antalet deltagare i dessa grenar motsvarar över 80 procent av finländska barns och ungas idrottshobbyer i föreningar. Kostnaderna för tävlingsidrott och motionsidrott presenteras skilt för sig i rapporten.

Forskningsdata har samlats in hösten 2012 och våren 2013 och materialet har jämförts med den tidigare undersökningen som gjordes 2001. Enkäten besvarades av sammanlagt 5 368 personer. Av dessa var 2 266 flickor och 3 102 pojkar.

Totalkostnaderna för dem som utövar motionsidrott utgörs av direkta och indirekta kostnader. Direkta kostnader är bland annat obligatoriska avgifter, kostnader för handlednings- och tävlingsverksamhet samt utrustning och textilier som krävs för att kunna utöva idrottsgrenen. Indirekta kostnader är resekostnader, kostnader för rekreationsverksamhet samt övriga diverse kostnader.

Totalkostnaderna för hobbyn uppkommer av många även små enskilda och separata kostnader som aktörerna i föreningarna, grenförbunden eller kommunerna inte alltid fäster tillräcklig uppmärksamhet vid. Ökningen av de separata kostnaderna kan bli en alltför stor utgift för många familjer, vilket leder till att barnet inte kan utöva idrott i en förening.

Rapporten visar att det har blivit dyrare att idka idrott i föreningar. Motionsidrotten har blivit något dyrare. Beträffande de grenar där träningsintensiteten ökat avsevärt har tävlingsidrotten däremot blivit mycket dyrare. Kostnaderna har till och med fördubblats eller tredubblats. Verksamhetsperioderna har blivit längre och antalet träningsgångar per år har blivit fler. Det har blivit omöjligt redan för 11–14-åringar att idka tävlingsidrott i flera grenar. Om en tonåring inte kan idka sin gren i en förening cirka två gånger per vecka är det enligt forskaren fråga om ett throw-out fenomen: föreningarna kastar i praktiken ut ett stort antal unga ur hobbyn och grenverksamheten även om dessa ännu har ett intresse för grenen.

1 Johdanto

Lasten ja nuorten liikuntaharrastus muodostuu harrastuskerroista, liikuntasuoritteista. Valtion, kuntien, yritysten, seurojen sekä muiden liikuntaorganisaatioiden tuotantopanoksia (työvoima, pääoma ja luonnonvarat) yhdistelemällä saadaan aikaan tarjous lapsille, nuorille sekä heidän vanhemmilleen osallistumisesta liikuntasuoritteen tuottamiseen. Tarjouksen tekijä on tässä tutkimuksessa lähinnä liikuntaseura. Lapsilta sekä nuorilta tarvitaan tässä tuotantoprosessissa lähinnä aikaa ja vanhemmilta niin aikaa, rahaa kuin vapaaehtoistyöpanostakin. Mikäli lapset ja vanhemmat ottavat tarjouksen vastaan ja suostuvat omien resurssiensa luovuttamiseen, syntyy liikuntasuorite.

Eri liikuntalajien harrastamiseen tarvitaan erilaisia ja erisuuruisia määriä tuotantopanoksia. Kukin tuotantoprosessiin osallistuva organisaatio päättää erikseen siitä, miten ja missä määrin tuotantoprosessiin osallistuu. Esimerkiksi Jyväskylän jalkapalloklubin D-junioreiden jalkapallon harjoituskerran (liikuntasuorite liikuntaseurassa) tuottamiseen tarvitaan hyväkuntoinen jalkapallokenttä (kunta, valtio avustanut rakentamisessa), liikuntavälineitä ja –tekstiilejä (yritykset), valmentaja (liikuntaseura) ja asiantuntemusta (Suomen Palloliiton ja opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) tukema koulutus valmentajalle). Seura tarjoaa em. esimerkin mukaista toimintaa perheen D-juniori-ikäiselle lapselle ja hänen vanhemmilleen. Tavallisesti lapsi ja vanhemmat yhdessä päättävät osallistumisesta liikuntasuoritteen tuotantoon eli siitä käyttävätkö lapsi aikaansa harjoitukseen ja siitä, maksavatko vanhemmat jäsen- ja lisenssimaksut sekä tarvittavat välineet ja –tekstiilit sekä käyttävätkö he aikaansa mahdollisesti tarvittaviin kuljetuksiin tai talkootyöhön. Jos päätökset ovat myönteisiä, syntyy liikuntasuorite ja liikuntasuoritteista edelleen liikuntaharrastus liikuntaseurassa.

Liikuntaorganisaatiot eli tässä liikuntaseurat kokoavat erilaisia tuotantopanoksia, työvoimaa (lähinnä vapaaehtoistyöntekijät), pääomaa (esimerkiksi avustuksia kunnalta tai yhteistyösopimuksia yrityksiltä) sekä luonnonvaroja (esimerkiksi liikuntapaikkavuoroja eli mahdollisuuksia käyttää kunnan hallinnassa olevia liikuntapaikkoja ja –alueita). Näiden hankittujen resurssien pohjalta liikuntaseurat tarjoavat lapsille ja nuorille harrastusmahdollisuuksia ja vanhemmille mahdollisuuksia osallistua lastensa liikuntaharrastuksen aikaansaamiseen. Valtio osallistuu tähän tuotantoon lähinnä välillisesti tukemalla kuntia valtionosuusjärjestelmänsä ja joitakin liikuntaseuroja suoran seuratuena ja kaikkia lainsäädäntönsä kautta.

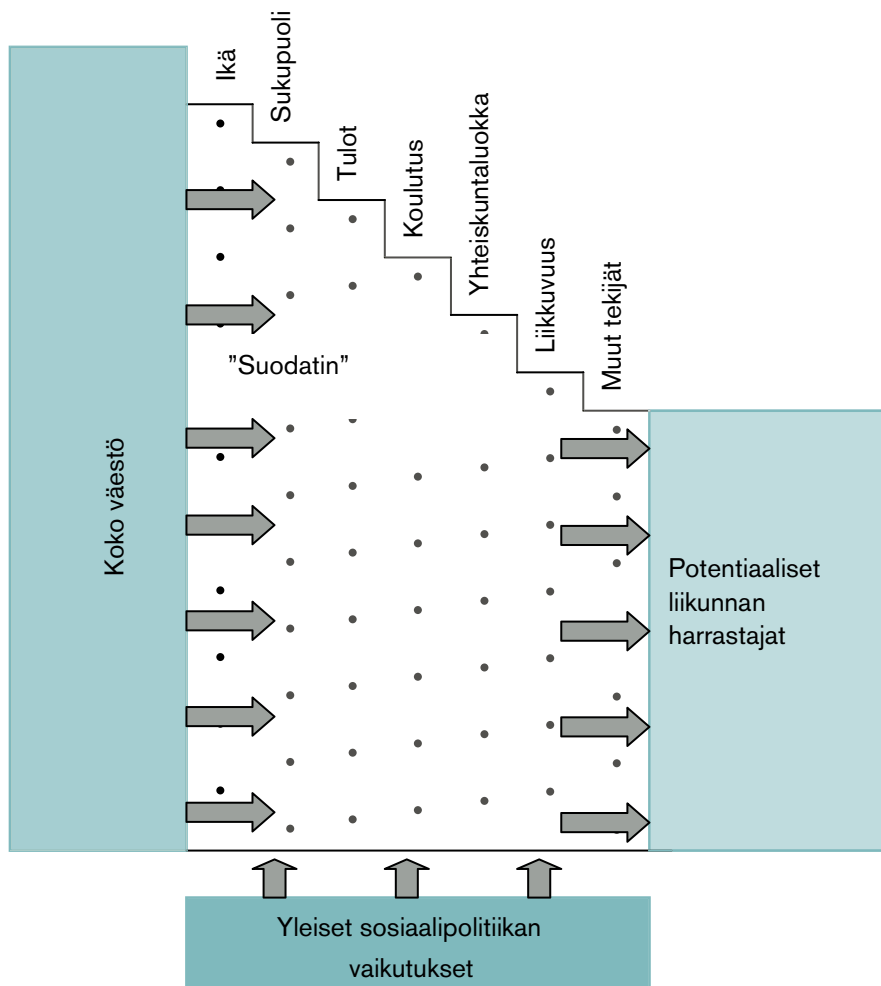
Lapset päättävät harrastuksen aloittamisesta tai jatkamisesta yleensä yhdessä vanhempiensa kanssa mm. arvostustensa, tilannetekijöiden, harrastuksen hinnan, laadun ja koetun arvon perusteella. Yleensä vasta sekä lasten että vanhempien osallisuus saa aikaan liikuntaharrastuksen.

Vanhempien näkökulmasta se, kuinka paljon heidän tulee osallistua em. suoritteiden tuotantoon, riippuu tuotantoprosessissa mukana olevien organisaatioiden osallisuudesta. Organisaatioiden toiminta vaikuttaa varmasti myös tarjouksen laatuun ja edelleen lasten, nuorten ja vanhempien haluun osallistua tuotantoprosessiin. Koko tapahtuma on prosessi, missä lii-

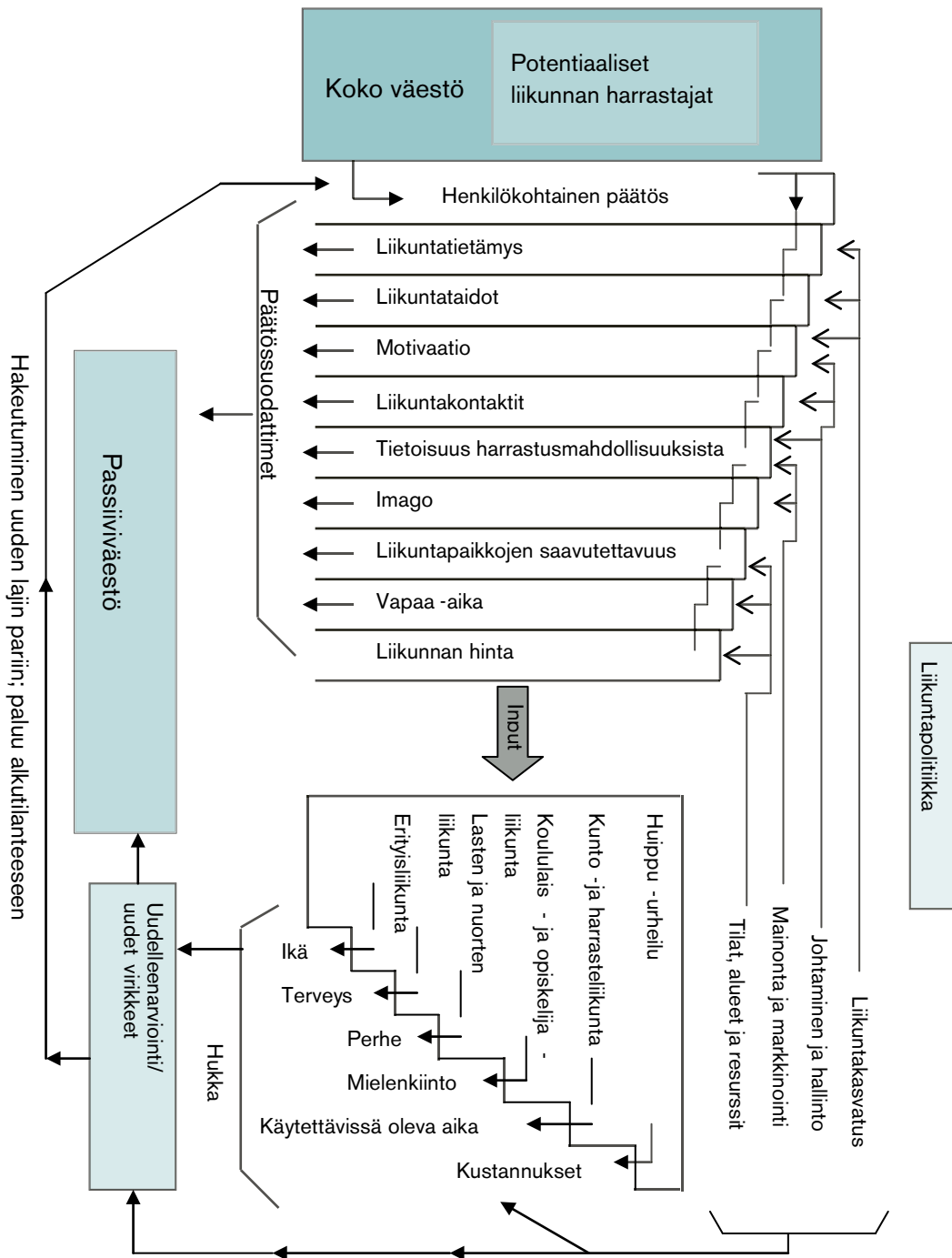
kuntaseura kerta toisensa jälkeen hankkii erilaisia resursseja ja tekee yhteistyötarojouksia niin kunnille, valtiolle, yrityksille kuin lopulta itse harrastajille ja heidän vanhemmilleen.

Tässä työssä keskitytään lasten ja nuorten liikuntaseuroissa tapahtuvan liikuntaharrastuksen kustannuksiin. Kun lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessissa on mukana useita eri tahoja, ei yhden organisaation pienet hinnankorotukset saata tuntua merkittäviltä, mutta jos harrastuspaikkavuokrat nousevat, harrastusvälineiden hinnat kallistuvat, seura-avustukset pienenevät ja matkat eri liikuntapaikoille pitenevät sekä harrastusintensiiteetti kasvaa samanaikaisesti, saattaa kokonaistuloksena olla harrastuksen hinnan huomattava kasvu. Hintojen huomattava kasvu yhdistettynä vanhempien korkeaan kynnykseen kritisoida edelleen pääasiassa vapaaehtoistyöhön perustuvaa seuratoimintaa saattaa pahimmillaan johtaa harrastusten loppumiseen. Toistaiseksi liikuntaseurat eivät ole mainostaneet toimintaansa erityisesti edullisen hinnan avulla harrastajia saadakseen eli hinta kilpailukeinona on toistaiseksi ja käytännössä täysin käyttämättä.

Syksyllä 2012 aineistosta laadittiin ”Kustannuskehityksen välikatsaus 26.11.2012” seuratuun suunnitteluryhmälle. Työryhmä ja OKM on jo käyttänyt aineistoa hyväkseen suunnitellessaan seuratukselle vuosille 2013 ja 2014 tavoitteena mm. lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannusten pitäminen kohtuullisina. Harrastuksen hinta voi olla merkittävä kilpailutekijä, mutta se voi myös rajata harrastajan toiminnan ulkopuolelle monien muiden tekijöiden tavoin (kts. kuviot 1 ja 2).

Kuvio1. Potentialiset liikunnan harrastajat (Rodgers 1977, teoksessa Gratton & Taylor 1988, 62)

Kuvio 2. Liikuntaharrastuksen synty (Rodgers 1977, teoksessa Gratton & Taylor 1988, 63)

Lapset ja heidän vanhempansa kulkevat tavalla tai toisella edellä kuvatun kaltaisen suodatinjärjestelmän läpi päättäessään harrastuksen aloittamisesta, jatkamisesta tai lopettamisesta. Koska liikuntaharrastuksen onnistuminen riippuu myös osallistujista, heidän läheisistään ja heidän kokonaiskokemuksistaan harrastuksen puitteissa, on tärkeää, millaisena lapsi tai nuori harrastuksensa kokee. Perheen kannustus, tuki ja kiinnostus tai niiden puute sekä se, mitä itse harrastustilanteessa esimerkiksi vuorovaikutuksessa valmentajan kanssa tapahtuu, vaikuttavat siihen, millaisena lapsi harrastuksensa kokee ja millaiseksi itse liikunnan harrastaminen muodostuu.

2 Tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja aineisto

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kuvata lasten ja nuorten liikuntaharrastuksen tuotantoprosessia ja selittää empiiriseen aineistoon perustuen lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksia, kustannuskehitystä ja kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä. Tutkimusongelmat lasten ja nuorten liikuntaharrastuksiin liittyen ovat seuraavat:

- 1 Mistä tekijöistä koostuvat liikuntaharrastuksiin käytettävissä olevat resurssit ja harrastuksista aiheutuvat kustannukset ja mitkä tekijät vaikuttavat liikuntapalvelujen valintaan? sekä
- 2 Mitkä ovat liikunnan harrastamisen kustannustekijät?
- 3 Kuinka paljon eri liikuntalajit maksavat harrastajalle enimmillään ja vähimmillään?
- 4 Miten harrastuskustannukset ovat muuttuneet viime vuosina?

Tutkimusongelmaan 1 pyritään löytämään vastaukset olemassa olevan tutkimustiedon avulla. Tutkimuksen empiirisessä osassa haetaan vastauksia kyselyaineistolla tutkimusongelmiin. Lisäksi kartoitetaan ulkomaiseen alan tutkimustietoon perustuen käytäntöjä vähävaraisten lasten liikuntatoiminnan tukemiseksi.

Tavoitteena oli selvittää 6–11-, 12–14- ja 15–18 -vuotiaiden lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen kustannuksia 13 eri liikuntalajissa. Lajeja olivat golf, jalkapallo, jääkiekko, koripallo, pesäpallo, salibandy, yleisurheilu, uinti, taitoluistelu, tanssi, voimistelu, hiihto (mukana muutamia mäkihypyn ja yhdistetyn harrastajia), voimistelu (mukana telinevoimistelu ja muut voimistelulajit) ja ratsastus. Lajit vastaavat harrastajamääriltään yli 80 prosenttia suomalaisten lasten ja nuorten liikuntaharrastuksista seuroissa.

Kilpaurheilun ja harrasteliikunnan kustannuksia käsiteltiin erikseen, samoin tyttöjen ja poikien kustannuksia. Tutkimustieto kerättiin syksyllä 2012 ja keväällä 2013. Aineistoja tarkasteltiin ja vertailut aiempaan tutkimuskauteen 2001 tehtiin vuoden 2012 rahan arvossa. Vertailukohtana 11 lajin osalta käytettiin tutkijan omaa väitöskirjatyöaineistoa vuodelta 2001 (Puronaho, K. 2006). Uutena arviointikohteena aiempaan nähden oli seuratoiminnan hinta-laatu –suhde eli kokivatko perheet saavansa vastinetta toimintaan sijoittamilleen varoille? Lisäksi työhön kerättiin aiheen ulkomaista tutkimustietoa ajalta 2001–2011 ja päivitettiin aiempia julkaistuja toimenpide-ehdotuksia nykytilanteen parantamiseksi sekä tuotettiin jatkotutkimusaiheita.

Tutkimusmenetelminä käytettiin vuoden 2001 tietoihin vertailun ohella lajiliittojen sivustojen välityksellä tehtyä Webropol –kyselyä ja analyysimenetelminä Webropol-analytics –analyysityökaluja. Kokonaiskuvan saamisen kannalta riittävän näytteen saavuttamiseksi kyselylomake siirrettiin lajiliittojen avustuksella (Taulukko 1) internetiin, missä lajiharras-

tajien tai heidän vanhempiansa oli mahdollisuus täyttää kyselylomake ja lähettää se samalla tutkijalle. Lajiliittojen internet-sivuilla käyneitä nuoria harrastajia tai heidän vanhempiaan kehoitettiin täyttämään kyselylomake ja osallistumaan samalla erilaisten lajiliittojen lahjoittamien palkintojen arvontaan.

Taulukko 1. Liittojen yhteyshenkilöt tutkimuksessa

Liitto	Yhteyshenkilö(t)
Suomen Ratsastajainliitto	Nina Kaipio
Suomen Salibandyliitto	Mervi Kilpikoski
Suomen Uimaliitto	Jaana Sinervuo-Tarula
Suomen Pesäpalloliitto	Arto Ojaniemi
Suomen Koripalloliitto	Mikko Mäntylä
Suomen Taitoluisteluliitto	Lea Åman
Suomen Golfliitto	Petri Peltoniemi/Aarni Nordqvist
Suomen Tanssiurheiluliitto	Auli Korhonen
Suomen Palloliitto	Timo Huttunen/Henri Alho
Suomen Jääkiekkoliitto	Ari Piispanen
Suomen Hiihtoliitto	Mika Kulmala
Suomen Urheiluliitto	Harri Aalto
Suomen Voimisteluliitto	Heli Hämäläinen

Osatuloksia tuotettiin jo tutkimusprosessin aikana ja vuoden 2013 loppuun mennessä mm. OKM:lle, muutamille lajikohtaisista tuloksista kiinnostuneille ja työssä mukana olleille lajiliitoille (esim. Suomen Golfliitto, Suomen Jääkiekkoliitto, Suomen Voimisteluliitto) heidän omia kehitystöitään varten sekä Nuorelle Suomelle. Kokonaistulokset on tuotettu sekä tutkimusraporttina että Power Point –esitysaineistona.

Kyselyyn vastasi yhteensä 5.368 henkilöä (Taulukko 2), joista pääosa vastasi kaikkiin kyselylomakkeen kysymyksiin (2001: 1.572 vastausta). Tyttöjä vastanneista oli 2.266 ja poikia 3.102; vastauksista koski 1.938 kilpaurheilijoita ja 3.451 harrasteliikkujia (Taulukko 3). Erot yhteisissä johtuvat siitä, että osa vastaajista ei vastannut joko sukupuolta tai liikkumistapaa (kilpa- tai harrasteliikunta) koskevaan kysymykseen.

Taulukko 2. Tutkimuksen kohderyhmät sukupuolittain

Laji	Tytöt	%	Pojat	%	Yhteensä	Osuus vastaajista
Golf	66	25 %	202	75 %	268	5 %
Hiihto	59	48 %	65	52 %	124	2 %
Jalkapallo	250	26 %	705	74 %	955	18 %
Jääkiekko	52	4 %	1180	96 %	1232	23 %
Koripallo	55	46 %	64	54 %	119	2 %
Pesäpallo	94	53 %	85	47 %	179	3 %
Ratsastus	168	97 %	6	3 %	174	3 %
Salibandy	57	13 %	367	87 %	424	8 %
Taitoluistelu	674	98 %	17	2 %	691	13 %
Tanssi	31	43 %	41	57 %	72	1 %
Uinti	173	57 %	128	43 %	301	6 %
Voimistelu	315	87 %	48	13 %	363	7 %
Yleisurheilu	272	58 %	194	42 %	466	9 %
Yhteensä	2266	42 %	3102	58 %	5368	100 %

Taulukko 3. Kilpa- ja harrasteliikkujat

Laji	Kilpa	%	Harraste	%	Yhteensä	Osuus vastaajista
Golf	20	7 %	254	93 %	274	5 %
Hiihto	66	53 %	59	47 %	125	2 %
Jalkapallo	56	6 %	917	94 %	973	18 %
Jääkiekko	165	14 %	1048	86 %	1213	23 %
Koripallo	108	90 %	12	10 %	120	2 %
Pesäpallo	162	92 %	15	8 %	177	3 %
Ratsastus	86	49 %	90	51 %	176	3 %
Salibandy	367	87 %	57	13 %	424	8 %
Taitoluistelu	522	75 %	171	25 %	693	13 %
Tanssi	38	51 %	36	49 %	74	1 %
Uinti	209	68 %	97	32 %	306	6 %
Voimistelu	60	17 %	302	83 %	362	7 %
Yleisurheilu	79	17 %	393	83 %	472	9 %
Yhteensä	1938	36 %	3451	64 %	5389	100 %

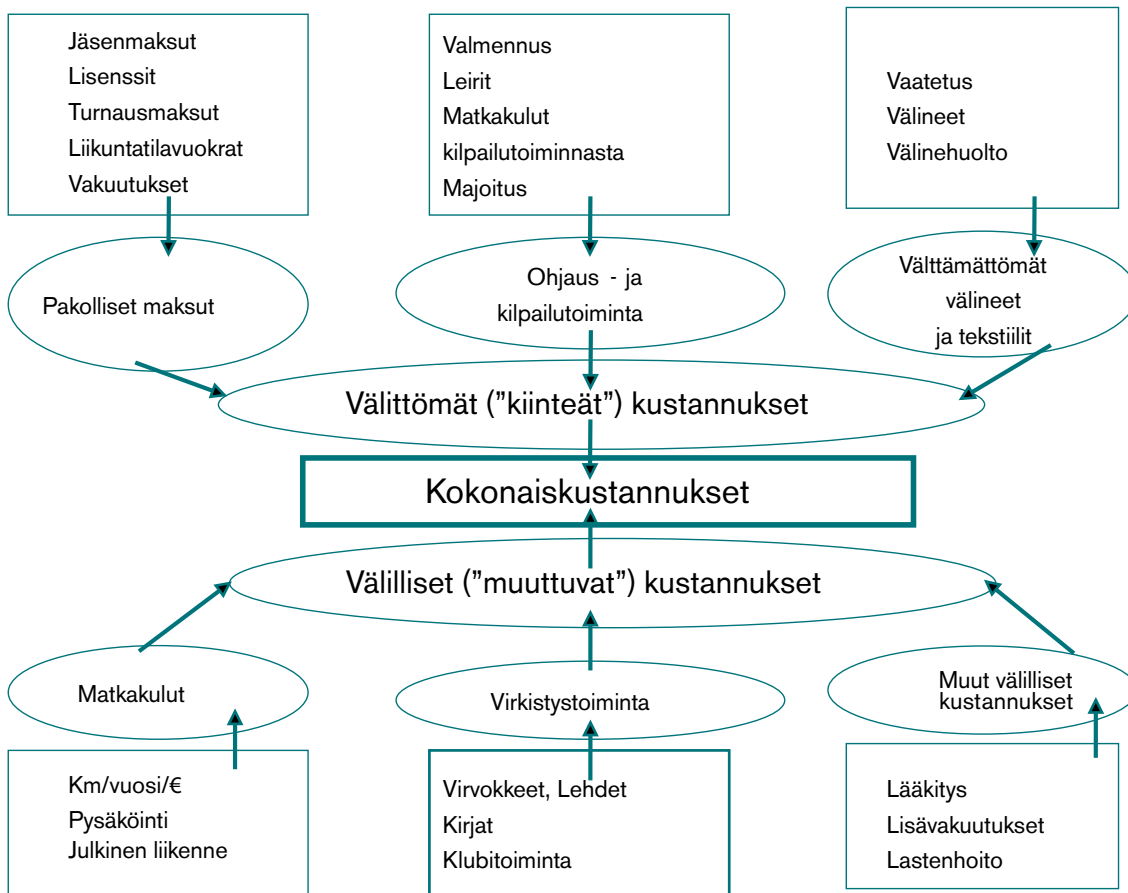
2.1 Liikunnan harrastamisen kustannustekijät

Liikunnan kokonaiskustannukset harrastajalle muodostuvat välittömistä ja välillisistä kustannuksista (Kuvio 3). Välittömiä kustannuksia ovat pakolliset maksut, ohjaus- ja kilpailutoiminnan kustannukset sekä lajiharrastukselle välttämättömät välineet ja tekstiilit. Pakollisiin maksuihin kuuluvat m. jäsenmaksut, lisenssimaksut, liikuntatilavuokrat ja turnausmaksut. Ohjaus- ja kilpailutoiminnan kustannuksiin kuuluvat mm. valmennuksesta ja leireistä aiheutuvat kustannukset. Lajiharrastukselle välttämättömiä välineitä ja tekstiilejä voivat olla esimerkiksi harjoitus- ja kilpailuasut, luistimet, jalkapallokengät ja erilaiset mailat.

Välillisiä kustannuksia ovat matkakustannukset, virkistystoimintaan liittyvät kustannukset sekä muut sekalaiset kustannukset. Matkakustannukset aiheutuvat harjoittelusta ja kilpailutoiminnasta, virkistystoimintaan liittyvät kustannukset ovat esimerkiksi harrastukseen tavalla tai toisella liittyvä kirjallisuus ja muita sekalaisia kustannuksia voivat olla mm. hieronnasta, lääkintähuollosta ja meikeistä aiheutuvat kustannukset (kts. myös lajikohtaiset liitteet minimi ja maksimikustannuksista).

Tässä tutkimuksessa kokonaiskustannukset jaettiin jäsenmaksuihin (lisenssimaksut, vakuutukset, pelimaksut ja kuukausimaksut), matkakuluihin, kilpailu- ja turnauskuluihin, leirikuluihin, taskurahoihin, väline- ja tekstiilikuluihin (kilpailutoiminnan liikuntavälineet, kilpailutoiminnan jalkineet ja tekstiilit, harjoittelun liikuntavälineet sekä harjoittelun jalkineet ja tekstiilit) sekä muihin kuluihin (kirjallisuus, lehdet ja videot, penkkiurheilu, lääkintä, lihashuolto, lisäakuutukset ja muut ilmoittamattomat kulut).

Liikunnan kokonaiskustannukset harrastajalle

Kuvio 3. Liikunnan kokonaiskustannukset harrastajalle

2.2 Liikunnan kokonaiskustannukset vuodessa ja kustannusten kehitys

Liikunnan harrastamisen kokonaiskustannusten kehitystä arvioitaessa mukana oli 11 lajia (hiihto, jääkiekko, jalkapallo, koripallo, pesäpallo, ratsastus, salibandy, taitoluistelu, tanssi, uinti ja yleisurheilu). Nämä lajit olivat mukana myös aiemmassa tutkimuksessa, missä tutkimusaineisto oli vuosilta 2001–2002 ja johon tuloksia nyt verrattiin.

Tulokset osoittavat, että harrastamisen kokonaiskustannukset ovat kaksin tai kolminkertaistuneet noin kymmenen vuoden aikana (Taulukko 4). Erityisen paljon ovat kasvaneet kilpaurheilun kustannukset nuorimmassa ikäluokassa ja harrasteliikunnan kustannukset vanhimmassa ikäluokassa. Kilpaurheilun kustannukset ovat harrasteliikuntakustannuksia suuremmat ja ero on sitä suurempi mitä vanhemmasta ikäluokasta on kysymys.

Taulukko 4. Kokonaiskustannusten kehitys aikavälillä 2001–02 ja 2012–13

Kilpaurheilu			
Ikä	2001-02	2012-13	kasvu kerroin
	€	€	
6-10 vuotta	1.495	3.068	2,05
11-14 vuotta	2.646	4.642	1,75
15-18 vuotta	4.207	7.541	1,79
Harrasteliikunta			
Ikä	2001-02	2012-13	kasvukerroin
6-10 vuotta	926	1.586	1,71
11-14 vuotta	1.075	2.109	1,96
15-18 vuotta	828	2.440	2,94

Yksikkökustannusten kehitys on kokonaiskustannuksia hitaampaa, m ikä johtuu siitä, että harrastuskerrat ovat lisääntyneet kaikissa ikäluokissa ja erityisesti 11–14 -vuotiaiden osalta. Harrasteliikunnan yksikkökustannuksissa ei ole suuria eroja ikäluokittain (Taulukko 5).

Taulukko 5. Yksikkökustannusten kehitys aikavälillä 2001–02 ja 2012–13

Kilpaurheilu			
Ikä	2001-02	2012-13	kasvukerroin
	€	€	
6-10 vuotta	15	26	1,74
11-14 vuotta	22	26	1,22
15-18 vuotta	19	33	1,75
Harrasteliikunta			
Ikä	2001-02	2012-13	kasvukerroin
6-10 vuotta	13	24	1,95
11-14 vuotta	13	22	1,64
15-18 vuotta	10	27	2,73

Lajikohtainen tarkastelu osoittaa, että lajien kustannuskehityksessä on erittäin suuria eroja. Jääkiekon kilpaurheilu- ja harrasteliikuntakustannukset ovat kasvaneet erityisen paljon ja ylittävät keskiarvot lähes kaikissa ikäryhmissä. Jalkapallon keskimääräiset kustannukset sen sijaan on keskiarvoa alhaisemmat kaikissa ikäluokissa (Taulukko 6).

Taulukko 6. Lajikohtainen keskimääräisten kustannusten kehitys 2001–2012 (hiihto, jääkiekko, jalkapallo, koripallo)

2012	Hiihto	Jääkiekko	Jalkapallo	Koripallo	KA
	€	€	€	€	€
Kilpaurheilijat 6-10v	1.904	2.620	1.856	2.117	3.068
Kilpaurheilijat 11-14v	4.540	4.682	3.195	4.398	4.642
Kilpaurheilijat 15-18v	9.241	12.697	3.318	5.049	7.541
Harrasteurheilijat 6-10v	1.916	1.840	1.247	2.048	1.586
Harrasteurheilijat 11-14v	2.571	3.447	1.801	2.622	2.109
Harrasteurheilijat 15-18v	1.916	4.375	1.816		2.440
2001	Hiihto	Jääkiekko	Jalkapallo	Koripallo	KA
Kilpaurheilijat 6-10v	2.252	1.588	950	664	1.495
Kilpaurheilijat 11-14v	3.005	2.390	1.378	1.539	2.646
Kilpaurheilijat 15-18v	7.389	3.761	2.706	1.968	4.207
Harrasteurheilijat 6-10v	888	1.426	586	546	926
Harrasteurheilijat 11-14v	845	2.124	1.285	407	1.075
Harrasteurheilijat 15-18v		1.484	117	843	828

Erityistä huomiota herättää hiihdon keskimääräisten yksikkökustannusten suuruus (Taulukko 7). Kustannukset ylittivät kymmenen vuotta sitten ja ylittävät myös nyt keskimääräiset yksikkökustannukset. Jalkapallon yksikkökustannukset ovat alhaisia.

Taulukko 7. Lajikohtainen yksikkökustannusten kehitys 2001–2012 (hiihto, jääkiekko, jalkapallo, koripallo)

2012	Hiihto	Jääkiekko	Jalkapallo	Koripallo	KA
	€	€	€	€	€
Kilpaurheilijat 6-10v	23	21	13	17	26
Kilpaurheilijat 11-14v	31	26	18	22	26
Kilpaurheilijat 15-18v	39	58	18	26	33
Harrasteurheilijat 6-10v	48	19	11	24	24
Harrasteurheilijat 11-14v	57	23	13	22	22
Harrasteurheilijat 15-18v	48	24	12		27
2001	Hiihto	Jääkiekko	Jalkapallo	Koripallo	KA
Kilpaurheilijat 6-10v	27	17	11	8	15
Kilpaurheilijat 11-14v	26	17	11	10	22
Kilpaurheilijat 15-18v	32	17	14	12	19
Harrasteurheilijat 6-10v	13	15	7	7	13
Harrasteurheilijat 11-14v	21	19	21	7	13
Harrasteurheilijat 15-18v		15	2	15	10

Ratsastus ja taitoluistelu olivat kalleimpia tarkastelussa mukana olleita lajeja ja ylittivät yleensä keskimääräiset kokonaiskustannukset kaikissa ikäluokissa selvästi (Taulukko 8). Pesäpallo ja salibandy kuuluivat tässä arvioinnissa kaikkein edullisimpien lajien joukkoon. Taitoluistelun kilpaurheilijoiden korkea harrastusintensiteetti näkyy yksikkökustannusvertailussa (Taulukko 9), minkä mukaan taitoluistelun yksikkökustannukset ovat korkeista kokonaiskustannuksista huolimatta hyvin lähellä yksikkökustannusten keskiarvoja.

Taulukko 8. Lajikohtainen keskimääräisten kustannusten kehitys 2001–2012 (pesäpallo, ratsastus, salibandy, taitoluistelu)

2012	Pesäpallo	Ratsastus	Salibandy	Taitoluistelu	KA
	€	€	€	€	€
Kilpaurheilijat 6-10v		11.124	1.388	4.919	3.068
Kilpaurheilijat 11-14v	1.821	9.845	2.388	7.052	4.642
Kilpaurheilijat 15-18v	2.725	17.731	3.517	9.196	7.541
Harrasteurheilijat 6-10v	962	4.683	731	1.924	1.586
Harrasteurheilijat 11-14v	1.307	3.672	1.728	2.613	2.109
Harrasteurheilijat 15-18v		5.642	1.371	1.924	2.440
2001	Pesäpallo	Ratsastus	Salibandy	Taitoluistelu	KA
Kilpaurheilijat 6-10v	474			4.107	1.495
Kilpaurheilijat 11-14v	1.360	6.749	1.217	5.089	2.646
Kilpaurheilijat 15-18v	1.846	10.532	1.892	6.735	4.207
Harrasteurheilijat 6-10v		1.478	295	2.181	926
Harrasteurheilijat 11-14v	394	1.629	1.292	1.125	1.075
Harrasteurheilijat 15-18v	217	2.384	1.263	925	828

Taulukko 9. Lajikohtainen yksikkökustannusten kehitys 2001–2012
(pesäpallo, ratsastus, salibandy, taitoluistelu)

2012	Pesäpallo	Ratsastus	Salibandy	Taitoluistelu	KA
	€	€	€	€	€
Kilpaurheilijat 6-10v	15	104	13	21	26
Kilpaurheilijat 11-14v	16	55	17	26	26
Kilpaurheilijat 15-18v	15	76	20	34	33
Harrasteurheilijat 6-10v	20	59	12	32	24
Harrasteurheilijat 11-14v	14	34	16	20	22
Harrasteurheilijat 15-18v		52	14	32	27
2001	Pesäpallo	Ratsastus	Salibandy	Taitoluistelu	KA
Kilpaurheilijat 6-10v	16			17	15
Kilpaurheilijat 11-14v	13	39	61	20	22
Kilpaurheilijat 15-18v	8	48	10	23	19
Harrasteurheilijat 6-10v		33	7	15	13
Harrasteurheilijat 11-14v	10	20	13	10	13
Harrasteurheilijat 15-18v	8	29	9	6	10

Tanssiurheilu kilpaurheiluna kuuluu myös tässä arvioinnissa kalleimpien lajien joukkoon – ja niin oli myös aiemmassa arvioinnissa. Harrasteliikuntana tanssi on edelleen keskimääräistä edullisempaa. Uinti ja yleisurheilu ovat edelleen keskimääräistä edullisempia lajeja harrastaa niin kokonaiskustannuksiltaan kuin yksikkökustannuksiltaan - halusi sitten kilpaurheilla tai harrastella (Taulukko 10 ja 11).

Taulukko 10. Lajikohtainen keskimääräisten kustannusten kehitys 2001–2012
(tanssi, uinti, yleisurheilu)

2012	Tanssi	Uinti	Yleisurheilu	KA
	€	€	€	€
Kilpaurheilijat 6-10v	3.153	2.153	1.360	3.068
Kilpaurheilijat 11-14v	7.294	3.612	2.231	4.642
Kilpaurheilijat 15-18v	9.961	6.087	3.424	7.541
Harrasteurheilijat 6-10v	819	656	624	1.586
Harrasteurheilijat 11-14v	1.660	792	985	2.109
Harrasteurheilijat 15-18v		1.141	1.333	2.440
2001	Tanssi	Uinti	Yleisurheilu	KA
Kilpaurheilijat 6-10v	1.630	1.052	738	1.495
Kilpaurheilijat 11-14v	2.817	2.231	1.325	2.646
Kilpaurheilijat 15-18v	4.983	2.554	1.916	4.207
Harrasteurheilijat 6-10v	530	866	465	926
Harrasteurheilijat 11-14v	959	1.264	498	1.075
Harrasteurheilijat 15-18v	228	279	545	828

Taulukko 11. Lajikohtainen yksikkökustannusten kehitys 2001–2012 (tanssi, uinti, yleisurheilu)

2012	Tanssi	Uinti	Yleisurheilu	KA
	€	€	€	€
Kilpaurheilijat 6-10v	24	14	19	26
Kilpaurheilijat 11-14v	43	18	18	26
Kilpaurheilijat 15-18v	39	22	17	33
Harrasteurheilijat 6-10v	16	13	14	24
Harrasteurheilijat 11-14v	20	10	14	22
Harrasteurheilijat 15-18v		13	20	27
2001	Tanssi	Uinti	Yleisurheilu	KA
Kilpaurheilijat 6-10v	17	9	12	15
Kilpaurheilijat 11-14v	20	9	10	22
Kilpaurheilijat 15-18v	27	9	8	19
Harrasteurheilijat 6-10v	10	8	11	13
Harrasteurheilijat 11-14v	11	9	8	13
Harrasteurheilijat 15-18v	5	2	7	10

2.3 Liikunnan harrastamisen kokonaiskustannukset ja harrastajien perheiden tulotaso

Kun perheiden vuositulojen ja liikunnan kokonaismenojen välillä oli kymmenisen vuotta sitten jonkin verran yhteyttä, näyttää se yhteys edelleen jossain määrin säilyneen. Harrastuksen keskimääräiset kustannukset vuodessa näyttävät edelleen olevan sitä suuremmat, mitä suuremmat ovat myös keskimääräiset vuositulot. Se, että näyttäisi olevan yhteys perheiden tulotason ja harrastuksiin käytetyn rahamäärän välillä, tuntuu luonnolliselta. Mielenkiintoista on edelleen, miten tällaiseen tilanteeseen on jouduttu? Ovatko perheet jo lasten harrastuksia kartoittaessaan valinneet kukkarolleen sopivan lajin vai onko käynyt niin, että harrastajat ovat joutuneet ennen pitkää ns. drop-out -ilmiön kautta harrastamaan ainoastaan nyt harrastamia lajeja?

Erityisen merkittävää kuitenkin on se, että kyselyyn vastanneiden kotitalouksien keskimääräiset bruttotulot olivat peräti 87.325 euroa vuodessa. Jos tarkastellaan eri lajien keskimääräisiä kustannuksia ja kyselyyn vastanneiden keskimääräisiä tuloja (Taulukko 12), voidaan havaita, että keskimääräistä suuremmat tulot olivat golfin, taitoluistelun, jalkapallon ja hiihdon harrastajilla. Näyttää myös edelleen siltä, että ratsastuksen harrastajat (harrastuksen keskimääräisestä kalleudesta huolimatta) ovat edelleen tuloiltaan alle keskiarvon. Tätä selittää erityisesti se, että ratsastuksen harrastajat voivat ostaa harrastustaan yleensä suoritteittain eli käytännössä sovittaa harrastuskustannukset täysin tulojensa mukaan. Tällaisia mahdollisuuksia ei niissä lajeissa ole, jotka toimivat pitkien kausien periaatteella eli harrastajan täytyy maksaa esimerkiksi 10-11 kuukauden kaudesta, jotta voisi olla toiminnassa mukana.

Keskimäärin 36 prosenttia suomalaisista lapsiperheistä ansaitsee vuodessa yli 80.000 euroa. Onko nyt käynyt tai käymässä niin, että liikuntaseuroissa tapahtuvasta harrastustoiminnasta tulee vain harvojen etuoikeus?

Lisäksi on merkitty keskimääräisten kokonaiskustannusten ja yksikkökustannusten vaihtelu eri ikäluokissa harrastustasoittain. Näin pyrittiin löytämään erityisesti todellisten harrastelijoiden ja korkeimmalla kansallisella tasolla kilpailevien kustannuksiin liittyviä erityispiirteitä. Taulukosta voidaan havaita mm. se, että yleensä harrastuksen kilpailullinen taso näyttää olevan yhteydessä keskimääräisiin kokonaiskustannuksiin. SM-sarjatasolla

kilpaileminen näyttää kaikissa ikäluokissa maksavan yleensä tuhansia euroja (vaihteluväli 982-13.644 €). Myönteisiä poikkeuksia tässä suhteessa näyttävät olevan salibandy ja pesäpallo (Taulukko 12).

Taulukko 12. Vastanneiden keskimääräiset tulot, keskimääräiset harrastuskustannukset vuodessa (€) ja harrastuksen taso

Laji	Keskimääräiset tulot €	Harrastelijat	Harrastelijat (har+paik.kilp.)	Kaikki kilpaurheilijat	SM-tason kilpaurheilijat
Golf	119.114	949-1.183	1.217-2.444	3.118-6.463	4.730-8.461
€/kerta		28-33	29-31	31-38	31-47
Hiihto	94.021	1.916-2.571	1.707-5.632*	1.904-9.241	6.621-11.687
€/kerta		23-39	27-29	26-32	32-45
Jalkapallo	89.712	1.247-1.816	1.619-3.048	1.856-3.318	3.838-5.694
€/kerta		11-13	12-17	13-18	18-26
Jääkiekko	83.704	1.840-4.375	2.421-5.278	2.620-12.697	3.267-9.788
€/kerta		19-24	20-28	21-58	23-38
Koripallo	81.678	2.048-2.622	1.767-2.708	2.117-5.049	4.690-4.863
€/kerta		22-24	23-24	17-26	20-22
Pesäpallo	73.859	962-1.307	1.108-1.745	1.156-2.725	1.816-2.696
€/kerta		15-16	15-16	14-20	15-23
Ratsastus	83.545	3.672-5.642	3.892-5.104	9.845-17.731	11.890-13.644
€/kerta		34-59	40-49	55-104	58-111
Salibandy	80.542	731-1.728	1.187-2.564	1.388-3.517	982-4.524
€/kerta		12-16	13-18	13-20	12-22
Taitoluistelu	95.290	1.924-2.613	2.050-2.612	4.919-9.196	5.108-9.233
€/kerta		20-32	20-32	21-34	22-34
Tanssi	86.121	819-1.660	2.199-4.522	3.153-9.961	2.617-10.388
€/krt		16-20	24-38	24-43	23-45
Uinti	81.964	656-1.141	1.031-2.463	2.153-6.087	3.808-6.981
€/kerta		10-13	13-15	14-22	21-25
Voimistelu	81.263	471-757	791-1.326	1.650-3.561	2.582-4.854
€/kerta		11-15	11-14	17-20	18-21
Yleisurheilu	82.125	624-1.333	950-1.870	1.360-3.424	2.360-5.289
€/krt		14-20	7-11	17-19	8-12
Keskiarvo	87.325				
Vaihtelu	73.859-119.114	471-5.642	660-5.632	1.156-17.731	1.412-13.644

Aina harrastuksen keskimääräiset kokonaiskustannukset eivät näytä olevan yhteydessä harrastustasoihin. Suurimmat keskimääräiset kustannukset löytyivät esimerkiksi niiltä jääkiekon, koripallon, pesäpallon ja ratsastuksen harrastajilta, jotka eivät kilpailleet korkeimmalla kansallisella tasolla. Samoin pienimmät keskimääräiset kustannukset olivat niillä hiihdon tai koripallon harrastajilla, jotka olivat ainakin jonkin verran kilpailutoiminnassa mukana.

2.4 Kustannusten kasvun syyt

Kustannusten kasvun ja harrastusintensiteetin kasvun välillä on selvä yhteys. Kun harjoitus- ja kilpailutapahtumien määrä kasvaa, kasvavat myös kustannukset. Näin on tapahtunut erityisesti 11-14-vuotiaille kilpaurheilun harrastajille lähes kaikissa tutkituissa lajeissa.

Keskeisimpiä syitä golfin harrastuskustannusten kasvulle olivat välinekustannusten kasvu lasten kasvun myötä, harjoitus- ja kilpailumaksujen kohoaminen sekä lisääntynyt matkustaminen. Maastohiihdossa merkittävimpinä syinä kustannusten kasvuun pidettiin

leiritoiminnan lisääntymistä, väline- ja matkakustannusten kasvua sekä muiden kulujen, kuten suksihuollon ja voidekustannusten kasvua. Jalkapallossa syinä harrastuskustannusten kasvuun pidettiin pakollisten maksujen ja kilpailukulujen (turnaukset) kasvua sekä matkakulujen lisääntymistä.

Jääkiekossa syinä harrastuskustannusten kasvuun olivat pakollisten maksujen, matkakulujen, kilpailukulujen ja harrastusvälinekulujen kasvu. Lisäksi mainitaan erikseen vielä jäämaksujen ja turnausmaksujen kasvu. Koripallon pakolliset maksut ovat kasvaneet, samoin matka- ja leirikulut. Lisäksi mainitaan erikseen salivuorien ja tuomaripalkkioiden kasvu. Pesäpallossa vähäistä kokonaiskustannusten kasvua ovat aiheuttaneet jonkin verran kasvaneet matka- ja leirikulut. Lisäksi kustannusten kasvun syinä mainitaan mm. yleinen kustannuskehitys, liikuntapaikkamaksujen kasvu ja pelimatkojen pidentyminen. Syitä ratsastuksen kustannusten kasvuun olivat mm. pakollisten maksujen, matkakulujen ja kilpailukulujen kasvu. Lisäksi mainitaan yleinen kustannustason nousu ja ratsastustuntien kallistuminen sekä hevosen, välineiden ja kaluston ylläpidon kallistuminen.

Salibandyssa harrastuskustannusten kasvun syitä ovat erityisesti pakollisten maksujen ja matkakulujen kasvu. Muita syitä olivat mm. salivuokrien, bensan ja varusteiden hintojen kohoaminen. Taitoluistelussa harrastuskustannusten kasvun syinä olivat erityisesti pakollisten maksujen ja muiden kulujen, kuten meikkien, hiustuotteiden, joukkueetekiilien, hiuskoristeiden, luistinten huollon, musiikin, hyppynarujen, tasapainolautojen ja varustelaukkujen jne. kustannukset. Tanssiharrastuksen merkittävimpiä kallistumisen syitä olivat matkakulujen, urheiluväline- ja tekstiilikulujen sekä muut kulut, kuten kampaamo-, meikki-, yksityistunti- ja puhelinkulut.

Uinnin kokonaiskustannusten kasvun merkittävimpiä syitä olivat pakollisten maksujen kasvu, erityisesti kilpaurheilijoiden leirikulujen kasvu ja muiden kulujen, kuten lääkärintä- ja lihahuolto, kasvu. Lisäksi kustannuskasvua vastaajien mielestä selittivät yleinen kustannustason nousu, ratamaksujen kasvu, harjoitusmäärien kasvu ja matkakustannukset. Merkittävimmät voimistelulajien kustannusten kasvua aiheuttavat tekijät olivat yleinen kustannustason nousu, harjoitusmäärien lisäys, tilavuokrat sekä matka- ja leirikustannukset. Merkittävimmät yleisurheilun vähäiseen harrastuskustannusten kasvuun vaikuttaneet tekijät olivat pakollisten maksujen, kilpailu- ja leirikulujen sekä muiden kuten lisävakuumatkulujen ja lääkärintä- sekä lihahuoltokulujen kasvu. Lisäksi kustannuksiin vaikutti yleinen kustannustason nousu.

Lisää yksityiskohtaisia tietoja eri lajien yksityiskohtaisista kustannuksista ja kustannusten kasvun syistä löytyy lajikohtaisista analyyseistä ja lajikohtaisista liitteistä.

2.5 Säästötoimenpiteet

Lähes kaikilla lajeilla säästötoimenpiteet harrastuskustannusten kurissa pitämiseksi olivat samat: 1. Kimppakyydit, 2. Talkoot, 3. Kierrätys, 4. Yhteistyökumppanien hankinta, 5. Harrastusintensiteetin pienentäminen (jos mahdollista)

Lisäksi mainittiin mm. turnauksiin osallistumisen vähentäminen, erilaisen myyntitoiminnan lisäys, ”turhan hömpötyksen pois jättäminen”. Tällä tarkoitettiin mm. turhia seuran edustusasuja ja jättämällä ajoittain uudet peliasut ostamatta vaan kierrättämällä asuja joukkueelta toiselle. Muita säästötoimenpiteitä tai varainhankintakeinoja olivat urheilutilojen valvonta, yhteishankinnat, välineiden hyvä huolto ja korjaus, seurassa toimiminen ja toiminnan vähentäminen. Liian monet vastaajat olivat sitä mieltä, ettei kustannusten vähentäminen (tai varainhankinnan lisääminen) onnistu.

2.6 Harrastusintensiteetti

Junioriturheilun harrastusintensiteetti on kasvanut useissa lajeissa merkittävästi aikavälillä 2001–2012 (Taulukko 13). Erityisesti 11–14 -vuotiaiden kilpaurheilijoiden harrastusintensiteetti on monissa lajeissa kasvanut todella paljon.

Taulukko 13. 11-14 ja 15-18-vuotiaiden kilpaurheilijoiden keskimääräiset harjoituskerrat vuosina 2001 ja 2012

Laji	Harjoituskerrat - Kilpaurheilijat 11-14 ja 15-18	
	2001	2012
Hiihto	116-233	209-258
Jalkapallo	125-196	220-224
Jääkiekko	137-216	257-255
Koripallo	147-160	198-197
Pesäpallo	103-226	113-181
Ratsastus	173-221	178-194
Salibandy	103-189	143-174
Taitoluistelu	252-291	274-270
Tanssi	138-187	223-268
Uinti	235-300	202-275
Voimistelu	207-243	212-226
Yleisurheilu	137-228	209-215
Vaihtelu	103-300	113-275

Harrastusintensiteetin kasvu on tuonut mukanaan myös kustannusten kasvun (Taulukko 14a). Tarvitaan lisää tilaa, päätoimiset tai osapäivätoimiset valmentajat, paremmat välineet ja tekstiilit ja myös matkakustannukset kasvavat.

Taulukko 14a. 11-14-vuotiaiden kilpaurheilijoiden kokonaiskustannusten, kertahintojen ja harrastusintensiiteetin muutos aikavälillä 2001–2012

Laji	Kilpaurheilijat 11-14		Kilpaurheilijat 11-14		Lisäys krt/v
	2001 €/v	2012 €/v	2001 krt/v	2012 krt/v	
Hiihto	3.005	6.621	116	209	93
€/kerta	26	32			
Jalkapallo	1.378	5.694	125	220	95
€/krt	11	26			
Jääkiekko	2.389	7.431	137	257	120
€/kerta	17	29			
Koripallo	1.539	3.503	147	198	51
€/kerta	10	18			
Pesäpallo	1.360	1.484	103	113	10
€/kerta	13	13			
Ratsastus	6.749	10.343	173	178	5
€/kerta	39	58			
Salibandy	1.217	2.437	103	143	40
€/kerta	12	17			
Taitoluistelu	5.089	6.596	252	274	22
€/kerta	20	24			
Tanssi	2.817	10.134	138	223	85
€/krt	20	45			
Uinti	2.231	3.629	235	202	-33
€/kerta	9	18			
Voimistelu*	2.635	3.922	207	212	5
€/kerta	12	18			
Yleisurheilu	1.325	5.289	137	209	72
€/krt	10	25			
Vaihtelu (€)	1.217-6.749	1.484-10.343	103-252	113-274	
€/kerta	6-39	13-58	*) 2012 luvuissa mukana telinevoimistelu		

2.7 Yhden lajin harrastuskustannukset aikavälillä 2001–2012

Lasten ja nuorten vanhemmat arvostavat lapselle tai nuorelle mieluista liikuntaharrastusta yli kaiken ja ovat valmiita tekemään melkein mitä tahansa, jotta mieluinen harrastus voisi jatkua. Harrastus tuo parhaimmillaan monipuolista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia – joskus, harvoin jopa ammattuurheilijan ammatin. Raha on klassisen määritelmänsä mukaisesti arvon mitta, joten oli syytä arvioida sitä kokonaisrahamäärää, minkä vanhemmat vuosien varrella liikuntatoimintaan käyttävät. Kerätty tutkimusaineisto ajanjaksoilta 2001–2002 ja 2012-2013 antoi siihen mahdollisuuden.

Koska oli tiedossa 11 lajissa 7-vuotiaiden kilpaurheilijoiden kokonaiskulut vuonna 2001 ja tiedettiin myös kymmenen vuotta myöhemmin 17-vuotiaiden saman lajin harrastajien kokonaiskulut, voitiin arvio harrastuksen kokonaiskuluista 10 vuoden 2001-2012 aikana tehdä. Kahdesta poikittaisaineistosta ikään kuin muodostettiin yksi pitkitäisaineisto ja laskettiin keskimääräinen kustannuskasvu jokaiselle vuodelle aikavälillä 2001–2012. Tämän jälkeen jokaisen vuoden kustannukset laskettiin yhteen. Kyseessä on teorettinen malli, mutta se herättää ainakin joitakin kysymyksiä liikunnan harrastamisen kallistumisen vakavuudesta. Eri lajien kokonaiskulut kymmenessä vuodessa aikavälillä 2001-2012 vaihtelivat välillä 9.994-86.987 euroa (Taulukko 14b).

Taulukko 14b. Arvio kilpaurheilijan kokonaiskuluista lajeittain aikavälillä 2001-2012

Kokonaiskulut 2001-12	
Laji	€
Salibandy	9.994
Pesäpallo	19.196
Yleisurheilu	29.750
Jalkapallo	34.122
Koripallo	34.275
Ratsastus	42.719
Uinti	42.833
Maasto-hiihto	57.793
Tanssi	79.491
Taitoluistelu	84.471
Jääkiekko	86.987

Taulukko 14c. Arvio 17-vuotiaan kilpaurheilijan vuosikustannuksista lajeittain vuonna 2013 mikäli kehitys jatkuu samanlaisena kuin 2001–2012

Kausi 2013 – ikä 17 vuotta	
Laji	€
Salibandy	3.518
Pesäpallo	4.976
Yleisurheilu	5.865
Jalkapallo	5.470
Koripallo	9.434
Uinti	11.122
Ratsastus	13.600
Maastohiihto	15.594
Tanssi	17.534
Taitoluistelu	13.822
Jääkiekko	22.796

Mikäli kustannuskehitys jatkuu samanlaisena seuraavat kymmenen vuotta kuin aikavälillä 2001–2012 voivat tuolloin yhden 17-vuotiaan kilpaurheilijan vanhemmat varautua maksamaan lajista riippuen 3.518-22.796 euroa kaudessa (Taulukko 14c).

2.8 Lasten ja nuorten lajikohtaisten kustannusten ja kustannuskehitysten erityispiirteitä

Tässä kappaleessa käydään läpi 13 tutkitun lajin kulut yksityiskohtaisesti, harrastuskustannusten suuruus ja kehitys tutkimukseen vastanneiden mielestä sekä harrastuksen hinta-laatu suhde. Lisäksi analysoitiin kaikki em. tekijät tyttöjen ja poikien osalta erikseen. Suuria sukupuolikohtaisia eroja ei yleensä löydetty. Ainoastaan silloin, kun kyseessä oli erityisesti poikien tai erityisesti tyttöjen harrastama laji, niin muutamia erityispiirteitä kyettiin löytämään.

Jokaisen lajin kilpaurheilijoiden ja harrasteliikkujien suurimmat (max) ja pienimmät (min) yksittäiset kustannukset ikäluokittain löytyvät kunkin lajikohtaisen liitteen lopusta (kts. liitteet). Tiedot on jaoteltu seuraavasti: Perheen koko (aikuiset – lapset), perheen bruttotulot, harrastuskauden pituus, tapahtumien määrä, maksut yhteensä (jäsenmaksu, lisenssimaksu, kausimaksu, vakuutus ja kuukausimaksut erikseen), matkakulut harjoitukseen, kilpailu- ja turnauskulut, leirikulut, taskurahat, liikuntavälineet ja -tekstiilit (kilpailutoiminnan liikuntavälineet, kilpailutoiminnan jalkineet/tekstiilit, harjoittelun liikuntavälineet ja harjoittelun jalkineet/tekstiilit erikseen) sekä muut kulut (kirjallisuus, lehdet, videot, penkkiurheilu, lääkintä, lihahuolto, lisävakuutukset ja muut maksut erikseen). Lisäksi joidenkin lajien pyynnöstä on saatettu lisätä joitakin erityisiä yksittäisiä kululajeja, kuten pakollisiin maksuihin golfin pelimaksut tai muihin kuluihin tanssin kampaamo- ja meikkikulut.

Yleisenä havaintona voidaan mainita, että aina mikään edellä mainituista ei aiheuta (ainakaan yksittäisen vuoden aikana) kustannuksia lainkaan tai että ne ovat vain muutamia euroja. Toisaalta jokaiseen saatettiin käyttää tuhansia euroja vuodessa. Esimerkkinä voidaan mainita, että jos 6–10 -vuotiaiden harrasteyleisurheilijoiden minimikustannukset lasketaan yhteen ei kustannuksia tule lainkaan tai jos 15–18 -vuotiaiden kilpataitoluistelijoiden kaikki maksimikustannukset lasketaan yhteen saadaan 72.800 euroa. Yksittäisi-

sen taitoluistelijan matkakulut saattavat olla vuodessa 16.500 euroa, hiihtäjän leirikulut 20.500 euroa tai jääkiekkoilijan kilpailu- ja turnauskulut yli 10.000 euroa.

Se, että minimikustannukset vähäisimmillään ovat lähes olemattomat, lisää osaltaan tutkimuksen luotettavuutta. Onhan niin, että joka vuosi esimerkiksi varusteita ei aina tarvitse uusia ja lapsiperheissä voidaan käyttää vanhempien sisarusten varusteita tai niitä voidaan saada ystäviltä ilman kustannuksia. Samoin edullisia harrastelumahdollisuuksia on vielä mahdollista löytää eri puolilta Suomea.

2.8.1 Golf

Golfia voi harrastaa kohtuukustannuksin ja harrasteurheilijoiden keskimääräiset kokonaiskustannukset ovat lähellä tämän tutkimusaineiston keskiarvoja (Taulukko 15). Kilpaurheilu voi sen sijaan olla hyvinkin kallista. Tyttöjen ja poikien harrastekustannukset ovat hyvin lähellä toisiaan ja ainoastaan 15-18-vuotiaiden tyttöjen harrastuksen kertahinta oli huomattavasti samanikäisiä poikia suurempi, mitä selitti poikia selvästi vähäisemmät harrastuskerrat (Taulukko 16).

Taulukko 15. Keskimääräiset kokonaiskulut (€)

Golf	N	Yhteensä
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin 2012		
Kilpaurheilijat 6-10v	1	4.730
Kilpaurheilijat 11-14v	3	8.054
Kilpaurheilijat 15-18v	16	8.460
Harrasteurheilijat 6-10v	75	1.217
Harrasteurheilijat 11-14v	129	2.257
Harrasteurheilijat 15-18v	50	2.445
Yhteensä	274	

Taulukko 16. Kokonaiskulut, harrastekerrat ja yksikkökustannukset sukupuolittain

Golf	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin 2012				
		€		€
Tytöt 6-10v	20	1.179	41	29
Tytöt 11-14v	26	2.334	85	27
Tytöt 15-18v	20	4.442	96	46
Pojat 6-10v	54	1.279	41	32
Pojat 11-14v	104	2.337	73	32
Pojat 15-18v	44	3.599	142	25
Yhteensä	268			

Kilpaurheilijat harrastivat lajiaan kaksi tai kolme kertaa useammin kuin harrasteliikkujat (Taulukko 17) ja kertahinta oli yleensä noin 1,5-kertainen. Ainoastaan vanhimmassa ikäluokassa kilpaurheilijoiden harrastekerran hinta oli lähes sama kuin harrasteliikkujien (Taulukko 18).

Taulukko 17. Harrastekerrat

Golf	N	Harrastekerrat
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin 2012		
Kilpaurheilijat 6-10v	1	100
Kilpaurheilijat 11-14v	3	190
Kilpaurheilijat 15-18v	16	272
Harrasteurheilijat 6-10v	75	41
Harrasteurheilijat 11-14v	129	72
Harrasteurheilijat 15-18v	50	83
Yhteensä	274	

Taulukko 18. Kertahinta

Golf	N	Kertahinta €
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin 2012		
Kilpaurheilijat 6-10v	1	47
Kilpaurheilijat 11-14v	3	42
Kilpaurheilijat 15-18v	16	31
Harrasteurheilijat 6-10v	75	30
Harrasteurheilijat 11-14v	129	31
Harrasteurheilijat 15-18v	50	29
Yhteensä	274	

Perheiden, joissa harrastettiin golfia, keskimääräiset bruttotulot olivat keskimäärin ikäryhmittäin välillä 105.000–200.000 euroa (Taulukko 19). Harrasteliikkujien ja kilpaurheilijoiden perheiden keskimääräisissä tuloissa ei näyttänyt olevan suuria eroja (Taulukko 20).

Taulukko 19. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	200.000
Kilpaurheilijat 11-14v	111.666
Kilpaurheilijat 15-18v	148.333
Harrasteurheilijat 6-10v	141.873
Harrasteurheilijat 11-14v	105.000
Harrasteurheilijat 15-18v	110.744

Jos ns. pakollisiksi kuluiksi määritellään pakolliset maksut, kilpailukulut ja leirikulut, muodostavat ne erittäin huomattavan osan (noin 70 %) kilpaurheilijoiden golfin pelaajien kuluista (Taulukko 20). Näihin kuluihin on pelaajien tai heidän perheidensä hyvin vaikea vaikuttaa. Harrasteurheilijoiden pakolliset maksut ovat yleensä huomattavasti kilpaurheilijoita alhaisemmat. Ainoastaan nuorimmassa ikäluokassa maksut ovat samansuuruiset, mikä kertonee lähinnä 6-10-vuotiaiden kilpa- ja harrasteurheilijoiden käsitteiden epätasällisesta rajasta.

Taulukko 20. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	330	1.300	750	2.380	4.730	50
Kilpaurheilijat 11-14v	2.963	1.500	1.200	5.663	8.054	70
Kilpaurheilijat 15-18v	1.348	1.730	2.025	6.103	8.460	72
Harrasteurheilijat 6-10v	368	81	99	548	1.217	45
Harrasteurheilijat 11-14v	533	244	349	1.126	2.257	50
Harrasteurheilijat 15-18v	592	326	358	1.276	2.445	52

Kilpaurheilijoiden kustannukset olivat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kasvaneet viime vuosina ainakin jonkin verran (Taulukko 21). Noin puolet vastanneista harrasteliikkujista oli sitä mieltä, että kustannukset olivat pysyneet ennallaan. Tyttöjen ja poikien mielenpaineet kustannusten kehityksestä eivät merkittävästi poikenneet toisistaan (Taulukko 22).

Taulukko 21. Kustannuskehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=1)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=3)	33 %	33 %	33 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=16)	38 %	63 %	0 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=73)	8 %	42 %	49 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=128)	12 %	45 %	40 %	2 %	1 %
Harraste 15-18 (n=47)	6 %	60 %	32 %	2 %	0 %

Taulukko 22. Kustannuskehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=53)	9 %	40 %	51 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=103)	13 %	45 %	40 %	2 %	1 %
Pojat 15-18 (n=43)	14 %	65 %	19 %	2 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=19)	0 %	53 %	47 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=26)	12 %	50 %	35 %	4 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=18)	17 %	50 %	33 %	0 %	0 %

Huomattavin osa kilpaurheiluvista golfin pelaajista piti harrastuskustannuksiaan joko melko tai erittäin suurina (Taulukko 23). Harrasteliikkujien mielestä heidän harrastuskustannukset olivat varsin kohtuullisia ja ainoastaan neljä vastaajaa 252:sta (vajaa 2 %) piti kustannuksia erittäin suurina. Sukupuolittain tarkasteltuna harrastuskustannusten kokemisessa ei ollut suuria eroja (Taulukko 24); tytöt pitivät poikia jonkin verran useammin harrastuskustannuksiaan ”sopivina”.

Taulukko 23. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=1)	0 %	0 %	100 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=3)	33 %	33 %	33 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=16)	44 %	38 %	19 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=75)	0 %	27 %	45 %	19 %	9 %
Harraste 11-14 (n=129)	3 %	36 %	45 %	12 %	4 %
Harraste 15-18 (n=48)	2 %	42 %	48 %	8 %	0 %

Taulukko 24. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=54)	0 %	26 %	44 %	19 %	11 %
Pojat 11-14 (n=105)	4 %	38 %	40 %	15 %	3 %
Pojat 15-18 (n=43)	12 %	42 %	37 %	9 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=20)	0 %	20 %	55 %	20 %	5 %
Tytöt 11-14 (n=25)	4 %	28 %	60 %	0 %	8 %
Tytöt 15-18 (n=19)	16 %	37 %	47 %	0 %	0 %

Yleisesti ottaen golfin harrastajat pitivät harrastuksensa hinta-laatu suhdetta hyvänä; kukaan ei ollut erittäin tyytymätön ja ainoastaan kaksi kilpaurheilijaa 20:stä ja 13 har-

rasteliikkujaa 252:sta vastaajasta oli suhteeseen melko tyytymätön (Taulukko 25). Noista melko tyytymättömistä pääosa oli poikia (Taulukko 26).

Taulukko 25. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=1)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=3)	33 %	67 %	0 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=16)	13 %	63 %	13 %	13 %	0 %
Harraste 6-10 (n=75)	41 %	48 %	4 %	7 %	0 %
Harraste 11-14 (n=130)	30 %	58 %	8 %	4 %	0 %
Harraste 15-18 (n=47)	23 %	60 %	11 %	6 %	0 %

Taulukko 26. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=54)	46 %	46 %	4 %	4 %	0 %
Pojat 11-14 (n=105)	27 %	60 %	9 %	5 %	0 %
Pojat 15-18 (n=42)	21 %	60 %	7 %	12 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=20)	25 %	55 %	5 %	15 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=26)	46 %	46 %	8 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=19)	21 %	58 %	21 %	0 %	0 %

Suurimpia kustannuksia kilpaurheilijoille aiheuttivat liikuntavälineet ja tekstiilit sekä pakolliset maksut. Merkittäviä kuluja aiheuttivat myös matkustaminen, kilpailutoiminta ja leirit (liite 1.).

Keskeisimpiä syitä harrastuskustannusten kasvulle olivat välinekustannusten kasvu lasten kasvun myötä, harjoitus- ja kilpailumaksujen kohoaminen sekä lisääntynyt matkustaminen. Harrastuksesta aiheutuvia kustannuksia pyrittiin kohtuullistamaan kimppekyytien, välineiden kierrätyksen, talkoiden ja toiminnasta karsimisen avulla. Noin 30 prosenttia kaikista vastaajista vastasi kysymykseen ”Miten kustannuksia tulisi karsia?” ja näistä vastanneista 40 prosenttia halusi nuorten pelioikeuksia halvemmiksi. Lisäksi toivottiin lisää kierrätysmahdollisuuksia ja talkoita sekä aiempaa tehokkaampaa varainhankintaa. Jos golfin harrastuskustannukset eivät nouse nykyisestään ja 7-vuotias aloittaa kilpaharrastuksensa nyt, ovat harrastuksen kokonaiskustannukset vuoden 2023 loppuun mennessä harrastajan ollessa 17-vuotias nousseet yhteensä 73.000 euroon.

2.8.2 Hiihto

Hiihdon aineisto muodostui maastohiihtoa, yhdistettyä ja mäkihyppyä harrastavista. Seuraavassa käsitellään ainoastaan maastohiihtoon liittyvää aineistoa. Hiihdon kustannusten muutosta vaikeutti se, että harrasteurheilijoiden aineisto oli erittäin pieni. Tulosten valossa näyttää kuitenkin siltä, että kilpaurheilukustannukset ovat kasvaneet jonkin verran kahdessa vanhimmassa ikäryhmässä aikavälillä 2001–2012 (Taulukko 27). Kilpaurheilun intensiteetti kasvoi erityisesti ikäluokassa 11–14 -vuotiaat (Taulukko 28).

Taulukko 27. Keskimääräisten kulujen (€) muutos ikäluokittain

Hihto	N	N	Yhteensä		
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2001	2012	2001	2012	Muutos
Kilpaurheilijat 6-10v	5	10	2.252	1.904	-16 %
Kilpaurheilijat 11-14v	16	38	3.005	4.540	+51 %
Kilpaurheilijat 15-18v	14	56	7.389	9.241	+25 %
Harrasteurheilijat 6-10v	2	1	888	1.916	+216 %
Harrasteurheilijat 11-14v	2	2	845	2.571	+304 %
Harrasteurheilijat 15-18v	0	1	0	1.916	
Yhteensä	39	108			

Taulukko 28. Harrastekertojen muutos

Hihto	N	N	Harrastekerrat		
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2001	2012	2001	2012	Muutos
Kilpaurheilijat 6-10v	5	10	83	84	+1 %
Kilpaurheilijat 11-14v	16	38	117	146	+25 %
Kilpaurheilijat 15-18v	14	56	232	240	+3 %
Harrasteurheilijat 6-10v	2	1	68	40	-41 %
Harrasteurheilijat 11-14v	2	2	40	45	+13 %
Harrasteurheilijat 15-18v	0	1	0	40	
Yhteensä	39	108			

Kilpaurheiluharrastuksen kertahinta on kasvanut jonkin verran vanhimmissa ikäluokissa (Taulukko 29). Tyttöjen ja poikien keskimääräisissä kokonaiskuluissa ei ollut suuria eroja; poikien harrastus oli jonkin verran kalliimpaa kaikissa ikäluokissa. Harrastekerran hinta oli yleensä tytöillä alhaisempi, mitä selitti yleensä poikia useammat harrastuskerrat vuodessa. Ainoa poikkeus tästä oli kilpaurheilua harrastavat 15–18 -vuotiaat pojat, joiden kokonaiskulut ja kertahinnat olivat kaikkein korkeimmat (Taulukko 30).

Taulukko 29. Kertahinnan muutos (€)

Hihto	N	N	Kertahinta		
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2001	2012	2001	2012	Muutos
Kilpaurheilijat 6-10v	5	10	27	23	-15 %
Kilpaurheilijat 11-14v	16	38	26	31	+19 %
Kilpaurheilijat 15-18v	14	56	32	39	+22 %
Harrasteurheilijat 6-10v	2	1	13	48	+369 %
Harrasteurheilijat 11-14v	2	2	21	57	+188 %
Harrasteurheilijat 15-18v	0	1		48	
Yhteensä	39	108			

Taulukko 30. Harrastuskustannukset, harrastekerrat ja kertahinnat sukupuolittain

Hihto	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin 2012				
		€		€
Tytöt 6-10v	10	1.707	74	23
Tytöt 11-14v	21	4.440	161	27
Tytöt 15-18v	28	9.486	249	38
Pojat 6-10v	6	1.903	43	44
Pojat 11-14v	22	4.816	119	41
Pojat 15-18v	37	11.754	245	48
Yhteensä	124			

Muutamien ikäryhmien otoksen pienuudesta johtuen ei johtopäätöksiä hiihtoa harrastavien perheiden tulojen suhteesta harrasteisiin voinut tämän aineiston perusteella tehdä (Taulukko 31).

Taulukko 31. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	
Kilpaurheilijat 11-14v	85.000
Kilpaurheilijat 15-18v	100.245
Harrasteurheilijat 6-10v	86.343
Harrasteurheilijat 11-14v	73.500
Harrasteurheilijat 15-18v	168.571

Kilpaurheilijoiden pakolliset kulut ovat harrasteliikkujia suuremmat ja muodostavat myös jonkin verran suuremman osan kokonaiskustannuksista (Taulukko 32). Erityistä huomiota vaatii 15–18 -vuotiaiden kilpaurheilijoiden leirikustannusten suuruus.

Taulukko 32. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	102	447	155	704	1.904	37 %
Kilpaurheilijat 11-14v	114	1.176	539	1.829	4.540	40 %
Kilpaurheilijat 15-18v	220	2.141	1.790	4.151	9.241	45 %
Harrasteurheilijat 6-10v	230	10	150	390	1.916	20 %
Harrasteurheilijat 11-14v	61	175	732	968	2.571	38 %
Harrasteurheilijat 15-18v	230		150	380	1.916	20 %

Kilpaurheilijoiden harrastuskustannukset ovat nousseet paljon (Taulukko 33). Yli puolet vastanneista 15–18 -vuotiaista kilpaurheilun harrastajista oli sitä mieltä, että kustannukset olivat kasvaneet viime vuosina erittäin paljon. Merkittävimpinä syinä kasvuun pidettiin leiritoiminnan lisääntymistä, väline- ja matkakustannusten kasvua sekä muiden kulujen, kuten suksihuollon ja voidekustannusten kasvua (Kts. liite 2.). Kustannuksia pyrittiin pitämään kurissa välineiden kierrätyksellä, kimppakyytien avulla sekä yhteistyökumppaneita hankkimalla. Harrastuskustannusten kokemisessa sukupuolittain tarkasteltuna ei ollut suuria eroja (Taulukko 34), huomattavaa kuitenkin on, että kolmasosa vastanneista oli sitä mieltä, että 6–10 -vuotiaiden tyttöjen ja poikien harrastuskustannukset olivat pysyneet ennallaan viime vuosina.

Taulukko 33. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=10)	10 %	60 %	30 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=38)	29 %	68 %	3 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=56)	52 %	45 %	4 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=1)	0 %	0 %	100 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=1)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 34. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=6)	17 %	50 %	33 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=22)	32 %	59 %	9 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=37)	62 %	35 %	3 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=8)	25 %	38 %	38 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=21)	24 %	76 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=28)	50 %	46 %	4 %	0 %	0 %

Nuorimman ikäluokan harrastuskustannuksia pidettiin yleensä sopivina, kun taas vanhimpien ikäluokkien kilpaurheiluharrastuskustannuksia pidettiin yleisesti melko suurina tai erittäin suurina (Taulukko 35). Poikien kilpaurheiluharrastuksen kustannukset koettiin jonkin verran suuremmiksi kuin tyttöjen (Taulukko 36).

Taulukko 35. Harrastuskustannukset

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=10)	0 %	30 %	70 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=38)	24 %	61 %	13 %	3 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=56)	36 %	61 %	4 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=2)	0 %	0 %	50 %	50 %	0 %
Harraste 11-14 (n=2)	0 %	0 %	100 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=1)	0 %	0 %	0 %	100 %	0 %

Taulukko 36. Harrastuskustannukset sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=6)	17 %	17 %	50 %	17 %	0 %
Pojat 11-14 (n=22)	32 %	36 %	27 %	5 %	0 %
Pojat 15-18 (n=37)	46 %	51 %	3 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=9)	11 %	22 %	67 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=21)	14 %	71 %	14 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=28)	36 %	57 %	4 %	4 %	0 %

Kilpaurheiluharrastuksen hinta-laatu suhteeseen oli yli puolet vastaajista tyytyväisiä (Taulukko 37). Yksi vastaaja oli ikäluokan 11–14 -vuotiaat ja kaksi ikäluokan 15–18 -vuotiaat hinta-laatu suhteeseen erittäin tyytymätön. Näistä vastaajista kaksi kuvasi poikien ja yksi tyttöjen harrastusta (Taulukko 38). Tyttöjen ja poikien harrastuksen hinta-laatu suhteet koettiin samalla tavalla.

Taulukko 37. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=10)	30 %	50 %	20 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=38)	0 %	68 %	18 %	8 %	3 %
Kilpa 15-18 (n=56)	9 %	41 %	32 %	14 %	2 %
Harraste 6-10 (n=2)	50 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=1)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 38. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Ei tyytyväinen/ tyytymätön	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=6)	0 %	83 %	0 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=22)	0 %	77 %	14 %	5 %	5 %
Pojat 15-18 (n=37)	8 %	43 %	30 %	16 %	3 %
Tytöt 6-10 (n=9)	44 %	22 %	22 %	11 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=21)	0 %	67 %	19 %	10 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=28)	7 %	43 %	32 %	11 %	4 %

2.8.3 Jalkapallo

Jalkapallon kilpaurheilijoiden keskimääräiset kokonaiskulut ovat kolminkertaistuneet ikäluokissa 6–10 - ja 11–14 -vuotiaat ja puolitoistakertaistuneet vanhimmissa ikäluokassa aikavälillä 2001–2012. Harrastaurheilijoidenkin kustannukset ovat yli kaksinkertaistuneet kaikissa ikäluokissa (Taulukko 39). Myös harrastekertojen määrä on lisääntynyt paljon kaikissa ikäluokissa ja erityisesti 11–14 -vuotiaiden kilpaurheilijoiden kohdalla (Taulukko 40).

Taulukko 39. Keskimääräiset kokonaiskulut (€)

Jalkapallo	N		Yhteensä		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin					
Kilpaurheilijat 6-10v	42	6	950	3.838	304 %
Kilpaurheilijat 11-14v	55	22	1.378	5.694	313 %
Kilpaurheilijat 15-18v	45	28	2.706	4.043	49 %
Harrastaurheilijat 6-10v	13	406	586	1.619	176 %
Harrastaurheilijat 11-14v	2	406	1.285	2.903	126 %
Harrastaurheilijat 15-18v	2	105	117	3.048	2505 %
Yhteensä	159	973			

Taulukko 40. Harrastekertojen muutos

Jalkapallo	N		Harrastekerrat		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin					
Kilpaurheilijat 6-10v	42	6	90	145	61 %
Kilpaurheilijat 11-14v	55	22	125	220	76 %
Kilpaurheilijat 15-18v	45	28	196	224	14 %
Harrastaurheilijat 6-10v	13	406	90	131	46 %
Harrastaurheilijat 11-14v	2	406	60	168	180 %
Harrastaurheilijat 15-18v	2	105	50	177	254 %
Yhteensä	159	973			

Vaikka jalkapallo kuuluu edelleen edullisimpien tässä arvioitujen lajien joukkoon, ovat niin sen kokonaiskulut, harrastuksen intensiteetti kuin kertahinnatkin kasvaneet viime vuosina (Taulukko 41). Niin keskimääräiset harrastuskustannukset, harrastusintensiteetti kuin kertahinnatkin ovat jalkapalloa harrastavilla tytöillä ja pojilla hyvin lähellä toisiaan (Taulukko 42).

Taulukko 41. Kertahinnan muutos

Jalkapallo	N		Kertahinta		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin			€	€	
Kilpaurheilijat 6-10v	42	6	11	26	151 %
Kilpaurheilijat 11-14v	55	22	11	26	135 %
Kilpaurheilijat 15-18v	45	28	14	18	31 %
Harrasteurheilijat 6-10v	13	406	7	12	90 %
Harrasteurheilijat 11-14v	2	406	21	17	-19 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	105	2	17	636 %
Yhteensä	159	973			

Taulukko 42. Keskimääräiset harrastuskustannukset sukupuolen mukaan

Jalkapallo	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	82	1.624	115	14
Tytöt 11-14v	131	2.836	165	17
Tytöt 15-18v	37	3.302	203	16
Pojat 6-10v	322	1.629	135	12
Pojat 11-14v	288	3.101	170	18
Pojat 15-18v	95	3.245	180	18
Yhteensä	955			

Jalkapalloa harrastavien lasten ja nuorten perheiden bruttotulot ikä- ja harrasteryhmittäin olivat välillä 87.274–117.000 euroa (Taulukko 43). Pakolliset kulut olivat kilpaurheilijoilla selvästi suuremmat kuin harrasteurheilijoilla ja muodostivat noin 60 prosenttia kilpaurheilijoiden ja noin 50 prosenttia harrasteurheilijoiden kokonaiskuluista (Taulukko 44).

Taulukko 43. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	97.500
Kilpaurheilijat 11-14v	117.000
Kilpaurheilijat 15-18v	90.361
Harrasteurheilijat 6-10v	91.047
Harrasteurheilijat 11-14v	87.274
Harrasteurheilijat 15-18v	88.000

Taulukko 44. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	796	1.325	533	2.654	3.838	69 %
Kilpaurheilijat 11-14v	1.218	1.500	637	3.355	5.694	59 %
Kilpaurheilijat 15-18v	1.234	515	130	1.879	4.043	46 %
Harrasteurheilijat 6-10v	373	323	64	760	1.619	47 %
Harrasteurheilijat 11-14v	614	698	181	1.493	2.903	51 %
Harrasteurheilijat 15-18v	825	474	151	1.450	3.048	48 %

Yli puolet vastanneista oli sitä mieltä, että harrastuskustannukset ovat kasvaneet jonkin verran viime vuosina. Noin neljännnes vastaajista oli sitä mieltä, että kilpaurheilun kustannukset olivat kasvaneet paljon (Taulukko 45). Merkittäviä eroja ei tyttöjen ja poikien harrastuskustannusten kehitystä koskien ei ollut (Taulukko 46).

Syinä harrastuskustannusten kasvuun pidettiin pakollisten maksujen ja kilpailukulujen (turnaukset) kasvua sekä matkakulujen lisääntymistä (kts. liite 3.). Kustannuksia on pyritty pitämään kurissa kimpakyydein, talkoiden avulla, varusteita kierrättämällä ja erilaisen varainhankinnan avulla.

Taulukko 45. Harrastuskustannusten kehittyminen

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=268)	22 %	63 %	15 %	0 %	1 %
Kilpa 11-14 (n=379)	36 %	55 %	10 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=126)	29 %	52 %	17 %	2 %	0 %
Harraste 6-10 (n=141)	16 %	54 %	28 %	1 %	0 %
Harraste 11-14 (n=44)	30 %	48 %	23 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=6)	0 %	50 %	33 %	0 %	17 %

Taulukko 46. Harrastuskustannusten kehittyminen sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=319)	18 %	60 %	21 %	0 %	1 %
Pojat 11-14 (n=283)	37 %	53 %	10 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=94)	27 %	50 %	21 %	2 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=82)	23 %	59 %	17 %	1 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=130)	31 %	56 %	12 %	1 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=37)	32 %	54 %	11 %	0 %	3 %

Noin 40 prosenttia vastaajista piti harrastamisesta aiheutuvia kustannuksia melko suurina; erittäin suurina harrastuskustannuksia piti 6–15 prosenttia vastanneista, pois lukien muutama vanhimpaan ikäluokkaan kuuluva harrasteliikkuja (Taulukko 47). Kaikkein suurimpina pidettiin 11–14-vuotiaiden harrastuskustannuksia. Sukupuolten välillä vasta-uksissa ei ollut suuria eroja (Taulukko 48).

Taulukko 47. Harrastuskustannukset

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=265)	7 %	35 %	46 %	11 %	1 %
Kilpa 11-14 (n=378)	15 %	47 %	32 %	5 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=126)	14 %	43 %	37 %	5 %	1 %
Harraste 6-10 (n=142)	6 %	29 %	44 %	15 %	6 %
Harraste 11-14 (n=44)	11 %	50 %	27 %	9 %	2 %
Harraste 15-18 (n=7)	0 %	43 %	14 %	43 %	0 %

Taulukko 48. Harrastuskustannukset sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=319)	7 %	31 %	47 %	13 %	2 %
Pojat 11-14 (n=283)	17 %	46 %	30 %	7 %	0 %
Pojat 15-18 (n=95)	13 %	44 %	35 %	8 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=81)	6 %	40 %	41 %	10 %	4 %
Tytöt 11-14 (n=130)	10 %	50 %	36 %	3 %	1 %
Tytöt 15-18 (n=37)	16 %	38 %	41 %	3 %	3 %

Harrastuksen hinta-laatu suhteeseen oltiin erittäin tyytyväisiä (Taulukko 49). Vähintään melko tyytyväisiä oli yli 80 prosenttia vastaajista kaikissa ryhmissä; 15 vastaajaa kaikkiaan 955:stä (1,6 %) oli hinta-laatu suhteeseen erittäin tyytymätön. Tämä tyytymättömyys koski niin tyttöjen kuin poikienkin harrastusta. Hinta-laatu suhde koettiin samanlaisena niin tyttöjen kuin poikienkin harrastuksissa (Taulukko 50).

Taulukko 49. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=264)	31 %	58 %	7 %	3 %	1 %
Kilpa 11-14 (n=378)	22 %	59 %	11 %	5 %	2 %
Kilpa 15-18 (n=123)	29 %	54 %	9 %	6 %	2 %
Harraste 6-10 (n=141)	34 %	50 %	11 %	1 %	3 %
Harraste 11-14 (n=42)	26 %	57 %	7 %	7 %	0 %
Harraste 15-18 (n=7)	57 %	29 %	0 %	14 %	0 %

Taulukko 50. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=317)	35 %	53 %	8 %	3 %	2 %
Pojat 11-14 (n=278)	24 %	58 %	11 %	5 %	2 %
Pojat 15-18 (n=93)	28 %	55 %	9 %	8 %	1 %

2.8.4 Jääkiekko

Jääkiekon keskimääräiset kokonaiskulut ovat kasvaneet merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Eniten ovat kasvaneet 11–14 -vuotiaiden kulut (Taulukko 51). Kulujen kasvua selittää erittäin paljon harrastusintensiteetin kasvu. Esimerkiksi 11–14 -vuotiaiden harrastusmäärät ovat 1,5–2 -kertaistuneet ja he harjoittelevat ja pelaavat lähes saman verran kuin 15–18 -vuotiaiden ikäluokkaan kuuluvat (Taulukko 52).

Taulukko 51. Kokonaiskulujen muutos

Jääkiekko			Yhteensä		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	36	5	1.588	2.733	72 %
Kilpaurheilijat 11-14v	137	52	2.389	7.431	211 %
Kilpaurheilijat 15-18v	113	108	3.760	7.829	108 %
Harrasteurheilijat 6-10v	32	469	1.426	2.418	70 %
Harrasteurheilijat 11-14v	19	476	2.123	4.348	105 %
Harrasteurheilijat 15-18v	5	104	1.483	5.258	255 %

Taulukko 52. Harrastekertojen muutos

Jääkiekko	N		Harrastekerrat		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Keskisarvot ikä- ja harrasteryhmittäin					
Kilpaurheilijat 6-10v	36	5	95	144	52 %
Kilpaurheilijat 11-14v	137	52	137	257	88 %
Kilpaurheilijat 15-18v	113	108	216	256	19 %
Harrasteurheilijat 6-10v	32	469	94	117	24 %
Harrasteurheilijat 11-14v	19	476	114	171	50 %
Harrasteurheilijat 15-18v	5	104	102	184	80 %

Eniten kasvoivat harjoitusintensiiviteetin merkittävästä kasvusta huolimatta 11–14 -vuotiaiden kertahinnat (Taulukko 53). Poikien kokonaiskulut, harrastekertojen määrä ja harrasteen kertahinta olivat tyttöjä suuremmat; ainoana poikkeuksena 6–10 -vuotiaat, joiden harrasteen kertahinnat olivat lähes samansuuruiset (Taulukko 54).

Taulukko 53. Kertahinnan muutos

Jääkiekko	N		Kertahinta		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Kilpaurheilijat 6-10v	36	5	17	19	14 %
Kilpaurheilijat 11-14v	137	52	17	29	66 %
Kilpaurheilijat 15-18v	113	108	17	31	76 %
Harrasteurheilijat 6-10v	32	469	15	21	36 %
Harrasteurheilijat 11-14v	19	476	19	25	37 %
Harrasteurheilijat 15-18v	5	104	15	29	97 %

Taulukko 54. Keskimääräiset kokonaiskulut, harrastekerrat ja kertahinta sukupuolittain

Jääkiekko	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskisarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	19	1.716	78	22
Tytöt 11-14v	20	3.587	174	21
Tytöt 15-18v	13	3.297	149	22
Pojat 6-10v	442	2.430	118	21
Pojat 11-14v	501	4.707	181	26
Pojat 15-18v	237	5.684	194	29
Yhteensä	1232			

Jääkiekkoa harrastavien lasten perheiden keskimääräiset bruttotulot vaihtelivat ikä- ja harrasteryhmittäin välillä 67.000-84.234 euroa (Taulukko 55). Huolimatta siitä, että kilpaurheilijoiden sekä kokonaiskulut että pakolliset kulut olivat selvästi suuremmat kaikissa ikäluokissa kuin harrasteurheilijoiden, heidän pakollisten kulujen osuus kokonaiskuluista oli vanhimmissa ikäluokissa pienempi kuin harrasteurheilijoiden (Taulukko 56). Tämä on selitettävissä sillä, että kilpaurheilijat käyttivät niin matkoihin kuin liikuntaväline- ja tekstiilikuluihin huomattavasti enemmän rahaa kuin harrasteurheilijat. Suurin osa pakollisista kuluista oli pakollisia maksuja seuroille.

Taulukko 55. Perheen bruttotulot (€)

Jääkiekko	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	67.000
Kilpaurheilijat 11-14v	84.234
Kilpaurheilijat 15-18v	84.223
Harrasteurheilijat 6-10v	76.284
Harrasteurheilijat 11-14v	79.508
Harrasteurheilijat 15-18v	81.593

Taulukko 56. Pakolliset kulut (€)

Jääkiekko						
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	605	907	120	1.632	3.267	50 %
Kilpaurheilijat 11-14v	2.234	742	338	3.314	9.235	36 %
Kilpaurheilijat 15-18v	3.017	265	84	3.366	9.788	34 %
Harrasteurheilijat 6-10v	601	359	136	1.097	2.929	37 %
Harrasteurheilijat 11-14v	1.200	622	260	2.082	5.283	39 %
Harrasteurheilijat 15-18v	1.923	464	281	2.668	6.380	42 %

Suuri osa vastaajista oli sitä mieltä, että jääkiekon harrastekustannukset ovat kasvaneet ainakin jonkin verran. Kolmannes 6–10 -vuotiaista harrasteurheilijoista oli sitä mieltä, että harrastuskustannukset olivat pysyneet ennallaan. Erityisen paljon olivat kasvaneet vastaajien mielestä vanhimpien harrasteryhmien kustannukset (Taulukko 57). Poikien harrasteiden koettiin kasvaneen voimakkaammin kuin tyttöjen (Taulukko 58).

Syinä harrastuskustannusten kasvuun olivat pakollisten maksujen, matkakulujen, kilpailukulujen ja harrastusvälinekulujen kasvu (kts. liite 4.). Lisäksi mainitaan erikseen vielä jäämaksujen ja turnausmaksujen kasvu. Kustannuksia on pyritty pitämään kurissa kimppeilytytien, varusteiden kierrätyksen, talkootöiden ja yhteistyökumppaneiden hankinnan avulla.

Taulukko 57. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=331)	19 %	63 %	17 %	0 %	1 %
Kilpa 11-14 (n=495)	33 %	62 %	5 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=209)	47 %	47 %	5 %	2 %	1 %
Harraste 6-10 (n=129)	16 %	53 %	31 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=26)	27 %	58 %	15 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=2)	50 %	0 %	0 %	50 %	0 %

Taulukko 58. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=431)	19 %	60 %	21 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=494)	33 %	62 %	5 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=231)	41 %	47 %	11 %	1 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=18)	0 %	72 %	28 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=20)	35 %	40 %	25 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=13)	31 %	38 %	23 %	0 %	8 %

Vastaajat kokivat kaikkein vanhimpien ikäluokkien harrastuskustannukset kaikkein suurimpina; noin puolet vastaajista piti 15–18 -vuotiaiden harrastuskustannuksia erittäin suurina (Taulukko 59). Tyttöjen harrastuskustannuksia pidettiin jonkin verran poikien harrastuksia pienempinä (Taulukko 60).

Taulukko 59. Harrastuskustannukset

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=330)	14 %	54 %	27 %	4 %	1 %
Kilpa 11-14 (n=496)	30 %	59 %	10 %	1 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=208)	46 %	45 %	9 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=136)	12 %	47 %	35 %	5 %	2 %
Harraste 11-14 (n=26)	46 %	42 %	12 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=2)	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 60. Harrastuskustannukset sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=435)	13 %	53 %	30 %	4 %	1 %
Pojat 11-14 (n=495)	32 %	58 %	10 %	1 %	0 %
Pojat 15-18 (n=235)	40 %	39 %	18 %	2 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=19)	11 %	53 %	32 %	5 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=20)	20 %	55 %	20 %	5 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=13)	31 %	62 %	8 %	0 %	0 %

Kaikkein tyytyväisimpiä vastaajat olivat nuorimpien jääkiekkoharrasteiden hinta-laatu –suhteeseen; Kaksi vastaajaa kolmesta oli hinta-laatu –suhteeseen vähintään melko tyytyväisiä. Kaikkein tyytymättömmimpiä vastaajat olivat vanhimpien kilpaurheiluharrasteiden hinta-laatu suhteisiin, joihin joka seitsemäs vastaaja oli tyytymätön (Taulukko 61). Erittäin tyytymättömiä oltiin ainoastaan joihinkin poikien harrasteisiin. Muilta osin mielipiteet koskien tyttöjen ja poikien harrasteita olivat samankaltaisia (Taulukko 62).

Taulukko 61. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette jääkiekon harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=334)	17 %	65 %	11 %	6 %	1 %
Kilpa 11-14 (n=497)	9 %	58 %	19 %	8 %	6 %
Kilpa 15-18 (n=206)	8 %	55 %	19 %	12 %	4 %
Harraste 6-10 (n=133)	16 %	66 %	12 %	4 %	1 %
Harraste 11-14 (n=26)	7 %	58 %	27 %	8 %	0 %
Harraste 15-18 (n=2)	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 62. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=436)	17 %	65 %	12 %	5 %	1 %
Pojat 11-14 (n=496)	9 %	60 %	20 %	8 %	2 %
Pojat 15-18 (n=232)	11 %	57 %	17 %	12 %	3 %
Tytöt 6-10 (n=19)	11 %	74 %	0 %	16 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=20)	10 %	65 %	15 %	10 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=13)	8 %	54 %	31 %	0 %	0 %

2.8.5 Koripallo

Koripallon keskimääräiset kokonaiskulut ovat kasvaneet paljon; kilpaurheilukustannukset yli kaksinkertaistuneet kaikissa ikäluokissa. Nuorimpien harrasteurheilijoiden keskimääräiset kokonaiskulut olivat samanikäisiä kilpaurheilijoita suuremmat (Taulukko 63). Tämä johtuu kilpa- ja harrasteurheilun käsitteiden epäselvästä rajasta – jokainen vastaaja määritteli itse, mihin ryhmään arvioinnin kohteena oleva harrastaja kuuluu. Lienee myös mahdollista se, että harrasteliikunta joissain tapauksissa on kalliimpaa kuin kilpaurheilu. Samoin harrastekertojen määrät ovat lähes puolitoistakertaistuneet. Merkittävää on myös se, että 11–14 -vuotiaat näyttävät harrastavan yhtä intensiivisesti kuin 15–18 -vuotiaat (Taulukko 64).

Taulukko 63. Keskimääräiset kokonaiskulut

Koripallo	N		Yhteensä		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2001	2012	2001	2012	Muutos
Kilpaurheilijat 6-10v	5	22	664	1.689	155 %
Kilpaurheilijat 11-14v	34	50	1.539	3.503	128 %
Kilpaurheilijat 15-18v	23	37	1.968	4.101	108 %
Harrasteurheilijat 6-10v	11	10	546	1.940	255 %
Harrasteurheilijat 11-14v	8	2	407	2.797	587 %
Harrasteurheilijat 15-18v	4		843		
Yhteensä	85	121			

Taulukko 64. Harrastekertojen muutos

Koripallo	N		Harrastekerrat		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2001	2012	2001	2012	Muutos
Kilpaurheilijat 6-10v	5	22	88	125	42 %
Kilpaurheilijat 11-14v	34	50	147	198	35 %
Kilpaurheilijat 15-18v	23	37	160	197	23 %
Harrasteurheilijat 6-10v	11	10	76	85	12 %
Harrasteurheilijat 11-14v	8	2	59	120	103 %
Harrasteurheilijat 15-18v	4		55		
Yhteensä	85	121			

Vaikka kilpaurheilijoiden harrasteiden kertahinnat ovat yli puolitoistakertaistuneet, ovat ne edelleen arvioitujen lajien joukossa selvästi alle keskitason (Taulukko 65). Tyttöjen koripalloharrastusten kertahinta on kaikissa ikäryhmissä korkeampi kuin poikien. Kertahinta oli myös yksi alhaisimmista tässä tutkimuksessa (Taulukko 66).

Taulukko 65. Kertahintojen muutos

Koripallo	N		Kertahinta		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2001	2012	2001	2012	Muutos
Kilpaurheilijat 6-10v	5	22	8	14	79 %
Kilpaurheilijat 11-14v	34	50	10	18	69 %
Kilpaurheilijat 15-18v	23	37	12	21	69 %
Harrasteurheilijat 6-10v	11	10	7	23	218 %
Harrasteurheilijat 11-14v	8	2	7	23	238 %
Harrasteurheilijat 15-18v	4		15		
Yhteensä	85	121			

Taulukko 66. Keskimääräiset harrastuskustannukset sukupuolen mukaan

Koripallo	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	15	1.836	110	17
Tytöt 11-14v	24	3.691	197	19
Tytöt 15-18v	16	3.686	158	23
Pojat 6-10v	16	1.682	118	14
Pojat 11-14v	26	3.128	188	16
Pojat 15-18v	22	4.364	227	19
Yhteensä	119			

Perheiden, joissa lapset tai nuoret harrastivat koripalloa, bruttotulojen keskiarvot vaihtelivat ikä- ja harrasteryhmittäin välillä 62.900-125.000 euroa (Taulukko 67). Pakolliset kulut olivat hiukan yli 50 prosenttia kokonaiskuluista kaikissa arvioituissa ikä- ja harrasteryhmissä (Taulukko 68).

Taulukko 67. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	62.900
Kilpaurheilijat 11-14v	77.533
Kilpaurheilijat 15-18v	97.737
Harrasteurheilijat 6-10v	89.900
Harrasteurheilijat 11-14v	125.000
Harrasteurheilijat 15-18v	

Taulukko 68. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	424	432	67	923	1.689	55 %
Kilpaurheilijat 11-14v	889	736	356	1.981	3.503	57 %
Kilpaurheilijat 15-18v	948	778	415	2.140	4.101	52 %
Harrasteurheilijat 6-10v	617	232	125	974	1.940	50 %
Harrasteurheilijat 11-14v	1.132	220	285	1.637	2.797	59 %
Harrasteurheilijat 15-18v						

Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että koripallon harrastuskustannukset ovat viime vuosina kasvaneet ainakin jonkin verran. Vastaajien mielestä 11–14 -vuotiaiden kilpaurheilijoiden harrastuskustannukset olivat kasvaneet erityisen paljon (Taulukko 69). Näin vastanneista merkittävin osa koski tyttöjen harrastuksia. Muutoin tyttöjen ja poikien harrastuskustannusten kehitys koettiin hyvin samankaltaisina (Taulukko 70).

Erityisesti koripallon pakolliset maksut ovat kasvaneet, samoin matka- ja leirikulut (kts. liite 5.). Lisäksi mainitaan erikseen salivuorien ja tuomaripalkkioiden kasvu. Kustannusten kasvua on pyritty hillitsemään kimpakkyytien, talkoiden ja kierrätyksen avulla. Lisäksi on vähennetty turnauksiin osallistumista, lisäämällä erilaista myyntitoimintaa ja ”jättämällä turha hömpötys pois”. Tällä tarkoitettiin mm. turhia seuran edustusasuja ja jättämällä ajoittain uudet peliasut ostamatta kierrättämällä asuja joukkueelta toiselle.

Taulukko 69. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=22)	23 %	68 %	9 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=49)	41 %	55 %	4 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=37)	30 %	65 %	3 %	0 %	3 %
Harraste 6-10 (n=10)	30 %	40 %	30 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 70. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=16)	25 %	63 %	13 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=25)	32 %	64 %	4 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=22)	33 %	62 %	5 %	0 %	5 %
Tytöt 6-10 (n=15)	20 %	60 %	20 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=24)	42 %	54 %	4 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=16)	31 %	69 %	0 %	0 %	0 %

Kaikkein suurimpina koettiin 11–14-vuotiaiden kilpaurheilijoiden harrastuskustannukset; lähes joka viides vastaaja piti kustannuksia erittäin suurina (Taulukko 71). Pienimpinä pidettiin 6–10-vuotiaiden poikien harrastuskustannuksia, joita 50 prosenttia vastaajista piti sopivina (Taulukko 72).

Taulukko 71. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=22)	5 %	50 %	41 %	5 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=49)	18 %	43 %	35 %	4 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=36)	8 %	47 %	42 %	3 %	0 %
Harraste 6-10 (n=10)	10 %	40 %	30 %	20 %	0 %
Harraste 11-14 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 72. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=16)	0 %	44 %	50 %	6 %	0 %
Pojat 11-14 (n=25)	16 %	40 %	40 %	4 %	0 %
Pojat 15-18 (n=22)	5 %	55 %	41 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=15)	13 %	47 %	27 %	13 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=24)	21 %	46 %	29 %	4 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=15)	13 %	40 %	40 %	7 %	0 %

Koripalloharrastuksen hinta-laatu suhdetta pidettiin hyvänä; yli puolet piti suhdetta 6–10 -vuotiaiden kilpaurheilijoiden osalta erittäin hyvänä ja vastaajista vähintään 70 prosenttia kaikissa harrastajaryhmissä oli vähintään melko tyytyväinen. Ainoastaan kaksi vastaajaa 118:sta (1,6 %) oli suhteeseen erittäin tyytymätön (Taulukko 73). Poikien harrastuksen hinta-laatu suhteeseen oltiin kaikissa ikäluokissa tyytyväisempiä kuin tyttöjen.

Yksi vastaaja oli erittäin tyytymätön poikien ja yksi tyttöjen vanhimmassa ikäryhmässä hinta-laatu suhteeseen (Taulukko 74).

Taulukko 73. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette koripallon harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=22)	55 %	32 %	9 %	5 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=47)	30 %	40 %	17 %	13 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=37)	19 %	60 %	14 %	3 %	5 %
Harraste 6-10 (n=10)	30 %	60 %	0 %	10 %	0 %
Harraste 11-14 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 74. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette koripallon harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=16)	63 %	31 %	6 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=25)	40 %	40 %	4 %	16 %	0 %
Pojat 15-18 (n=22)	18 %	68 %	5 %	5 %	5 %
Tytöt 6-10 (n=15)	27 %	53 %	7 %	13 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=22)	18 %	41 %	32 %	9 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=16)	19 %	50 %	25 %	0 %	6 %

2.8.6 Pesäpallo

Pesäpallon keskimääräiset kokonaiskulut ovat kasvaneet hyvin maltillisesti; 11–14 -vuotiaiden ja 15–18 -vuotiaiden kilpaurheilijoiden kulut eivät ole kasvaneet juuri lainkaan, mikä on erittäin poikkeuksellista tässä tutkimuksessa. Kokonaiskulut vuodessa ovat yleensä alle 2.000 euroa ja pesäpallon kilpailutoimintaa on kyetty järjestämään erittäin edullisesti (Taulukko 75). Harrastekerrat ovat pysyneet kilpailutoiminnassa ennallaan tai jopa laskeutuneet, kuten 15–18 -vuotiaiden ryhmässä (Taulukko 76).

Taulukko 75. Keskimääräiset kokonaiskulut

Pesäpallo			Yhteensä		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	2	37	474	1.632	244 %
Kilpaurheilijat 11-14v	12	88	1.360	1.484	9 %
Kilpaurheilijat 15-18v	12	37	1.846	2.062	12 %
Harrasteurheilijat 6-10v	0	8	0	830	
Harrasteurheilijat 11-14v	7	7	394	1.135	188 %
Harrasteurheilijat 15-18v	7	0	217	-	
Yhteensä	40	177			

Taulukko 76. Harrastekertojen muutos

Pesäpallo	N		Harrastekerrat		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin					
Kilpaurheilijat 6-10v	2	37	30	78	160 %
Kilpaurheilijat 11-14v	12	88	103	114	11 %
Kilpaurheilijat 15-18v	12	37	226	181	-20 %
Harrasteurheilijat 6-10v	0	8		49	
Harrasteurheilijat 11-14v	7	7	38	95	150 %
Harrasteurheilijat 15-18v	7	0	27		-100 %
Yhteensä	40	177			

Samoin harrastuksen kertahinnat ovat pysyneet lähes ennallaan (Taulukko 77). Nuorimmissa ikäluokissa niin tyttöjen kuin poikienkin kokonaiskulut, harrastekerrat kuin kertahinnatkin ovat lähellä toisiaan. Sen sijaan vanhimmassa ikäluokassa tyttöjen kokonaiskulut, harrastekerrat ja kertahinnat ovat poikia suuremmat (Taulukko 78).

Taulukko 77. Kertahintojen muutos

Pesäpallo	N		Kertahinta		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	2	37	16	21	32 %
Kilpaurheilijat 11-14v	12	88	13	13	-1 %
Kilpaurheilijat 15-18v	12	37	8	11	39 %
Harrasteurheilijat 6-10v	0	8		17	
Harrasteurheilijat 11-14v	7	7	10	12	15 %
Harrasteurheilijat 15-18v	7		8		

Taulukko 78. Kokonaiskulut, harrastekerrat ja kertahinnat sukupuolittain

Pesäpallo	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	15	1.471	80	18
Tytöt 11-14v	59	1.919	115	17
Tytöt 15-18v	20	3.388	195	17
Pojat 6-10v	29	928	71	13
Pojat 11-14v	39	2.055	111	18
Pojat 15-18v	17	1.950	165	12
Yhteensä	298			

Vastaajaperheiden bruttotulot vaihtelivat välillä 68.405–83.171 euroa (Taulukko 79). Pesäpalloharrasteen pakolliset kulut olivat alhaiset (Taulukko 80).

Taulukko 79. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	68.405
Kilpaurheilijat 11-14v	72.381
Kilpaurheilijat 15-18v	83.171
Harrasteurheilijat 6-10v	74.857
Harrasteurheilijat 11-14v	77.800
Harrasteurheilijat 15-18v	

Taulukko 80. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	141	235	170	545	1.632	33 %
Kilpaurheilijat 11-14v	333	217	264	813	1.484	55 %
Kilpaurheilijat 15-18v	634	254	114	1.002	2.062	49 %
Harrasteurheilijat 6-10v	133	213	168	513	830	62 %
Harrasteurheilijat 11-14v	172	129	204	505	1.135	44 %
Harrasteurheilijat 15-18v		-	-		-	

Pesäpallon harrastekustannukset olivat vastaajien mielestä joko pysyneet ennallaan tai kasvaneet hiukan viime vuosina. Ainoastaan 15–18 -vuotiaiden kilpaurheilijoiden harrastus poikkesi tästä ja heidän harrastus oli 30 prosentin mielestä kasvanut erittäin paljon ja 54 prosentin mielestä ainakin jonkin verran (Taulukko 81). Noin 95 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että 15–18 -vuotiaiden tyttöjen harrastuskustannukset olivat kasvaneet ainakin jonkin verran. Samaa mieltä koskien samanikäisten poikien harrastusta oli 71 prosenttia vastaajista (Taulukko 82). Kokonaiskustannusten kasvua ovat aiheuttaneet jonkin verran kasvaneet matka- ja leirikulut (kts. liite 6.). Lisäksi kustannusten kasvun syinä mainitaan mm. yleinen kustannuskehitys, liikuntapaikkamaksujen kasvu ja pelimatkojen pidentyminen. Kustannusten kasvua on pyritty pitämään kurissa mm. kimppakyytien, varusteiden kierrätyksen, talkootöiden, urheilutilojen valvonnan, yhteishankintojen ja yhteistyökumppaneiden hankinnan avulla.

Taulukko 81. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=35)	3 %	46 %	51 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=83)	8 %	63 %	28 %	1 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=37)	30 %	54 %	8 %	5 %	3 %
Harraste 6-10 (n=8)	13 %	38 %	50 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=6)	17 %	50 %	33 %	0 %	0 %

Taulukko 82. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=27)	4 %	41 %	56 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=33)	0 %	55 %	45 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=17)	24 %	47 %	12 %	12 %	6 %
Tytöt 6-10 (n=15)	7 %	53 %	40 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=58)	14 %	66 %	19 %	2 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=20)	35 %	60 %	5 %	0 %	0 %

Yli puolet vastaajista piti pesäpallon harrastuskustannuksia erittäin pieninä, pieninä tai sopivina (Taulukko 83). Kolme vastaajaa piti 15–18 -vuotiaiden tyttöjen kilpaharrastuskustannuksia erittäin suurina (Taulukko 84).

Taulukko 83. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=37)	0 %	22 %	54 %	19 %	5 %
Kilpa 11-14 (n=85)	1 %	25 %	59 %	13 %	2 %
Kilpa 15-18 (n=37)	8 %	35 %	46 %	11 %	0 %
Harraste 6-10 (n=8)	0 %	38 %	38 %	13 %	13 %
Harraste 11-14 (n=7)	14 %	14 %	71 %	0 %	0 %

Taulukko 84. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=29)	0 %	17 %	59 %	21 %	3 %
Pojat 11-14 (n=36)	0 %	11 %	72 %	11 %	6 %
Pojat 15-18 (n=17)	0 %	29 %	47 %	24 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=15)	0 %	33 %	40 %	13 %	13 %
Tytöt 11-14 (n=58)	4 %	33 %	50 %	14 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=20)	15 %	40 %	45 %	0 %	0 %

Pesäpalloharrastuksen hinta-laatu suhteeseen oltiin tyytyväisiä; vähintään melko tyytyväisiä oli 84 prosenttia vastaajista kaikissa harrasteryhmissä, 11–14 -vuotiaiden ryhmästä kaikki (Taulukko 85). Tyytymättömmimpiä em. suhteeseen oltiin 15–18 -vuotiaiden tyttöjen harrasteiden osalta (Taulukko 86).

Taulukko 85. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette pesäpallon harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=36)	50 %	44 %	6 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=83)	43 %	47 %	7 %	1 %	1 %
Kilpa 15-18 (n=33)	36 %	48 %	12 %	0 %	3 %
Harraste 6-10 (n=8)	38 %	63 %	0 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=7)	29 %	71 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 86. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette pesäpallon harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=28)	46 %	54 %	0 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=37)	43 %	49 %	5 %	0 %	3 %
Pojat 15-18 (n=14)	50 %	43 %	7 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=15)	53 %	33 %	13 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=55)	42 %	49 %	7 %	2 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=18)	22 %	56 %	17 %	0 %	6 %

2.8.7 Ratsastus

Kilparatsastajien kokonaiskulut kasvoivat viimeisen kymmenen vuoden aikana noin puolitoistakertaiseksi ja harrastelijoiden kulut yli kaksinkertaistuivat. Kilpaurheilijoiden harrastuskustannukset kaikissa ikäluokissa ovat korkeita (Taulukko 87). Ratsastus on löytänyt uusia harras-

tajia, jotka ovat valmiita harrastamaan ja samalla maksamaan harrastuksestaan aiempaa enemmän. Harrasteurheilijoiden toiminnan määrä on lisääntynyt merkittävästi (Taulukko 88).

Taulukko 87. Keskimääräiset kokonaiskulut

Ratsastus			Yhteensä		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	0	4	-	11.124	
Kilpaurheilijat 11-14v	14	28	6.749	10.343	53 %
Kilpaurheilijat 15-18v	33	55	10.532	13.644	30 %
Harrasteurheilijat 6-10v	26	32	1.478	3.892	163 %
Harrasteurheilijat 11-14v	45	27	1.629	4.369	168 %
Harrasteurheilijat 15-18v	33	33	2.384	5.105	114 %
Yhteensä	151	179			

Taulukko 88. Harrastekertojen muutos

Ratsastus	N		Harrastekerrat		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Kilpaurheilijat 6-10v	0	4		107	
Kilpaurheilijat 11-14v	14	28	173	178	3 %
Kilpaurheilijat 15-18v	33	55	221	194	-12 %
Harrasteurheilijat 6-10v	26	32	45	79	76 %
Harrasteurheilijat 11-14v	45	27	81	108	33 %
Harrasteurheilijat 15-18v	33	33	82	108	32 %
Yhteensä	151	179			

Ratsastusharrastus on kallistunut ja kertahinnat kasvaneet selvästi (Taulukko 89). Harrastajat voivat kuitenkin useimmista lajeista poiketen valita harrastusintensiteettinsä täysin itse eli harrastaa vaikka kerran kuukaudessa tai sitten vaikka joka päivä. Pääosa ratsastusta koskeviin kysymyksiin vastattiin koskien tyttöjen ratsastusharrastuksia. Yhteensä kuusi vastausta koski poikien ratsastusharrastusta ja heidän kaikkien harrastus oli erittäin intensiivistä. Harrastekertojen hinta oli hyvin samansuuruinen kaikissa ikäluokissa, ainoan poikkeuksen teki 11–14 -vuotiaiden poikien keskimääräiseltä kertahinnaltaan hyvin edullinen harrastus (Taulukko 90).

Taulukko 89. Kertahintojen muutos

Ratsastus			Kertahinta		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	0	4		104	
Kilpaurheilijat 11-14v	14	28	39	58	49 %
Kilpaurheilijat 15-18v	33	55	48	70	48 %
Harrasteurheilijat 6-10v	26	32	33	49	50 %
Harrasteurheilijat 11-14v	45	27	20	40	101 %
Harrasteurheilijat 15-18v	33	33	29	47	63 %

Taulukko 90. Keskimääräiset harrastuskustannukset sukupuolen mukaan

Ratsastus	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	34	4.171	76	55
Tytöt 11-14v	50	7.315	136	54
Tytöt 15-18v	84	10.404	167	62
Pojat 6-10v	3	9.606	180	53
Pojat 11-14v	3	3.940	183	22
Pojat 15-18v				
Yhteensä	174			

Kenties yleisestä käsityksestä poiketen perheiden, joiden lapset tai nuoret harrastavat ratsastusta, bruttotulot olivat yleensä alle tulojen keskiarvon; jopa selvästi alle keskiarvon 6–10 -vuotiaiden ja 11–14 -vuotiaiden harrasteurheilijoiden osalta (Taulukko 91). Suurin osa pakollisista kuluista oli harrastukseen liittyviä pakollisia maksuja. Kilpailuihin osallistuminen toi mukanaan runsaasti kustannuksia (Taulukko 92).

Taulukko 91. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	75.000
Kilpaurheilijat 11-14v	71.570
Kilpaurheilijat 15-18v	89.684
Harrasteurheilijat 6-10v	64.451
Harrasteurheilijat 11-14v	69.583
Harrasteurheilijat 15-18v	93.111

Taulukko 92. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	7.140	573	483	8.195	11.124	74 %
Kilpaurheilijat 11-14v	3.782	1.409	619	5.809	10.343	56 %
Kilpaurheilijat 15-18v	4.593	2.619	591	7.804	13.644	57 %
Harrasteurheilijat 6-10v	1.840	247	207	2.293	3.892	59 %
Harrasteurheilijat 11-14v	1.618	678	324	2.619	4.369	60 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2.109	195	152	2.456	5.105	48 %

Kilparatsastajien kustannukset olivat vastaajien mielestä kasvaneet ainakin jonkin verran; 75 prosenttia vastauksista koskien 6–10 -vuotiaita, 59 prosenttia 11–14 -vuotiaita ja 48 prosenttia koskien 15–18 -vuotiaita kilpaurheilijoita oli sitä mieltä, että harrastuskustannukset olivat kasvaneet viime vuosina paljon (Taulukko 93). Syitä kustannusten kasvuun ovat mm. pakollisten maksujen, matkakulujen ja kilpailukulujen kasvu (kts. liite 7.). Lisäksi mainitaan yleinen kustannustason nousu ja ratsastustuntien kallistuminen sekä hevosen, välineiden ja kaluston ylläpidon kallistuminen. Kustannuksia on pyritty pitämään kurissa vähentämällä harrastusta, lisäämällä kimppakyytejä, kierrättämällä varusteita ja vaatteita ja tekemällä työtä talleilla. Huolimatta siitä, että kilpailumielessä ratsastusta harrastavat olivat erityisen tyytymättömiä kustannuskehitykseen, erityisen paljon olivat kasvaneet harrastelijoiden kustannukset (Taulukko 94).

Taulukko 93. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=4)	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=27)	59 %	30 %	11 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=25)	48 %	48 %	4 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=32)	22 %	63 %	16 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=26)	19 %	50 %	19 %	12 %	0 %
Harraste 15-18 (n=30)	30 %	57 %	10 %	3 %	0 %

Taulukko 94. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=3)	0 %	67 %	33 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=3)	33 %	67 %	0 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=0)	0	0 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=34)	29 %	59 %	12 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=48)	40 %	40 %	15 %	6 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=82)	45 %	48 %	6 %	1 %	0 %

Harrastuskustannuksia pidettiin yleisesti joko erittäin tai melko suurina (Taulukko 95).

Taulukko 95. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=4)	25 %	75 %	0 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=27)	70 %	19 %	4 %	7 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=25)	68 %	28 %	4 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=32)	16 %	59 %	25 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=26)	12 %	69 %	15 %	4 %	0 %
Harraste 15-18 (n=31)	36 %	55 %	10 %	0 %	0 %

Taulukko 96. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=3)	0 %	67 %	33 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=3)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=0)	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=34)	18 %	62 %	21 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=48)	42 %	42 %	10 %	6 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=82)	55 %	40 %	5 %	0 %	0 %

Harrastuksen hinta-laatu suhteeseen oltiin yleensä melko tyytyväisiä (Taulukko 97).

Taulukko 97. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette ratsastuksen harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=4)	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=27)	15 %	44 %	19 %	11 %	7 %
Kilpa 15-18 (n=25)	12 %	32 %	24 %	20 %	8 %
Harraste 6-10 (n=32)	16 %	69 %	16 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=27)	7 %	70 %	19 %	4 %	0 %
Harraste 15-18 (n=31)	10 %	58 %	13 %	16 %	3 %

Taulukko 98. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette ratsastuksen harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=3)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=3)	0 %	33 %	67 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=0)	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=34)	24 %	62 %	15 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=49)	12 %	59 %	16 %	6 %	4 %
Tytöt 15-18 (n=82)	9 %	46 %	16 %	21 %	7 %

2.8.8 Salibandy

Kun edellisen kerran vuonna 2001 kerättiin harrastuskustannustietoja liittyen salibandyyn, onnistuttiin tiedonhankinnassa heikosti. Tästä syystä vertailuja aiempaan ei voi pitää luotettavina, vaan kenties 11–14 -vuotiaiden ja 15–18 -vuotiaiden osalta ainoastaan hiukan suuntaa antavina. Nyt kerättyjä tietoja voidaan käyttää pohjana tulevissa arvioinneissa. Suurin osa vastauksista (87 %) koski poikien salibandyharrastusta. Keskimääräiset kokonaiskulut ovat kuitenkin kasvaneet (Taulukko 99) ja harrastekerrat ovat kasvaneet ainakin 11–14 -vuotiaiden kilpaharrastajien osalta (Taulukko 100).

Taulukko 99. Keskimääräiset kokonaiskulut

Salibandy			Yhteensä		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v		79		1.413	
Kilpaurheilijat 11-14v	14	151	1.217	2.437	100 %
Kilpaurheilijat 15-18v	18	137	1.892	3.518	86 %
Harrasteurheilijat 6-10v	1	42	295	752	155 %
Harrasteurheilijat 11-14v	1	12	1.292	1.728	34 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	3	1.263	1.371	9 %
Yhteensä	36	424			

Taulukko 100. Harrastekertojen muutos

Salibandy	N		Harrastekerrat		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiaivot ikä- ja harrasteryhmittäin					
Kilpaurheilijat 6-10v		79		107	
Kilpaurheilijat 11-14v	14	151	103	143	39 %
Kilpaurheilijat 15-18v	18	137	189	174	-8 %
Harrasteurheilijat 6-10v	1	42	40	61	53 %
Harrasteurheilijat 11-14v	1	12	20	109	445 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	3	135	100	-26 %
Yhteensä	36	424			

Salibandy on edelleen niin halpa harraste- kuin kilpaurheilulajikin. Harrastekerran hinta kaikissa ikäluokissa on halvimpia nyt tutkittujen joukossa (Taulukko 101). Poikien kokonaiskulut, harrastekertojen määrä ja kertahinta ovat vain hiukan tyttöjen vastaavia suurempia (Taulukko 102).

Taulukko 101. Kertahintojen muutos

Salibandy	N		Kertahinta		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiaivot ikä- ja harrasteryhmittäin					
Kilpaurheilijat 6-10v		79		13	
Kilpaurheilijat 11-14v	14	151	12	17	44 %
Kilpaurheilijat 15-18v	18	137	10	20	102 %
Harrasteurheilijat 6-10v	1	42	7	12	67 %
Harrasteurheilijat 11-14v	1	12	65	16	-75 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	3	9	14	47 %

Taulukko 102. Keskimääräiset harrastuskustannukset sukupuolen mukaan

Salibandy	N	Yhteensä	Harrastekerrat		Hinta/kerta
Keskiaivot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€			€
Tytöt 6-10v	9	903	80		11
Tytöt 11-14v	28	2.190	138		16
Tytöt 15-18v	20	3.410	153		22
Pojat 6-10v	112	1.210	93		13
Pojat 11-14v	135	2.432	142		17
Pojat 15-18v	120	3.482	176		20
Yhteensä	424				

Salibandya harrastavien lasten perheiden bruttotulot vaihtelivat ikä- ja harrasteryhmittäin välillä 72.090-101.479 euroa (Taulukko 103). Pakolliset kulut ovat kaikissa harrasteryhmissä alle 2.000 euroa ja ne muodostavat kokonaiskuluista noin puolet (Taulukko 104).

Taulukko 104. Perheen bruttotulot (€)

Keskiaivot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	101.479
Kilpaurheilijat 11-14v	75.051
Kilpaurheilijat 15-18v	74.491
Harrasteurheilijat 6-10v	85.631
Harrasteurheilijat 11-14v	72.090
Harrasteurheilijat 15-18v	80.000

Taulukko 105. Pakolliset kulut (€)

Keskivot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	403	266	38	707	1.413	50 %
Kilpaurheilijat 11-14v	755	375	97	1.228	2.437	50 %
Kilpaurheilijat 15-18v	1.118	440	154	1.712	3.518	49 %
Harrasteurheilijat 6-10v	286	86	9	381	752	51 %
Harrasteurheilijat 11-14v	679	213	58	951	1.728	55 %
Harrasteurheilijat 15-18v	441	217	–	657	1.371	48 %

Vastaajien mielestä harrastekustannukset ovat yleensä kasvaneet ainakin jonkin verran. Ainoa poikkeus oli 6–10 -vuotiaiden harrasteurheilu, minkä harrastuskustannukset olivat pysyneet pääasiassa ennallaan (Taulukko 106). Suurin osa em. vastauksista koski poikien harrasteurheilua. Muilta osin suuria eroja tyttöjen ja poikien harrastuskustannusten kehityksessä ei ollut (Taulukko 107).

Harrastuskustannusten kasvun syitä ovat erityisesti pakollisten maksujen ja matkakulujen kasvu (kts. liite 8.). Muita syitä olivat mm. salivuokrien, bensen ja varusteiden hintojen kohoaminen. Kustannuksia pyrittiin pitämään kurissa mm. kimppakyytien, talkoiden, yhteistyökumppanien hankinnan ja välineiden huollon ja korjausten avulla. Monien mielestä kustannuksiin ei voi juuri lainkaan vaikuttaa.

Taulukko 106. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=78)	13 %	56 %	26 %	5 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=151)	15 %	70 %	18 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=134)	31 %	56 %	13 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=37)	3 %	30 %	68 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=11)	36 %	36 %	27 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 107. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=106)	10 %	45 %	41 %	4 %	0 %
Pojat 11-14 (n=134)	17 %	63 %	19 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=116)	30 %	60 %	10 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=9)	0 %	89 %	11 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=28)	18 %	68 %	14 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=20)	35 %	40 %	25 %	0 %	0 %

Harrastuskustannuksia pidettiin yleensä joko sopivina tai melko suurina. Erittäin suurina kustannuksia pidettiin ainoastaan koskien 11–14 -vuotiaiden harrasteurheilua (25 %) tai 15–18 -vuotiaiden kilpaurheilua (12 %) (Taulukko 108). Suuria eroja tyttöjen ja poikien harrastuskustannusten kokemisessa ei ollut; ainoastaan 6–10 -vuotiaiden tyttöjen harrastus koettiin muita edullisemmaksi (Taulukko 109).

Taulukko 108. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=78)	8 %	24 %	50 %	13 %	5 %
Kilpa 11-14 (n=151)	7 %	35 %	46 %	10 %	1 %
Kilpa 15-18 (n=134)	12 %	48 %	37 %	2 %	2 %
Harraste 6-10 (n=40)	0 %	18 %	55 %	23 %	5 %
Harraste 11-14 (n=12)	25 %	50 %	17 %	8 %	0 %
Harraste 15-18 (n=3)	0 %	67 %	33 %	0 %	0 %

Taulukko 109. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=110)	6 %	23 %	51 %	15 %	6 %
Pojat 11-14 (n=135)	9 %	36 %	44 %	10 %	2 %
Pojat 15-18 (n=117)	11 %	50 %	35 %	3 %	2 %
Tytöt 6-10 (n=9)	0 %	11 %	56 %	33 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=28)	11 %	39 %	43 %	7 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=20)	15 %	40 %	45 %	0 %	0 %

Harrastuksen hinta-laatu suhteeseen oltiin yleensä tyytyväisiä. Pieni poikkeus oli 11–14-vuotiaiden harrasteurheilu, mihin oltiin vähiten tyytyväisiä (Taulukko 110). Kaikkein tyytyväisimpiä oltiin 6–10-vuotiaiden tyttöjen toimintaan (Taulukko 111).

Taulukko 110. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette salibandyn harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=78)	47 %	39 %	10 %	4 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=151)	38 %	50 %	9 %	1 %	2 %
Kilpa 15-18 (n=135)	23 %	59 %	11 %	4 %	3 %
Harraste 6-10 (n=42)	41 %	50 %	5 %	2 %	2 %
Harraste 11-14 (n=12)	17 %	42 %	17 %	17 %	8 %
Harraste 15-18 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 111. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette salibandyn harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=112)	44 %	42 %	10 %	4 %	1 %
Pojat 11-14 (n=135)	36 %	50 %	10 %	2 %	3 %
Pojat 15-18 (n=117)	23 %	59 %	11 %	4 %	3 %
Tytöt 6-10 (n=8)	63 %	38 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=28)	39 %	43 %	11 %	7 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=20)	20 %	65 %	10 %	0 %	5 %

2.8.9 Taitoluistelu

Jo alkutilanteessa kohtuullisen korkeat kilpaurheilijoiden kokonaiskulut kasvoivat viimeisen kymmenen vuoden aikana noin 30 prosenttia kaikissa ikäluokissa. Näyttää myös siltä, että otoksen pienuudesta huolimatta voidaan sanoa, että myös harrasteurheilijoiden keski-

määräiset kokonaiskulut ovat kasvaneet merkittävästi (Taulukko 112). Kilpaurheilijoiden keskimääräisten harrastuskertojen määrä on korkea kaikissa ikäluokissa ja kaikkein korkein (229) ikäryhmässä 6–10 -vuotiaat kaikki mukana olevat lajit mukaan lukien (Taulukko 113).

Taulukko 112. Keskimääräiset kokonaiskulut

Taitoluistelu			Yhteensä		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	N		€		
TKilpaurheilijat 6-10v	21	227	4.107	5.100	24 %
Kilpaurheilijat 11-14v	71	206	5.089	6.596	30 %
Kilpaurheilijat 15-18v	43	90	6.735	9.234	37 %
Harrasteurheilijat 6-10v	32	148	2.181	2.051	-6 %
Harrasteurheilijat 11-14v	8	14	1.125	2.613	132 %
Harrasteurheilijat 15-18v	3	9	925	1.907	106 %
Yhteensä	178	694			

Taulukko 113. Harrastekertojen muutos

Taitoluistelu	N		Harrastekerrat		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Kilpaurheilijat 6-10v	21	227	237	229	-3 %
Kilpaurheilijat 11-14v	71	206	252	275	9 %
Kilpaurheilijat 15-18v	43	90	291	271	-7 %
Harrasteurheilijat 6-10v	32	148	150	100	-33 %
Harrasteurheilijat 11-14v	8	14	116	129	11 %
Harrasteurheilijat 15-18v	3	9	157	59	-62 %
Yhteensä	178	694			

Kertahinnat ovat nousseet jonkin verran, mutta ovat kilpaurheilijoiden osalta lähellä koko aineiston keskiarvoja (Taulukko 114). Tutkimuksessa mukana olevien taitoluistelijapointien kokonaiskulut ovat erittäin korkeita ja kertahinnat korkeampia kuin työllä (Taulukko 115).

Taulukko 114. Kertahintojen muutos

Taitoluistelu			Kertahinta		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	21	227	17	22	29 %
Kilpaurheilijat 11-14v	71	206	20	24	19 %
Kilpaurheilijat 15-18v	43	90	23	34	47 %
Harrasteurheilijat 6-10v	32	148	15	21	41 %
Harrasteurheilijat 11-14v	8	14	10	20	109 %
Harrasteurheilijat 15-18v	3	9	6	32	449 %

Taulukko 115. Keskimääräiset harrastuskustannukset sukupuolen mukaan

Taitoluistelu	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
				€
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	367	3.901	180	22
Tytöt 11-14v	209	6.161	266	23
Tytöt 15-18v	98	8.314	252	33
Pojat 6-10v	11	4.477	123	36
Pojat 11-14v	4	10.202	292	35
Pojat 15-18v	2	21.167	350	60
Yhteensä	691			

Perheiden, joissa lapset tai nuoret harrastavat taitoluistelua kilpaurheiluna, keskimääräiset bruttotulot ovat keskimääräistä suuremmat ja harrasteurheilijoiden perheiden keskimääräistä pienemmät (Taulukko 116). Kun kilpaurheilijoiden kokonaiskulut ja harrastusintensiivisyys jo pienestä pitäen ovat olleet korkeita jo ainakin kymmenen vuotta, ei ole ihme, että vielä mukana olevien perheiden tulot ovat varsin korkeat. Pakollisten kulujen osuus kokonaiskuluista on kilpaurheilijoilla noin 60 prosenttia ja harrasteurheilijoilla noin 55 prosenttia. Selvästi suurin osa pakollisista kuluista muodostuu seuroille menevistä pakollisista maksuista (Taulukko 117).

Taulukko 116. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	95.164
Kilpaurheilijat 11-14v	87.945
Kilpaurheilijat 15-18v	113.091
Harrasteurheilijat 6-10v	76.073
Harrasteurheilijat 11-14v	71.538
Harrasteurheilijat 15-18v	68.612

Taulukko 117. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	2.178	500	412	3.090	5.100	61 %
Kilpaurheilijat 11-14v	2.631	875	693	4.198	6.596	64 %
Kilpaurheilijat 15-18v	3.559	1.311	831	5.702	9.234	62 %
Harrasteurheilijat 6-10v	955	54	74	1.083	2.051	53 %
Harrasteurheilijat 11-14v	1.117	221	175	1.513	2.613	58 %
Harrasteurheilijat 15-18v	1.087	48	44	1.180	1.907	62 %

Selvästi suurin osa vastaajista olin sitä mieltä, että taitoluistelun harrastuskustannukset ovat kasvaneet viime vuosina ainakin jonkin verran. Vastaajista 40–49 prosenttia oli sitä mieltä, että kilpaurheilukulut ovat kasvaneet erittäin paljon. Samaa mieltä harrasteurheilijoista on lähes neljännes (Taulukko 118).

Harrastuskustannusten kasvun syynä olivat erityisesti pakollisten maksujen ja muiden kulujen, kuten meikkien, hiustuotteiden, joukkuekstiilien (”kisapuku, harkkapuku, luistelutrikoot, paidat, topit, huppari, harkkafleece, kisafleece”), hiuskoristeiden, luistinten huollon, musiikin, hyppynaruja, tasapainolautoja ja varustelaukkuja jne. kustannukset (kts. liite 9.). Kustannuksia pyrittiin kohtuullistamaan mm. kimpakyytien, talkoiden ja kierrätyksen avulla. Toiseksi yleisin vastaus oli, että harrastamisesta aiheutuvia kustannuksia ei voi vähentää mitenkään!

Taulukko 118. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=223)	40 %	52 %	9 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=206)	41 %	54 %	5 %	1 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=90)	49 %	44 %	4 %	2 %	0 %
Harraste 6-10 (n=142)	30 %	52 %	18 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=13)	23 %	54 %	23 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=9)	22 %	44 %	22 %	0 %	11 %

Taulukko 119. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=11)	36 %	46 %	18 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=4)	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=2)	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=356)	36 %	52 %	12 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=209)	40 %	54 %	5 %	1 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=98)	46 %	45 %	6 %	2 %	1 %

Vastaajista 54–73 prosenttia oli sitä mieltä, että kilpataitoluistelun harrastuskustannukset ovat erittäin suuria. Harrasteluistelun kustannuksia pidettiin yleensä joko melko suurina tai sopivina (Taulukko 120).

Taulukko 120. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=225)	54 %	39 %	7 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=203)	59 %	37 %	4 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=89)	73 %	23 %	5 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=147)	20 %	55 %	25 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=14)	7 %	79 %	14 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=7)	57 %	14 %	29 %	0 %	0 %

Taulukko 121. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=11)	27 %	46 %	27 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=4)	50 %	25 %	25 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=2)	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=363)	42 %	45 %	14 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=207)	55 %	41 %	4 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=95)	71 %	23 %	6 %	0 %	0 %

Kilpaurheilun hinta-laatu –suhteeseen erittäin tyytyväisiä oli kaikissa ikäluokissa alle 10 prosenttia ja kaikkeen toimintaan melko tyytyväisiä 50–64 prosenttia. Noin joka yhdeksäs vastaaja oli melko tyytymätön ja erittäin tyytymättömiä oli yhteensä 26 vastaajaa eli noin 4 prosenttia vastaajista (Taulukko 122). Tällainen erittäin suuri tyytymättömyys koski tyttöjen toimintaa (Taulukko 123).

Taulukko 122. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=225)	7 %	64 %	13 %	12 %	3 %
Kilpa 11-14 (n=206)	9 %	55 %	18 %	12 %	5 %
Kilpa 15-18 (n=90)	6 %	54 %	20 %	13 %	7 %
Harraste 6-10 (n=146)	12 %	59 %	17 %	11 %	1 %
Harraste 11-14 (n=14)	14 %	50 %	29 %	7 %	0 %
Harraste 15-18 (n=9)	11 %	56 %	0 %	11 %	22 %

Taulukko 123. Harrastuksen hinta-laatu –suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=11)	18 %	64 %	0 %	18 %	0 %
Pojat 11-14 (n=4)	25 %	25 %	50 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=2)	50 %	0 %	50 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=363)	9 %	62 %	15 %	12 %	2 %
Tytöt 11-14 (n=210)	9 %	57 %	18 %	11 %	5 %
Tytöt 15-18 (n=98)	5 %	56 %	17 %	13 %	8 %

2.8.10 Tanssi

Vaikka vastaajien kokonaismäärä ei ole kovin suuri, niin jo näiden tuloksien valossa voidaan päätellä, että tanssin harrastajien keskimääräiset kokonaiskulut ovat kasvaneet paljon viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kilpaurheilijoiden kulut ovat kaksin- kolminkertaisesti ja harrastelijoiden kulut ovat kasvaneet jopa sitäkin enemmän. Tanssi kilpaurheiluna kuuluu tässä kalleimpien tutkittujen lajien joukkoon (Taulukko 124). Kokonaiskulujen kasvua selittää myös harrastusintensiiteetin huomattava kasvu. Harrastusmäärät ovat noin puolitoistakertaistuneet kaikissa ikä- ja harrasteryhmissä (Taulukko 125).

Taulukko 124. Keskimääräiset kokonaiskulut

Tanssi			Yhteensä		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	15	3	1.630	3.617	122 %
Kilpaurheilijat 11-14v	23	15	2.817	10.134	260 %
Kilpaurheilijat 15-18v	20	20	4.983	10.388	108 %
Harrasteurheilijat 6-10v	14	8	530	2.192	314 %
Harrasteurheilijat 11-14v	8	21	959	4.314	350 %
Harrasteurheilijat 15-18v	4	7	228	4.522	1883 %
Yhteensä	84	74			

Taulukko 125. Harrastekertojen muutos

Tanssi	N		Harrastekerrat		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Kilpaurheilijat 6-10v	15	3	97	155	60 %
Kilpaurheilijat 11-14v	23	15	138	224	62 %
Kilpaurheilijat 15-18v	20	20	187	269	44 %
Harrasteurheilijat 6-10v	14	8	52	91	75 %
Harrasteurheilijat 11-14v	8	21	86	122	42 %
Harrasteurheilijat 15-18v	4	7	46	119	159 %
Yhteensä	84	74			

Myös harrastuksen kertahinnat ovat nousseet (Taulukko 126). Harrastuksen kokonaiskulut, harrastuskerrat ja kertahinnat ovat sukupuolittain varsin lähellä toisiaan. Suurimmat kokonaiskulut ja harrastekertojen määrä oli pojilla 15–18-vuotta; suurin kertahinta pojilla 11–14-vuotta (Taulukko 127).

Taulukko 126. Kertahintojen muutos

Tanssi			Kertahinta		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	15	3	17	23	39 %
Kilpaurheilijat 11-14v	23	15	20	45	122 %
Kilpaurheilijat 15-18v	20	20	27	39	45 %
Harrasteurheilijat 6-10v	14	8	10	24	136 %
Harrasteurheilijat 11-14v	8	21	11	35	217 %
Harrasteurheilijat 15-18v	4	7	5	38	667 %
Yhteensä	84	74			

Taulukko 127. Kokonaiskulut, harrastekerrat ja kertahinnat sukupuolittain

Tanssi	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	6	2.089	82	26
Tytöt 11-14v	15	7.276	202	36
Tytöt 15-18v	10	7.673	196	39
Pojat 6-10v	4	2.993	113	27
Pojat 11-14v	21	6.358	138	46
Pojat 15-18v	16	10.181	250	41
Yhteensä	72			

Perheiden, joiden lapset tai nuoret harrastivat tanssia, keskimääräiset bruttotulot ikä- ja harrasteryhmittäin olivat välillä 64.286-108.842 euroa (Taulukko 128). Pakollisista kuluista suurimmat aiheutuivat kilpailukuluista. Pakolliset kulut olivat yleensä noin 45 prosenttia harrastuksen kokonaiskuluista (Taulukko 129).

Taulukko 128. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	80.000
Kilpaurheilijat 11-14v	81.333
Kilpaurheilijat 15-18v	108.842
Harrasteurheilijat 6-10v	71.750
Harrasteurheilijat 11-14v	86.800
Harrasteurheilijat 15-18v	64.286

Taulukko 129. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	553	737	400	1.690	3.617	47 %
Kilpaurheilijat 11-14v	827	2.542	777	4.146	10.134	41 %
Kilpaurheilijat 15-18v	530	3.452	814	4.796	10.388	46 %
Harrasteurheilijat 6-10v	296	709	167	1.172	2.192	53 %
Harrasteurheilijat 11-14v	535	1.122	391	2.048	4.314	47 %
Harrasteurheilijat 15-18v	298	840	192	1.330	4.522	29 %

Lähes kaikkien vastanneiden mielestä tanssin kustannukset ovat kasvaneet viime vuosina ainakin jonkin verran. Noin 55 prosenttia vastanneista oli sitä mieltä, että 15–18 -vuotiaiden kilpaharrastuskustannukset ovat kasvaneet erittäin paljon (Taulukko 130). Merkittäviä eroja tyttöjen tai poikien harrastuskustannusten kokemisen suhteen ei ollut (Taulukko 131). Harrastuksen merkittävimpiä kallistumisen syitä olivat matkakulut, urheiluväline- ja

tekstiilikulut sekä muut kulut, kuten kampaamo-, meikki-, yksityistunti- ja puhelinkulut (kts. liite 10.). Kustannuksia on pyritty pitämään kurissa mm. kimppakyytien, aiempaa edullisempien vaatteiden ja kierrätyksen avulla. Moni vastaaja oli sitä mieltä, ettei kustannuksia voi vähentää tai jos voi, niin se tapahtuu intensiteetin kustannuksella.

Taulukko 130. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=8)	25 %	75 %	0 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=34)	38 %	53 %	9 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=20)	55 %	40 %	5 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 131. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=3)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=21)	29 %	62 %	10 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=15)	53 %	47 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=6)	17 %	83 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=15)	47 %	47 %	7 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=10)	40 %	50 %	10 %	0 %	0 %

Kilpaharrastajat pitivät harrastuskustannuksiaan joko melko tai erittäin suurina. Harrastelijoille kustannukset olivat joko sopivia tai melko suuria (Taulukko 132). Poikien harrastuskustannuksia pidettiin hiukan tyttöjen harrastuskustannuksia suurempina (Taulukko 133).

Taulukko 132. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=7)	29 %	29 %	43 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=33)	45 %	42 %	9 %	3 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=20)	65 %	25 %	10 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=3)	0 %	33 %	67 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 133. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=4)	50 %	0 %	50 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=21)	38 %	52 %	5 %	5 %	0 %
Pojat 15-18 (n=15)	60 %	40 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=6)	0 %	50 %	50 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=14)	50 %	36 %	14 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=10)	60 %	20 %	20 %	0 %	0 %

Harrasteliikkujat olivat yleensä joko melko tai erittäin tyytyväisiä harrastuksensa hinta-laatu suhteeseen. Kilpaurheilijat suhtautuivat harrastukseensa melko kriittisesti (Taulukko 134). Poikien harrastuksen hinta-laatu suhteeseen oltiin jonkin verran tyytymättömpämpiä kuin tyttöjen (Taulukko 135).

Taulukko 134. Harrastuksen hinta-laatu –suhde

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=8)	13 %	50 %	13 %	25 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=34)	12 %	56 %	17 %	9 %	3 %
Kilpa 15-18 (n=20)	15 %	50 %	10 %	10 %	10 %
Harraste 6-10 (n=3)	33 %	67 %	0 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=2)	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 135. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=4)	0 %	50 %	0 %	50 %	0 %
Pojat 11-14 (n=21)	5 %	67 %	19 %	5 %	0 %
Pojat 15-18 (n=15)	7 %	53 %	7 %	20 %	13 %
Tytöt 6-10 (n=6)	33 %	67 %	0 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=15)	20 %	47 %	13 %	13 %	7 %
Tytöt 15-18 (n=10)	20 %	40 %	10 %	20 %	10 %

2.8.11 Uinti

Jopa huolimatta harrastekertojen keskimääräisestä vähenemisestä (Taulukko 136) kilpaurheilijoiden keskimääräiset kokonaiskulut ovat kasvaneet viimeisen 10 vuoden aikana huomattavasti; ikäryhmissä 6–10 - ja 15–18 -vuotiaat jopa yli kaksinkertaistuneet. Harrasteurheilijoiden kustannukset ovat vastaavasti jonkin verran jopa laskeneet ja uinti on harrastelijalle edelleen edullinen harrastus (Taulukko 137).

Taulukko 136. Keskimääräiset kokonaiskulut

Uinti			Yhteensä		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	12	34	1.052	2.162	106 %
Kilpaurheilijat 11-14v	57	125	2.231	3.629	63 %
Kilpaurheilijat 15-18v	45	51	2.554	6.048	137 %
Harrasteurheilijat 6-10v	20	72	866	656	-24 %
Harrasteurheilijat 11-14v	16	20	1.264	792	-37 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	5	279	1.141	310 %
Yhteensä	152	307			

Taulukko 137. Harrastekertojen muutos

Uinti	N		Harrastekerrat		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin					
Kilpaurheilijat 6-10v x	12	34	112	151	35 %
Kilpaurheilijat 11-14v	57	125	235	202	-14 %
Kilpaurheilijat 15-18v	45	51	300	275	-8 %
Harrasteurheilijat 6-10v	20	72	111	49	-56 %
Harrasteurheilijat 11-14v	16	20	147	77	-48 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	5	140	85	-39 %
Yhteensä	152	307			

Uintiharrastuksen kertahinnat ovat kasvaneet (Taulukko 138). Tyttöjen kokonaiskulut harrastuksesta ja harrastekertojen määrä ovat joko yhtä suuret tai hiukan suuremmat kuin poikien. Kertahinnat ovat lähellä toisiaan ja tässä tutkimusaineistossa alhaiset (Taulukko 139).

Taulukko 138. Kertahintojen muutos

Uinti			Kertahinta		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin					
	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v x	12	34	9	14	52 %
Kilpaurheilijat 11-14v	57	125	9	18	89 %
Kilpaurheilijat 15-18v	45	51	9	22	158 %
Harrasteurheilijat 6-10v	20	72	8	13	72 %
Harrasteurheilijat 11-14v	16	20	9	10	20 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	5	2	13	575 %

Taulukko 139. Kokonaiskulut, harrastekerrat ja kertahinnat sukupuolittain

Uinti	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	64	1.153	96	12
Tytöt 11-14v	81	3.534	217	16
Tytöt 15-18v	28	6.034	271	22
Pojat 6-10v	39	1.171	72	16
Pojat 11-14v	61	2.870	148	19
Pojat 15-18v	28	5.197	262	20
Yhteensä	301			

Perheiden, joissa lapset tai nuoret harrastavat uintia, bruttotulot vaihtelivat ikä- ja harrasteryhmittäin välillä 65.930-96.921 euroa (Taulukko 140). Kilpaurheilijoiden pakollisten kulujen osuus kokonaiskuluista oli noin 55 prosenttia ja harrasteliikkujien noin 47 prosenttia. Harrasteliikkujien pakolliset kustannukset olivat tässä tutkimusaineistossa kaikkein pienimmät (Taulukko 141).

Taulukko 140. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	69.315
Kilpaurheilijat 11-14v	96.921
Kilpaurheilijat 15-18v	87.079
Harrasteurheilijat 6-10v	87.321
Harrasteurheilijat 11-14v	65.930
Harrasteurheilijat 15-18v	73.750

Taulukko 141. Pakolliset kulut (€)

Keskiaivot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	569	312	375	1.256	2.162	58 %
Kilpaurheilijat 11-14v	694	530	638	1.862	3.629	51 %
Kilpaurheilijat 15-18v	1.006	834	1.605	3.445	6.048	57 %
Harrasteurheilijat 6-10v	313	4	7	324	656	49 %
Harrasteurheilijat 11-14v	324	23	23	370	792	47 %
Harrasteurheilijat 15-18v	391	4	144	539	1.141	47 %

Kilpaurheilijoiden kustannukset olivat yleensä kasvaneet ainakin jonkin verran. Harrasteliikkujiin kustannukset olivat joko pysyneet ennallaan tai kasvaneet jonkin verran (Taulukko 142). Tyttöjen ja poikien harrastuskustannusten kehitys koettiin hyvin samanlaisina (Taulukko 143).

Harrastuskustannusten kasvun merkittävimpiä syitä olivat pakollisten maksujen kasvu, erityisesti kilpaurheilijoiden leirikulujen kasvu ja muiden kulujen, kuten lääkintä- ja lihas- huolto, kasvu (kts. liite 11.). Lisäksi kustannuskasvua vastaajien mielestä selittivät yleinen kustannustason nousu, ratamaksujen kasvu, harjoitusmäärien kasvu ja matkakustannukset. Kustannuksia on pyritty pitämään kohtuullisina mm. kimppakyytien, talkoiden ja kierrätyksen avulla. Toiseksi yleisin vastausvaihtoehto oli ”ei mitenkään”.

Taulukko 142. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=34)	8 %	71 %	21 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=123)	27 %	63 %	10 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=51)	35 %	53 %	10 %	2 %	0 %
Harraste 6-10 (n=64)	9 %	56 %	34 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=17)	12 %	41 %	47 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=5)	0 %	80 %	20 %	0 %	0 %

Taulukko 143. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=38)	8 %	58 %	34 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=59)	24 %	59 %	17 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=28)	36 %	50 %	11 %	4 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=58)	10 %	62 %	28 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=79)	27 %	62 %	11 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=28)	29 %	61 %	11 %	0 %	0 %

Uinnin harrastuskustannukset koettiin joko sopiviksi tai melko suuriksi (Taulukko 144). Tyttöjen ja poikien harrastuskustannukset koettiin samansuuruisina (Taulukko 145).

Taulukko 144. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=34)	3 %	59 %	27 %	9 %	3 %
Kilpa 11-14 (n=122)	16 %	50 %	30 %	2 %	2 %
Kilpa 15-18 (n=51)	29 %	39 %	29 %	2 %	0 %
Harraste 6-10 (n=69)	7 %	46 %	38 %	9 %	0 %
Harraste 11-14 (n=20)	12 %	40 %	45 %	10 %	0 %
Harraste 15-18 (n=4)	0 %	50 %	25 %	25 %	0 %

Taulukko 145. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Pojat 6-10 (n=37)	5 %	60 %	24 %	11 %	0 %
Pojat 11-14 (n=60)	20 %	37 %	38 %	3 %	2 %
Pojat 15-18 (n=28)	25 %	36 %	32 %	7 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=63)	5 %	46 %	40 %	8 %	2 %
Tytöt 11-14 (n=80)	11 %	58 %	29 %	1 %	1 %
Tytöt 15-18 (n=27)	30 %	44 %	26 %	0 %	0 %

Harrastuksen hinta-laatu suhteeseen oliin yleensä joko melko tai erittäin tyytyväisiä (Taulukko 146). Tyttöjen ja poikien harrastusten hinta-laatu suhteet koettiin hyvin samankaltaisina; ainoastaan 11–14-vuotiaat tytöt olivat miespuolisia ikätovereitaan selvästi tyytyväisempiä em. suhteeseen (Taulukko 147).

Taulukko 146. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=34)	44 %	44 %	12 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=121)	27 %	55 %	12 %	2 %	3 %
Kilpa 15-18 (n=50)	22 %	50 %	14 %	12 %	0 %
Harraste 6-10 (n=71)	20 %	63 %	11 %	3 %	0 %
Harraste 11-14 (n=20)	35 %	55 %	0 %	10 %	0 %
Harraste 15-18 (n=5)	20 %	80 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 147. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=39)	23 %	62 %	13 %	3 %	0 %
Pojat 11-14 (n=62)	24 %	53 %	13 %	5 %	5 %
Pojat 15-18 (n=27)	30 %	48 %	15 %	7 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=63)	32 %	52 %	11 %	2 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=74)	31 %	58 %	10 %	1 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=27)	15 %	60 %	11 %	15 %	0 %

2.8.12 Voimistelu

Seuraavissa luvuissa ovat mukana Suomen Voimisteluliiton alaisten lajien (harrastevoimistelu, akrobatiavoimistelu, joukkuevoimistelu, kilpa-aerobic, miesten ja naisten telinevoimistelu, kilpa-aerobic, rytmisen voimistelu ja trampoliinivoimistelu) harrastajat. Liiton yhteyshenkilön Heli Hämäläisen kanssa on sovittu, että telinevoimistelu- ja naisvoimistelukohtaisia tietoja tuodaan raporttiin yksittäisen esimerkin avulla (Taulukko 148b). Muut laskelmat on tehty kokonaisaineistosta.

Kilpaurheilijoiden keskimääräiset kokonaiskulut olivat harrasteurheilijoihin verrattuna noin 3–4-kertaiset (Taulukko 148a).

Taulukko 148a. Keskimääräiset kokonaiskulut

Voimistelu	N	Yhteensä
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	
Kilpaurheilijat 6-10v	9	2.582
Kilpaurheilijat 11-14v	40	3.922
Kilpaurheilijat 15-18v	11	4.854
Harrasteurheilijat 6-10v	205	792
Harrasteurheilijat 11-14v	80	1.326
Harrasteurheilijat 15-18v	17	967
Yhteensä	362	

Tutkimusaineistosta poimittiin vastaajat, joiden seuran nimessä oli sana telinevoimistelijat tai sana naisvoimistelijat, jolloin saatiin keskimääräinen arvio kummankin lajin samanikäisestä harrastajasta. Harrastuskausi on samanpituinen; naisvoimistelijalla on jonkin verran enemmän tapahtumia vuodessa kuin telinevoimistelijalla, joten on luonnollista, että myös kulut ovat hiukan korkeammat. Naisvoimistelijan harrastuskerta on telinevoimistelijaa edullisempi (Taulukko 148b).

Taulukko 148b. Naisvoimistelijan ja telinevoimistelijan vertailu osa-aineistosta

	Naisvoimistelijat	Telinevoimistelijat
Otos	68	76
Ikä	9-10 vuotta	9-10 vuotta
Bruttotulot	142500	92011
Harrastuskausi	9,9 kk	9,6 kk
Tapahtumien määrä/vuosi	97	70
Jäsenmaksu	107	79
Lisenssimaksu	31	35
Vakuutus	35	43
Kuukausimaksut seuralle	444	378
Maksut yhteensä	617	534
Matkakulut harjoituksiin	413	323
Kilpailukulut	279	217
Leirikulut	166	295
Taskuraha	62	47
Pakolliset liikuntavälineet	48	43
Kilpailujalkineet, tekstiilit	128	63
Harjoitteluvälineet	42	45
Harjoittelujalkineet, tekstiilit	81	69
Välineet ja tekstiilit yhteensä	299	220
Kirjallisuus, lehdet	22	1
Penkkiurheilu	45	6
Lääkinta/lihashuolto	73	86
Lisävakuutukset	5	28
Ilmoittamattomat kulut	15	18
Muut kulut yhteensä	159	140
Yhteensä	2.155	1.916
Kulut/tapahtuma	22	27

Tyttöjen harrasteen kertahinnat olivat poikien vastaavia alhaisempia. Tyttöjen harrastekertojen määrä oli kaikissa ikäluokissa poikia suurempi (Taulukko 149).

Taulukko 149. Kokonaiskulut, harrastekerrat ja kertahinta sukupuolittain

Voimistelu	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	179	929	72	13
Tytöt 11-14v	109	2.271	142	16
Tytöt 15-18v	27	2.348	134	17
Pojat 6-10v	33	631	31	21
Pojat 11-14v	12	1.353	38	36
Pojat 15-18v	3	2.689	128	21
Yhteensä	268			

Kilpaurheilijoiden harrastekertojen määrä on noin kolminkertainen kaikissa ikäluokissa harrasteurheilijoiden verrattuna (Taulukko 150). Samoin kertahinnat ovat kilpaurheilijoilla lähes puolitoistakertaiset (Taulukko 151).

Taulukko 150. Harrastekerrat

Voimistelu	N	Harrastekerrat
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	
Kilpaurheilijat 6-10v	9	138
Kilpaurheilijat 11-14v	40	212
Kilpaurheilijat 15-18v	11	226
Harrasteurheilijat 6-10v	205	62
Harrasteurheilijat 11-14v	80	93
Harrasteurheilijat 15-18v	17	70
Yhteensä	362	

Taulukko 151. Kertahinta

Voimistelu	N	Kertahinta (€)
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	
Kilpaurheilijat 6-10v	9	19
Kilpaurheilijat 11-14v	40	18
Kilpaurheilijat 15-18v	11	21
Harrasteurheilijat 6-10v	205	13
Harrasteurheilijat 11-14v	80	14
Harrasteurheilijat 15-18v	17	14
Yhteensä	362	

Perheiden, joissa harrastetaan voimistelua, keskimääräiset ikä- ja harrasteryhmittäiset bruttotulot vaihtelivat välillä 60.250–102.764 euroa (Taulukko 152). Harrasteurheilijoiden pakolliset ja kokonaiskustannukset harrastuksestaan ovat edulliset. Harrasteurheilija voi harrastaa vuoden usein alle 1.000 euron kustannuksin (Taulukko 153).

Taulukko 152. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	70.445
Kilpaurheilijat 11-14v	87.947
Kilpaurheilijat 15-18v	65.600
Harrasteurheilijat 6-10v	102.764
Harrasteurheilijat 11-14v	84.579
Harrasteurheilijat 15-18v	60.250

Taulukko 153. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	842	653	166	1.661	2.582	64
Kilpaurheilijat 11-14v	1.252	547	425	2.224	3.922	57
Kilpaurheilijat 15-18v	869	1.190	417	2.476	4.854	51
Harrasteurheilijat 6-10v	267	76	48	391	792	49
Harrasteurheilijat 11-14v	405	198	95	698	1.326	53
Harrasteurheilijat 15-18v	363	137	52	552	967	57

Kilpaurheilijoiden harrastuskustannukset ovat vastaajien mielestä kasvaneet ainakin jonkin verran. Harrasteliikkujen osalta kustannukset ovat joko pysyneet ennallaan tai kasvaneet hiukan (Taulukko 154). Kustannuskehitys sukupuolittain on pysynyt viime vuosina samankaltaisena (Taulukko 155).

Merkittävimmät kustannusten kasvua aiheuttavat tekijät olivat yleinen kustannustason nousu, harjoitusmäärien lisäys, tilavuokrat sekä matka- ja leirikustannukset (kts. liite 12.). Kustannuksia pyrittiin pitämään kurissa mm. kimppakyytien, talkoiden, kierrätyksen, yhteishankintojen sekä varainhankinnan avulla. Monet vastaajat pitivät kustannusten vähentämistä vaikeana, usein jopa mahdottomana.

Taulukko 154. Kustannuskehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=8)	38 %	63 %	0 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=40)	48 %	50 %	3 %	0 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=11)	27 %	55 %	9 %	0 %	9 %
Harraste 6-10 (n=196)	9 %	56 %	35 %	1 %	0 %
Harraste 11-14 (n=78)	9 %	62 %	27 %	3 %	0 %
Harraste 15-18 (n=17)	18 %	41 %	41 %	0 %	0 %

Taulukko 155. Kustannuskehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=30)	7 %	47 %	47 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=11)	18 %	55 %	27 %	0 %	0 %
Pojat 15-18 (n=3)	0 %	67 %	0 %	33 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=172)	10 %	58 %	32 %	1 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=108)	23 %	57 %	19 %	2 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=26)	19 %	50 %	27 %	0 %	4 %

Suurimpina harrastuskustannuksiaan pitivät kilpaurheilijat ja heidänkin osaltaan siten, että mitä vanhemmasta ryhmästä oli kyse, sitä korkeampina kustannuksia myös pidettiin. Harrasteliikkujat olivat tyytyväisiä kustannustasoihinsa (Taulukko 156). Tyttöjen harrastuskustannuksia pidettiin yleensä poikia korkeampina (Taulukko 157).

Taulukko 156. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=9)	22 %	33 %	44 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=39)	28 %	54 %	15 %	0 %	3 %
Kilpa 15-18 (n=11)	55 %	36 %	9 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=203)	4 %	28 %	51 %	11 %	6 %
Harraste 11-14 (n=78)	9 %	31 %	42 %	14 %	4 %
Harraste 15-18 (n=17)	12 %	29 %	29 %	18 %	12 %

Taulukko 157. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=31)	3 %	23 %	48 %	19 %	7 %
Pojat 11-14 (n=11)	18 %	9 %	46 %	27 %	0 %
Pojat 15-18 (n=3)	0 %	67 %	0 %	33 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=179)	5 %	30 %	52 %	8 %	5 %
Tytöt 11-14 (n=107)	16 %	41 %	32 %	8 %	4 %
Tytöt 15-18 (n=26)	31 %	31 %	23 %	8 %	8 %

Vastaajat olivat harrastuksensa hinta-laatu suhteeseen pääasiassa melko tai erittäin tyytyväisiä (Taulukko 158). Tyttöjen harrastuksen hinta-laatu suhdetta pidettiin jonkin verran poikien vastaavaa parempana (Taulukko 159).

Taulukko 158. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=9)	11 %	56 %	33 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=39)	41 %	49 %	5 %	5 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=11)	18 %	55 %	18 %	9 %	0 %
Harraste 6-10 (n=203)	36 %	56 %	5 %	2 %	0 %
Harraste 11-14 (n=79)	32 %	52 %	11 %	5 %	0 %
Harraste 15-18 (n=16)	19 %	63 %	19 %	0 %	0 %

Taulukko 159. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=32)	44 %	44 %	3 %	6 %	0 %
Pojat 11-14 (n=12)	33 %	33 %	25 %	8 %	0 %
Pojat 15-18 (n=3)	67 %	0 %	33 %	0 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=179)	32 %	59 %	7 %	1 %	1 %
Tytöt 11-14 (n=107)	34 %	53 %	8 %	5 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=26)	12 %	64 %	16 %	8 %	0 %

2.8.13 Yleisurheilu

Yleisurheilun keskimääräiset kokonaiskulut ovat kasvaneet paljon. Tässä on kuitenkin huomattava vuoden 2001 erittäin alhainen lähtötaso. Kilpaurheilijoiden kulut ovat noin kolminkertaistuneet ja harrasteliikkujen kaksin- kolminkertaistuneet. Yleisurheilun harrastelu on edelleen edullista (Taulukko 160). Harrastekertojen määrä on kasvanut, mikä selittää osittain kokonaiskulujen kasvua (Taulukko 161).

Taulukko 160. Keskimääräiset kokonaiskulut

Yleisurheilu			Yhteensä		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	12	4	738	2.300	212 %
Kilpaurheilijat 11-14v	38	13	1.325	5.289	299 %
Kilpaurheilijat 15-18v	21	62	1.916	4.357	127 %
Harrasteurheilijat 6-10v	23	178	465	950	104 %
Harrasteurheilijat 11-14v	12	170	498	1.820	265 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	45	545	1.870	243 %
Yhteensä	108	472			

Taulukko 161. Harrastekertojen muutos

Yleisurheilu	N		Harrastekerrat		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
Kilpaurheilijat 6-10v	12	4	63	100	59 %
Kilpaurheilijat 11-14v	38	13	137	209	53 %
Kilpaurheilijat 15-18v	21	62	228	215	-6 %
Harrasteurheilijat 6-10v	23	178	44	56	27 %
Harrasteurheilijat 11-14v	12	170	66	108	64 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	45	78	152	95 %
Yhteensä	108	472			

Myös harrastuksen kertahinnat ovat noin kaksinkertaistuneet kaikissa harrasteryhmissä, ollen edelleen varsin edullisia harrasteliikuntaryhmissä (Taulukko 162). Kokonaiskulut, harrastuskerrat ja kertahinnat ovat sukupuolitain varsin lähellä toisiaan (Taulukko 163).

Taulukko 162. Kertahintojen muutos

Yleisurheilu			Kertahinta		Muutos (%)
	2001	2012	2001	2012	
	N		€		
Kilpaurheilijat 6-10v	12	4	12	23	96 %
Kilpaurheilijat 11-14v	38	13	10	25	162 %
Kilpaurheilijat 15-18v	21	62	8	20	141 %
Harrasteurheilijat 6-10v	23	178	11	17	61 %
Harrasteurheilijat 11-14v	12	170	8	17	123 %
Harrasteurheilijat 15-18v	2	45	7	12	76 %

Taulukko 163. Kokonaiskulut, harrastekerrat ja kertahinnat sukupuolittain

Yleisurheilu	N	Yhteensä	Harrastekerrat	Hinta/kerta
Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	2012	€		€
Tytöt 6-10v	96	957	57	17
Tytöt 11-14v	116	2.240	121	18
Tytöt 15-18v	60	3.195	205	16
Pojat 6-10v	86	990	59	17
Pojat 11-14v	63	1.779	114	16
Pojat 15-18v	45	3.360	173	19
Yhteensä	466			

Perheiden, joiden lapset tai nuoret harrastavat yleisurheilua, keskimääräiset bruttotulot ikä- ja harrasteryhmittäin vaihtelivat välillä 68.176-87.833 euroa (Taulukko 164). Pakolliset kulut kilpaurheilijoilla on kaikissa ikäryhmissä noin 50 prosenttia kokonaiskuluista ja harrasteurheilijoilla noin 43 prosenttia. Huomattavaa on myös se, että harrasteurheilijoiden pakolliset kulut kaikissa ikäryhmissä olivat alle 1.000 euroa (Taulukko 165).

Taulukko 164. Perheen bruttotulot (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Perheen bruttotulot
Kilpaurheilijat 6-10v	83.500
Kilpaurheilijat 11-14v	87.833
Kilpaurheilijat 15-18v	78.897
Harrasteurheilijat 6-10v	86.746
Harrasteurheilijat 11-14v	81.473
Harrasteurheilijat 15-18v	68.179

Taulukko 165. Pakolliset kulut (€)

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	Maksut	Kilpailut	Leirit	Pakolliset	Yhteensä	%
Kilpaurheilijat 6-10v	300	785	25	1.110	2.300	48 %
Kilpaurheilijat 11-14v	582	1.642	459	2.683	5.289	51 %
Kilpaurheilijat 15-18v	556	816	570	1.942	4.357	45 %
Harrasteurheilijat 6-10v	184	177	35	396	950	42 %
Harrasteurheilijat 11-14v	240	388	155	783	1.820	43 %
Harrasteurheilijat 15-18v	359	296	146	801	1.870	43 %

Yleisurheilun harrastekustannukset ovat pääasiassa joko pysyneet ennallaan tai kasvaneet jonkin verran. Erittäin paljon kustannukset ovat kasvaneet vain osassa kilpaurheilua (Taulukko 166). Tyttöjen ja poikien harrastuskustannusten kehitys on ollut hyvin samankaltaista; ainoastaan 15-18-vuotiaiden poikien kustannukset koettiin kasvaneen tyttöjä enemmän (Taulukko 167).

Merkittävimmät harrastuskustannusten kasvuun vaikuttaneet tekijät olivat pakollisten maksujen, kilpailu- ja leirikulujen sekä muiden kuten lisävakuutuslajien ja lääkintä- sekä lihashuoltokulujen kasvu (kts. liite 13.). Lisäksi kustannuksiin vaikutti yleinen kustannustason nousu. Kustannuksia pyrittiin pitämään kurissa mm. kimppakyytien, kierrätyksen, seurassa toiminnassa mukana olemisen sekä toiminnan vähentämisen avulla.

Taulukko 166. Harrastuskustannusten kehitys

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Kilpa 6-10 (n=87)	3 %	63 %	32 %	0 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=156)	12 %	58 %	29 %	1 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=99)	16 %	66 %	18 %	0 %	0 %
Harraste 6-10 (n=90)	7 %	46 %	48 %	0 %	0 %
Harraste 11-14 (n=25)	8 %	60 %	32 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=5)	0 %	40 %	40 %	20 %	0 %

Taulukko 167. Harrastuskustannusten kehitys sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=85)	7 %	51 %	42 %	0 %	0 %
Pojat 11-14 (n=62)	11 %	60 %	27 %	2 %	0 %
Pojat 15-18 (n=44)	14 %	70 %	14 %	2 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=91)	4 %	57 %	38 %	0 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=115)	11 %	57 %	31 %	0 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=59)	15 %	61 %	24 %	0 %	0 %

Harrastuskustannuksia pidetään kaikissa ikä- ja harrastusryhmissä varsin kohtuullisina (Taulukko 168) eikä sukupuolten välillä ole suuria eroja (Taulukko 169).

Taulukko 168. Harrastuskustannusten suuruus

Ovatko harrastamisesta aiheutuvat kustannukset mielestänne...?					
	Erittäin suuria	Melko suuria	Sopivia	Melko pieniä	Erittäin pieniä
Kilpa 6-10 (n=87)	1 %	17 %	52 %	22 %	8 %
Kilpa 11-14 (n=158)	5 %	27 %	51 %	13 %	4 %
Kilpa 15-18 (n=100)	4 %	36 %	48 %	9 %	3 %
Harraste 6-10 (n=92)	1 %	17 %	60 %	12 %	10 %
Harraste 11-14 (n=25)	4 %	36 %	52 %	8 %	0 %
Harraste 15-18 (n=5)	0 %	20 %	40 %	40 %	5 %

Taulukko 169. Harrastuskustannusten suuruus sukupuolittain

Miten harrastamisen kustannukset ovat kehittyneet viime vuosina?					
	Kasvaneet erittäin paljon	Kasvaneet jonkin verran	Pysyneet ennallaan	Vähentyneet jonkin verran	Vähentyneet erittäin paljon
Pojat 6-10 (n=85)	1 %	16 %	46 %	24 %	13 %
Pojat 11-14 (n=63)	5 %	33 %	48 %	13 %	2 %
Pojat 15-18 (n=45)	2 %	20 %	56 %	20 %	2 %
Tytöt 6-10 (n=94)	1 %	19 %	64 %	11 %	5 %
Tytöt 11-14 (n=116)	5 %	25 %	53 %	11 %	5 %
Tytöt 15-18 (n=59)	3 %	47 %	44 %	2 %	3 %

Yleisurheilijat ovat erittäin tyytyväisiä harrastuksensa hinta-laatu suhteeseen; vastaista erittäin tyytyväisiä on 32-49 prosenttia (Taulukko 170) eikä tässäkään suhteessa ole merkittäviä eroja sukupuolten kesken (Taulukko 171).

Taulukko 170. Harrastuksen hinta-laatu suhde

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Kilpa 6-10 (n=85)	49 %	46 %	2 %	2 %	0 %
Kilpa 11-14 (n=154)	42 %	51 %	4 %	3 %	0 %
Kilpa 15-18 (n=101)	32 %	55 %	7 %	6 %	0 %
Harraste 6-10 (n=95)	37 %	58 %	3 %	2 %	0 %
Harraste 11-14 (n=25)	44 %	48 %	8 %	0 %	0 %
Harraste 15-18 (n=5)	40 %	60 %	0 %	0 %	0 %

Taulukko 171. Harrastuksen hinta-laatu suhde sukupuolittain

Kuinka tyytyväinen olette harrastamisen hinta-laatu suhteeseen?					
	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön
Pojat 6-10 (n=85)	44 %	52 %	4 %	1 %	0 %
Pojat 11-14 (n=63)	41 %	49 %	6 %	3 %	0 %
Pojat 15-18 (n=45)	40 %	49 %	7 %	4 %	0 %
Tytöt 6-10 (n=94)	41 %	53 %	2 %	3 %	0 %
Tytöt 11-14 (n=112)	42 %	52 %	4 %	3 %	0 %
Tytöt 15-18 (n=60)	27 %	62 %	5 %	7 %	0 %

2.9 Alan tutkimus ulkomailla

Jo lähes 20 vuotta sitten Taks, Renson ja Vanreusel (1995a, 3–6) keräsivät tutkimusartikkeleja liikunnan harrastamisen kustannuksista. He löysivät toisaalta tutkimuksia, joissa arvioitiin liikuntakustannuksia yleensä (Taulukko 172) ja toisaalta tutkimuksia, missä arvioitiin eri lajien kustannuksia erikseen (Taulukko 173).

Taulukko 172. Yleiset liikuntakustannusten tutkimukset (Taks, Renson & Vanreusel (1995a, 4)

Tutkijat	Tutkimustavoite	Otos	Tutkimusmenetelmä
Rigg & Lewney (1987) Englanti	Liikunnan makrotaloudellinen vaikutus Englannissa	Perheet Liikunnan harrastajat	Perheiden käyttötalousmenot (1983 – 1985) henkilökohtainen haastattelu liikuntamenoista
Schelvis (1985) Hollanti	Liikunnan harrastaminen ja liikuntamenot	Perheet (N = 1.242)	Postikysely (1983-1984)
Manders & Kropman (1987) Hollanti	Liikunnan harrastusmuutokset ja kustannustekijät	Miehet ja naiset N = 1000 15 – 75 –vuotiaat	Kyselylomakeavusteinen haastattelu (1978 & 1984)
van Puffelen (1988) Hollanti	Liikunnan makrotaloudelliset vaikutukset Hollannissa	Yli 6-vuotiaat liikunnan harrastajat	Talousarviokartoitus (1983)

Yleisten tutkimusten tavoitteena oli lähinnä kartoittaa kustannusten vaikutusta harrastukseen (Schelvis 1985 sekä Manders & Kropman 1987). (Taks, Renson & Vanreusel 1995a, 3 – 6). Sen sijaan tutkittaessa eri liikuntalajien kustannuksia erikseen tavoitteena tuolloin oli erityisesti arvioida eri lajien kuluttajahintoja (Michon & Ohl 1989, 34 - 72 ja Lamb, Asturias, Roberts & Brodie 1992, 19 - 29).

Urheilulajien sosiaalinen asema –pyramidi, Rensonin tutkimukset 1970-luvulla ja 1980-luvulla, muu saatavissa ollut alan tutkimustieto sekä Grattonin ja Taylorin (1985) julkaisu *Sport and Recreation: An Economic Analysis* johtivat ensimmäiseen laajaan tutkimukseen nimenomaan liikuntaharrastuksen hinnasta, kokonaiskustannusten arvioinnista

ja niihin liittyvistä teorioista. Tätä työtä olivat tekemässä belgialaiset Taks, Vanreusel ja Renson Leuvenista ja Kesenne Antwerpenistä. He (1994, 1–15) totesivat mm. että liikunnan harrastajat eivät käyttäytyneet rationaalisen kuluttajan tavoin valitessaan harrastukseensa. Keskeisiä tekijöitä lajien valinnoissa olivat harrastajan olemus ja maku, ei niinkään lajin hinta. Välineiltään kalleimmat lajit tässä tutkimuksessa olivat golf, purjelautailu, purjelento ja pyöräily.

Taulukko 173. Eri liikuntalajien kustannukset (Taks, Renson & Vanreusel (1995a, 5))

Tutkijat	Tutkimustavoite	Otos	Tutkimusmenetelmä	Hinta-arvio
Kesenne (1984-85) Belgia	Liikuntaharrastuksen kustannukset	1.433 perhettä	Perheiden budjettikartoitus	Välttömät ja välilliset kustannukset, aika
Michon & Ohl (1989) Ranska	Liikunnan hinnan sosiaalis-taloudellinen vaikutus	N = 2.081 Liikunnan harrastajat 16-40 -vuotiaat	Kyselytutkimus	Hallinto, matkakulut, liikuntavälineet ja -tekstiilit, pääsymaksut, muut kulut
Matsuda (1990) Japani	Arvio liikunnan harrastamisen kokonaiskuluista maassa	N = 3.172 Yli 15-vuotiaita miehiä ja naisia	Postikysely (1988)	Liikuntavälineet ja -tekstiilit, jäsenmaksut
Lamb, Asturias, Roberts & Brodie (1992) Englanti	Liikuntaharrastukset todelliset kustannukset	N = 1.364 Yli 16-vuotiaat liikunnan harrastajat	Haastattelu (1987)	Jäsenmaksut, pääsymaksut, matkakulut, kirjallisuus, liikuntavälineet ja -tekstiilit

Matkakulujen osuus kokonaiskustannuksissa oli jo tuolloin kaikissa arvioituissa lajeissa merkittävä. Lajiin liittyvän sosiaalisen toiminnan kulut (ruoka, juoma ja klubitoiminnat) olivat suurimmat golfissa ja keilailussa. Lenkkeilijöiden ja uimareiden harrastukseen ei tällainen sosiaalinen toiminta ainakaan kustannusten perusteella näyttänyt kuuluvan juuri lainkaan. Kehonrakentajilla muiden välillisten kustannusten osuus (mm. lisäravinteet, hieronta ja lääkintähuolto) oli huomattava. Tutkituista lajeista kokonaiskustannuksiltaan kallein oli golf. Seuraaviksi sijoittuivat purjelautailu, keilailu, kehonrakennus ja purjelento. Halvimpia olivat tennis, lenkkeily, jalkapallo ja uinti. Tulokset noudattivat samaa linjaa aikaisempien alan tutkimusten (Kesenne 1984 - 85, Michon & Ohl 1989, Matsuda 1990 ja Lamb, Asturias, Roberts & Brodie 1992) kanssa. (Taks, Renson, Kesenne & Vanreusel 1994, 7–10)

Täydennykseksi aiempaan tämän työn yhteydessä toteutettiin keväällä 2013 laaja kirjallisuushaku 2000-luvulta liikunnan harrastamisen kustannuksista ja erityisesti seuraavista aiheista ja seuraavilla hakusanoilla:

- liikunnan harrastamisen kustannukset
- eri lajien harrastamisen kustannukset
- liikunnan hinta/kustannukset
- sport costs/consumption
- price of sport
- consumer price of sport

Haun toteutti HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun Vierumäen yksikön kirjastonhoitaja Matias Laurila. Haku tehtiin Ebscon Sportdiscus with fulltext tietokannassa seuraavasti. Tietokannassa valittiin advanced search ja sieltä haettiin sport and cost(s) ja haku rajattiin siten että hakuun valittiin vain aineistoa joka on kokoteksti muodossa, aineistossa on viitteet mukana ja lisäksi se on ”peer reviewed” muodossa eli käynyt läpi tieteellisen arvioinnin. Haun avulla löydettiin 2000-luvulta yhteensä 149 suomalaista (40) ja ulkomaista (109) lähdeä liittyen tavalla tai toisella edellä mainittuihin aiheisiin. Aineisto

oli peräisin pääasiassa liikunta- ja yritystoiminta-alojen lehdistä ja liikunta-alan tieteellisistä julkaisuista (kts. Liite 14).

Ulkomaisista lähteistä pääosa, 73 oli peräisin yritystoimintaa käsittelevistä lehdistä kuten Wall Street Journal, Business Week, Business Wire tai Ukraine Business Week, mikä keskittyi erityisesti Sotshin olympialaisten rakennushankkeiden kustannusten pohdintaan. Yhteensä 36 artikkelia löytyi alan tieteellisistä julkaisuista, kuten Journal of Marketing Research, International Journal of Sport Marketing & Sponsorship, Journal of Sport Management, Sport Marketing Quarterly ja International Journal of Sports Marketing.

Liikuntaharrastuksen hintaan keskittyi koko aineistosta ainoastaan 8 kirjoitusta 109:stä. Yksi oli lehtiartikkelipohdinta aiheesta liikunnan hinta yleensä, toisessa pohdittiin, miksi liikunnan hinta on kasvussa ja kolmannessa neuvottiin 11 ohjeen avulla, miten harrastuskustannuksia voi alentaa. Yhdessä artikkelissa ohjeistettiin jääkiekkovälineiden kierrätykseen ja yksi pohti harrastushinnan nousun mahdollista vaikutusta harrastuksen loppumiseen. Tieteelliset artikkelit pohtivat juoksupahtumien hintamielikuvaa ja lapsuuden urheilufaniuden vaikutusta myöhempään kulutuskäyttäytymiseen. Kun noin kymmenen vuotta sitten tutkimuskohteena oli useissa maissa ja erityisesti Belgiassa ja Hollannissa lasten liikuntaharrastuksen hinta ja siihen mahdollisesti liittyvä sosiaalinen stratifikaatio, ei edes merkkejä tällaisesta systemaattisesta tutkimustoiminnasta kirjallisuushakujen avulla löydetty 2000-luvulta.

Lähes neljäsosa muusta löydetyistä aineistosta liittyi tavalla tai toisella ammattiurheilun kustannuksiin (liikuntapaikkojen käyttökustannukset, henkilöstökustannukset, valmennuskustannukset jne.) ja lähes neljäsosa liikuntapalvelujen tai tapahtumien hinnoitteluun. Muita tutkimusten kohteita olivat mm. franchising, kustannus-hyöty –laskelmat, markkinointi, sponsorointi ja kuluttajakäyttäytyminen. Loput aineistosta oli hyvin sekalaista aina urheiluvälinetuotannon ympäristövaikutuksista, urheilukanavien hintojen nousuun, urheiluohjelmien kustannuksiin tai eri urheiluliigojen taloudelliseen tilanteeseen.

Suomalaisesta aineistosta suurin osa (33/40) oli lehtiartikkeleja; tutkimuksiin pohjautuvia, tieteellisiä artikkeleja oli ainoastaan seitsemän, joista viisi Liikunta ja Tiede –lehdessä. Tieteellisissä artikkeleissa pohdittiin lähinnä kotitalouksien liikuntamenoja makrotaloudellisesta lähestymissuunnasta ja ainoastaan yhdessä puututtiin lapsiperheiden liikuntabudjettiin (Puronaho, K. 2002). Sen sijaan lehtiartikkeleissa pohdittiin erityisesti lasten liikunnan kallistumista ja tehtiin ns. hintavertailuja eri lajien kesken. Aikuisten liikunnan harrastamisen kustannuksia pohdittiin seitsemässä artikkelissa. Muita sekalaisia aiheita olivat mm. liikuntatilojen hinnoittelua, talkootyötä tai golfosakkeiden hintakehitystä.

Yhdeksi tämän tutkimuksen tavoitteista oli asetettu selvittää olemassa olevaan, ulkomaiseen tutkimustietoon, perustuen ”käytäntöjä vähävaraisten lasten liikuntatoiminnan tukemiseksi”. Tätä tavoitetta ei saavutettu, koska sellaista tutkimustietoa ei kyetty tiedonhankintojen avulla löytämään.

3 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Tämän tutkimuksen tavoitteina oli selvittää 1) Mistä tekijöistä koostuvat liikuntaharrastuksiin käytettävissä olevat resurssit ja harrastuksista aiheutuvat kustannukset ja mitkä tekijät vaikuttavat liikuntapalvelujen valintaan? 2) Mitkä ovat liikunnan harrastamisen kustannustekijät?, 3) Kuinka paljon eri liikuntalajit maksavat harrastajalle enimmillään ja vähimmillään ja 4) Miten harrastuskustannukset ovat muuttuneet viime vuosina?

Liikuntaharrastuksiin käytettävissä olevat resurssit muodostuvat julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin sekä kotitalouksien resursseista. Liikuntaseurojen tavoitteena on sääntöjensä mukaisesti yleensä liikuntatoiminnan aikaansaaminen mahdollisimman monille ja hankkimillaan resursseilla. Se, kuinka paljon harrastajat itse tai heidän vanhempansa joutuvat maksamaan harrastuksesta tai kuinka paljon he joutuvat työskentelemään vapaaehtoistyöntekijöinä seurassa, riippuu siitä, kuinka paljon seuran toimihenkilöt kykenevät hankkimaan resursseja esimerkiksi kunnilta ja yrityksiltä sekä siitä, kuinka paljon seura joutuu maksamaan palvelutuotannossaan välttämättömistä hyödykkeistä esimerkiksi kunnille liikuntapaikkavuokrana, lajiliitoille lisenssimaksuina tai valtiolle toimintaan liittyvinä veroina. Kunnat pyrkivät tarjoamaan palveluja tasapuolisesti kaikille tai mahdollisimman monille kuntalaisille. Yritykset pyrkivät tavoittamaan mahdollisimman laajat asiakasryhmät ja valtio pyrkii huolehtimaan kansalaisistaan.

Liikunnan harrastamisen kustannustekijöiksi kotitalouksien näkökulmasta tässä tutkimuksessa aiempaan samankaltaiseen tutkimukseen (Puronaho 2006) viitaten määriteltiin maksut yhteensä (jäsenmaksu, lisenssimaksu, kausimaksu, vakuutus ja kuukausimaksut erikseen), matkakulut harjoitukseen, kilpailu- ja turnauskulut, leirikulut, taskurahat, liikuntavälineet ja -tekstiilit (kilpailutoiminnan liikuntavälineet, kilpailutoiminnan jalkineet/tekstiilit, harjoittelun liikuntavälineet ja harjoittelun jalkineet/tekstiilit erikseen) sekä muut kulut (kirjallisuus, lehdet, videot, penkkiurheilu, lääkintä, lihahuolto, lisävakutukset ja muut maksut erikseen).

Työssä kyettiin selvittämään 13 liikuntalajin harrastuskustannukset pienimmillään ja suurimmillaan – erikseen kilpaurheilijoille ja harrasteliikkujille. Tutkimus selvitti 11 liikuntalajin kustannusten muutosta aikavälillä 2001–2002 ja 2012–2013, miltä ajoilta tutkimusaineistot oli kerätty. Aineistoa on tarkasteltu ikäryhmittäin ja sukupuolittain sekä erikseen kilpaurheilijoiden ja harrasteliikkujiensa osalta.

Lisäksi tutkimusaineistojen avulla kyettiin selvittämään eri lajien hinta-laatu –suhdetta sekä arvioimaan rahamäärää, minkä esimerkiksi kilpaurheilua harrastavan lapsen perhe on joutunut käyttämään viimeisen kymmenen vuoden aikana lapsensa liikuntaharrastukseen. Eri-ikäisten tyttöjen ja poikien keskimääräinen harrastusintensiivisyys eri lajeissa on myös kyetty arvioimaan.

Liikunnan harrastaminen seuroissa on kallistunut. Harrasteliikunta on kallistunut jonkin verran, mutta niiden lajien kilpaurheilu, joissa harrastusintensiivisyys on kasvanut selvästi, on kallistunut paljon; jopa 2–3 –kertaiseksi. Harrastuskaudet ovat pidentyneet ja vuosittaisten harrastuskertojen määrä on lisääntynyt. Mikäli tavoitteena on mahdollisuus harrastaa ja/tai kokeilla useita lajeja nuorena, on se harrastusintensiivisyyden kasvun ja kausien pitenemisen myötä vähentynyt. Kun kymmenen vuotta sitten lapset harrastivat usein kolmea lajia nuorimmissa ikäluokassa, kahta keskimmaisessa ja yhtä vanhimmassa, on usean liikuntalajin harrastaminen kilpailumielessä tullut mahdottomaksi jo 11–14 -vuotiaana. Kun kilpailumielessä taitoluistelua harrastetaan jo 6–10 -vuotiaana keskimäärin 229 kertaa vuodessa, ei se jätä muulle harrastamiselle paljoa tilaa. Toisaalta yksi hyvä harrastus on parempi kuin ei harrastusta lainkaan tai yhden lajin monipuolinen ja laadukas harrastus varmasti hyödyllisempää kuin usean lajin yksipuolinen, heikosti järjestetty toiminta.

Kilpaurheilijoille kalleimpia lajeja tässä tutkimuksessa nuorimmalle ikäryhmälle (6–10 -vuotiaat) olivat ratsastus ja taitoluistelu, edullisimmat salibandy, pesäpallo ja koripallo. Ikäryhmässä 11–14 -vuotiaat kalleimpia lajeja olivat ratsastus, tanssi, taitoluistelu ja jääkiekko sekä halvimpia pesäpallo ja salibandy. Vanhimmassa 15–18 -vuotiaiden ikäryhmässä kalleimpia lajeja olivat tanssi, taitoluistelu ja ratsastus sekä edullisimpia pesäpallo ja salibandy.

Harrasteliikkuville kalleimpia lajeja ikäryhmälle (6–10 -vuotiaat) olivat ratsastus, taitoluistelu, tanssi ja jääkiekko; edullisimmat yleisurheilu, voimistelu, uinti, salibandy ja pesäpallo. Ikäryhmässä 11–14 -vuotiaat kalleimpia lajeja olivat ratsastus, jääkiekko, maastohiihto ja tanssi sekä halvimpia uinti ja pesäpallo. Vanhimmassa 15–18 -vuotiaiden ikäryhmässä kalleimpia lajeja olivat maastohiihto, jääkiekko ja ratsastus sekä edullisimpia uinti ja salibandy. Tähän harrasteryhmään vastauksia ei saatu pesäpalloilijoilta, maastohiihtäjiltä eikä koripalloilijoilta.

Selvää yhteyttä lajien kokonaiskulujen ja harrastajaperheiden bruttotulojen välillä ei löydetty. Ainoastaan perheiden, joissa lapsi tai nuori harrasti taitoluistelua kilpailumielessä, keskimääräiset kokonaistulot olivat noin 90.000 euroa tai enemmän. Kun kymmenen vuotta sitten ainoastaan noin 34 prosenttia vastaajaperheistä hankki nykyrahassa yli 70.000 euroa, kaikkien vastanneiden keskimääräiset bruttotulot nyt olivat yli 80.000 euroa. Kun keskimäärin noin 36 prosenttia kaikista lapsiperheistä ansaitsi tuon summan samaan aikaan, viittaa kaikki tämä vahvasti siihen, että huomattava osa lapsiperheistä on viime vuosien aikana tipahtanut organisoidun seuratoiminnan ulkopuolelle.

Esimerkiksi Aira, Kannas, Tynjälä, Villberg ja Kokko (2013) toteavat tutkimuksessaan Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta?, että murrosikäisten liikunta-aktiivisuuden väheneminen murrosiässä Suomessa on rajumpaa kuin muissa länsimaissa ja että erityisesti ajanpuute, murrosikä, pitkä kodin ja koulun välinen etäisyys ja passiivinen ajankäyttö vaikuttavat liikunta-aktiivisuutta alentavasti. Väittäisin, että kaksi merkittävää lisäsyitä ovat harrastusten kallistuminen ja edellä mainittuun ajanpuutteeseen viittaava voimakas harrastusintensiivisyyden kasvu liikuntaseuratoiminnassa. Ajanpuute varmasti vaivaa murrosikäistä, jos ainoa mahdollisuus harrastaa liikuntaa seurassa on vähintään 240 kertaa vuodessa.

Silloin kun seurat eivät tarjoa mahdollisuutta harrastaa lajia murrosikäisenä noin kaksi kertaa viikossa vaan keskittyvät vähintään 220 kertaa vuodessa tapahtuvaan kilpaurheiluun, on kysymyksessä - ei suinkaan drop-out/off vaan throw-out (vrt. esimerkiksi Tiirikainen & Konu 2013). Seurat käytännössä heittävät suuret määrät vielä lajista kiinnostuneita nuoria pois harrastuksesta ja lajitoiminnasta. Samanaikaisesti seurat valittavat vapaaehtoistyöntekijöiden vähäisyyttä ja hylkäävät kiinnostuneita harrastajia ja tulevaisuuden potentiaalisia vapaaehtoisia, varainhankkijoita tai yhteistyökumppaneita pois laji-

toiminnasta. Luulisi lajiharrastajien kokonaismäärän olevan myös lajiliittojen intressissä. Sellainen henkilö, joka on ”heitetty ulos” seuratoiminnasta ei kuulune tulevaisuuden potentiaalisimpien yhteistyökumppaneiden joukkoon.

Seurojen tulee järjestää toimintaa myös murrosikäisille kaksi kertaa viikossa ja samalla toteuttaa heidän omiin sääntöihinsä usein kirjattua tavoitetta laajojen harrastajaryhmien tavoittamisesta lajiharrastuksen piiriin. Edellä mainittu ei missään nimessä tarkoita sitä, että olemassa olevasta kilpaurheilutoiminnasta tulisi luopua tai edes vähentää sitä, vaan että toimintaa järjestetään lisää. Välttämättä uusi murrosikäisten toiminta ei edes vaadi runsaasti lisäresursseja tai työpanosta. Uusi, aiempaa edullisempi toiminta, voisi hyvin tuoteistettuna olla seuran kannalta kannattavaa eli ylittää tuotantokustannuksensa. Ryhmät voivat toimia ja nykyäänkin usein toimivat hyvin itsenäisesti. Seuratoiminta on suosittua ja monet aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että yli 200.000 lasta nykyistä enemmän haluaisi harrastaa seurassa, mutta syystä tai toisesta se ei tällä hetkellä ole mahdollista (esim. Kansallinen Liikuntatutkimus 2010). Liikuntaseuratoiminnan markkinointi muille resursoijille kuin harrastajat ja heidän vanhempansa, on edelleenkin epäonnistunut tai sitä ei ole tehty lainkaan, koska resursseja läheskään kysyntää vastaavan liikuntatoiminnan järjestämiseksi ei ole olemassa.

Vaikka lasten ja nuorten vanhempien on usein vaikea kertoa todellisista mielipiteistään edelleen pääasiassa vapaaehtoisten varassa toimivalle seuralle tai muiden seuratyöntekijöiden edessä mm. harrastuksen kustannuksista, intensiteetistä, seuramatkoista tai hankinnoista, tulisi seuran tarjota aito mahdollisuus lasten vanhempien mielipiteiden esille tuomiseen anonyymisti.

Kuten aiemmassa tutkimuksessakin (Puronaho 2006) todettiin ”Toimivia liikuntaseuroja on aikaisempaa enemmän ja vapaaehtoistyöntekijät ovat hajaantuneet aikaisempaa laajemmalle. Samoin mm. keskustaeitäisyydet ovat kasvaneet ja liikenteen määrä sekä turvallisuus ovat lisääntyneet, jolloin liikuntaharrasteista johtuviin kuljetuksiin käytetään aiempaa enemmän aikaa. Samoin lapsiperheiden vapaaehtoistyöhön käytettävissä olevan aika on työssä tapahtuneista muutoksista johtuen vähentynyt.

Suomalaisissa liikuntaseuroissa on liian vähän ammattitaitoista, koulutettua ja palkattua työvoimaa, joka kykenisi organisoimaan ja tehostamaan mm. vapaaehtoistyötä. Tällä hetkellä koulutettua työvoimaa on pääasiassa valtakunnallisissa ja alueellisissa liikuntaorganisaatioissa ja liian harvoissa, pääasiassa kilpaurheiluun keskittyneissä seuroissa.

Seuratyön ammattimaistuminen ja palkatut seuratyön tekijät voivat parhaimmillaan vähentää toimintojen pirstaleisuutta ja epäsystemaattisuutta sekä lisätä toimintaresursseja.” Palkattujen seuratyöntekijöiden määrä on jonkin verran kasvanut ja ammattimaistuminen on kasvussa. Tämä ammattimaistuminen ei kuitenkaan saisi tapahtua ainoastaan lasten ja nuorten vanhempien resursoimana.

Nykyään saattaisi olla kysyntää kesä- ja talvilajien yleisseuralle, mikä kohdistaisi toimintansa erityisesti niille, jotka haluavat harrastaa useita lajeja tai eivät kenties ole vielä tehneet lajivalintapäätöstä tai jotka kustannussyitä haluavat harrastaa ko. lajia kuusi kuukautta vuodessa tai syystä tai toisesta vain muutaman kerran viikossa. Tällaisten mahdollisesti uusien seurojen syntyä ja erityisesti toiminnan mainostamista tulisi tukea, koska kohdeyryhmänä olisivat erityisesti suuri osa lapsiperheistä ja ne, jotka ovat pudonneet kilpaseurojen toiminnan ulkopuolelle.

Kun kuntien tavoitteena on mahdollisimman laajojen väestöryhmien tavoittaminen toimintoillaan ja erityisesti kun kyseessä on lasten ja nuorten liikuntatoiminta, tulisi kuntien toiminnallaan edesauttaa em. tavoitteen toteutumista. Kuntien on pidettävä huolta siitä, että etusijalla todellakin on mahdollistaa mahdollisimman monelle nuorelle liikunnan

harrastus, eikä ainoastaan muutamille joukkueille tai ryhmille säännöllisesti viisi kertaa viikossa kunnan ylläpitämällä alueilla ja tiloissa. Keinoja tähän ovat esimerkiksi liikunta- vuoropäätökset tai uudenlainen hinnoittelu erityisesti sellaisessa tilanteessa, missä liikunta- tilojen kysyntä ylittää selvästi tarjonnan.

Kuntien liikuntaseuratoiminnan kokonaistuki koostuu välittömästä tuesta (erilaiset avustukset) ja välillisestä tuesta (liikuntapaikkojen ja alueiden maksuton tai edullinen käyttö) vähennettynä kaikilla niillä maksuilla, joita seura joutuu kunnalle maksamaan. Tällöin seuratuksipäätöksillä, liikuntapaikkojen ilmaisilla tai edullisilla käyttömahdollisuuksilla sekä maksu- ja taksapolitiikalla voidaan vaikuttaa sen rahan määrään, mikä jää vanhempien maksettavaksi.

Seurojen yritys yhteistyökumppaneitakin varmasti kiinnostaa enemmän liikuntaseurassa harrastavien määrä kuin niin sanottu junioriurheilun kilpaurheilullinen laatu, ja heidän tulisi vaatia yhteistyösopimuksissaan vastineeksi mm. toimia murrosikäisten mahdollisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi järjestämällä mahdollisimman monille lajiharrastusta myös kaksi kertaa viikossa.

Kaikki ne valtion toimenpiteet (lainsäädännön kehittäminen, seuratuki jne.), mitkä edesauttavat seurojen toimintaedellytysten ja varainhankinnan kehittämistä, ovat toivottavia. Tukemalla laadukasta, systemaattiseen tiedonhankintaa perustuvaa seuratyöntekijöiden varainhankinta-, markkinointi-, johtamis- ja vapaaehtoisten rekrytointikoulutusta voidaan seuratoiminnan edellytyksiä parantaa. Varainhankinnan kehittyminen voi merkittävästi vähentää lasten vanhempien harrastusmaksujen määrää.

Markkinointikoulutuksella voidaan parantaa työntekijöiden osaamista nykyaikaisessa yritys yhteistyössä. Johtamis- ja rekrytointikoulutuksen avulla edistetään seurojen resurssien hankintaa.

Harrastusmaksujen, liikunta- ja urheiluvälineiden sekä asusteiden arvonlisäveron alentaminen tai jopa verovähennysoikeus voisivat pienentää kokonaiskuluja ja edistää uusien harrastajien aloittamista. Seuratuen kohdistaminen erityisesti 11–18 -vuotiaiden lasten ja nuorten noin kaksi kertaa viikossa tapahtuvaan uuteen seuratoimintaan saattaisi lisätä seurojen kiinnostusta ja samalla tuoda uusia harrastajia seuratoimintaan.

Aiemmassa 2006 toteuttamassani tutkimuksessa kehittämisehdotukset olivat seuraavat:

- 1 Markkinoinnilla lisää resursseja ja kotitalouksien kustannuksia pienemmiksi
- 2 Välineiden kierrätys aiempaa tehokkaammaksi
- 3 Yhteiskuntasopimus tavoitteena lasten ja nuorten liikuntaharrastuskustannusten kurissa pitäminen
- 4 Positiivinen kierre eli laadukas toiminta, mikä vastaa harrastajien ja tuotannossa mukana olevien arvoja, synnyttää arvostusta ja edelleen lisäresurssien mahdollisuuksia
- 5 Toimintakaudet lyhyemmiksi eli toimintavuosia tulisi jakaa toimintajaksoihin, joihin voisi osallistua erikseen
- 6 Nykyaikainen viestintäteknologia avuksi seuratyöhön ja
- 7 Tutkimukseen perustuvan koulutuksen kehittäminen

Kaikki tuolloin esitetyt kehittämisehdotukset ovat edelleen ja näiden uusien tutkimustulostenkin valossa kannatettavia. Valitettavasti kehitys ei ole mennyt toivottuun suuntaan.

Kaikesta huolimatta ”Suomesta maailman liikkuvien urheilukansa”

Lähteet

Tutkimusaiheeseen liittyviä ulkomaisia lähteitä

- Abrams, B. 1985. Cost of TV Sports Commercials Prompts Cutbacks by Advertisers
Wall Street Journal, Eastern edition [New York, N.Y.] 15 Jan 1985: 1.
- Alen, B. 2011. Let the Games Begin. Full Text Available By: Best's Review. Nov2011, Vol. 112 Issue 7, p62-66. 4p.
- Allen J. 2005. Weekend Journal; Sports -- By the Numbers: The Cost of Victory
Wall Street Journal, Eastern edition [New York, N.Y.] 07 Oct 2005: W.12.
- All Grown Up. Full Text Available Griffin, Cara, SGB Apr2005, Vol. 38 Issue 4, p32 (English Abstract Available)
- Badenhausen, K. 2012. The Best And Worst Sports Stocks Of 2012. Full Text Available By: Forbes.com. 12/20/2012, p44-44. 1p. 1 Chart.
- Baker, J.; Robertson-Wilson, J. & Sedgwick, W. 2003. Publishing productivity in sport psychology 1970-2000: an exploratory examination of the Lotka-Price Law. Full Text Available Journal of Sport & Exercise Psychology Dec 2003: Vol. 25 Issue 4. p. 477-483 (English Abstract Available)
- Bleakley, C. M., Glasgow, P. & MacAuley, D. C. 2012. Price needs updating, should we call the Police? Full Text Available British Journal of Sports Medicine Mar2012, Vol. 46 Issue 4, p220 (English Abstract Available)
- Bousbane, A. H. & Kirkham, R. J. 2004. Simulation of maintenance costs in UK local authority sport centres. Full Text Available Construction Management & Economics. Dec2004, Vol. 22 Issue 10, p1011-1020. 10p. 5 Charts, 6 Graphs. DOI: 10.1080/01446190410001678107.
- Bradlow, E.T. & Rao, V. 2000. A Hierarchical Bayes Model for Assortment Choice. Full Text Available By: Journal of Marketing Research (JMR). May2000, Vol. 37 Issue 2, p259-268. 10p. 4 Charts, 12 Graphs.
- Braithwaite, T. 2007. Sports stores count the cost of England's failure in Euro 2008: [Europe 1st Edition] Financial Times [London (UK)] 23 Nov 2007: 15.
- Burton, R. & Howard, D. 1999. Professional Sports Leagues: Marketing Mix Mayhem. Full Text Available By: Marketing Management. Spring99, Vol. 8 Issue 1, p36-46. 11p. 4 Color Photographs.
- Byon, K-W. 2008. Impact of market demand and game support programs on consumption levels of professional team sport spectators as mediated by perceived value
University of Florida, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2008. 3425475.
- Carroll, M.S. 2009. Development of a scale to measure perceived risk in collegiate spectator sport and assess its impact on sport consumption intentions. University of Florida, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2009. 3385910.
- China Produces 80% of the World's Sports Shoes and although their Prices are Virtually Unbeatable, they are Increasing Slightly Due to the Rising Cost of Raw Materials
Business Wire [New York] 13 Oct 2005: 1.
- Cianfrone, B.A. 2007. The influence of motives and consumption of sport video games on sponsorship effectiveness. University of Florida, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2007. 3281513.
- Coalter, F. 2004. Reference pricing: changing perceptions of entrance charges for sport and recreation. Full Text Available By: Managing Leisure. Apr2004, Vol. 9 Issue 2, p73-86. 14p.

- Companies & Markets; Discussion of Cost of Reconstruction of Olympiysky Sports Complex is Politicized, Says Yuschenko. Anonymous. Interfax : Ukraine Business Daily [Kiev] 27 June 2009.
- Companies & Markets; Final Cost of Olympiysky Sports Complex to be twice Initial Estimate. Anonymous. Interfax : Ukraine Business Daily [Kiev] 15 Nov 2010.
- Companies & Markets; Cabinet Permist Kyiv not to Impose Replacement Cost of Green Plantations during Reconstruction of Olympiysky Sports Complex. Anonymous. Interfax : Ukraine Business Daily [Kiev] 18 Aug 2009.
- Cornwell, T.; Pruitt, S. & Clark, J. 2005. The Relationship Between Major-League Sports' Official Sponsorship Announcements and the Stock Prices of Sponsoring Firms. Full Text Available By: Journal of the Academy of Marketing Science. Fall2005, Vol. 33 Issue 4, p401-412. 12p. DOI: 10.1177/0092070305277385.
- Cost and benefits of sports events tourism: The case of the Singapore Grand Prix. Detail Only Available Strategic Direction. Aug2010, Vol. 26 Issue 8, p9-11. 3p.
- Daily, D.; Guertal, E.; Jakubowski, B.; Lonn, D.; Munie, M.; Netwal, J.; Pinsonneault, D.; Rossi, F.; Schlotthauer, D. & Trigg, M. 2009. STMA Conference attendance 1,375% return on investment (ROI): a case study. Full Text Available SportsTurf Jun2009, Vol. 25 Issue 6, p46 (English Abstract Available)
- Davis, D.J. 2012. Project NFFL: The Niagara Fantasy Football League and Sport Marketing Education. Full Text Available College Student Journal Jun2012, Vol. 46 Issue 2, p235 (English Abstract Available)
- Deschriver, T. & Jensen, P. 2003. What's in a Name? Price Variation in Sport Facility Naming Rights. Full Text Available By: Eastern Economic Journal. Summer2003, Vol. 29 Issue 3, p359. 18p. 2 Diagrams, 3 Charts.
- Dixon, A. 2012. High street closures mount. Detail Only Available By: Estates Gazette. 4/14/2012, Issue 1215, p39-39. 1p.
- Dolliver, M. 2000. What Price Victory? Too Much for Most Fans. Full Text Available By: Adweek Eastern Edition. 5/22/2000, Vol. 41 Issue 21, p56. 1/3p. 1 Graph.
- Dryer, J., Shapiro, S. & Seoki L. 2012. Dynamic Ticket Pricing in Sport: An Agenda for Research and Practice. Detail Only Available Sport Marketing Quarterly. Sep2012, Vol. 21 Issue 3, p184-194. 11p.
- Economic Policy: Final Cost of Olympiysky Sports Complex Reconstruction to be Twice Initial Estimate. Anonymous. Interfax : Ukraine Business Weekly (Nov 24, 2010).
- End, C. & Foster, N. 2010. The Effects of Seat Location, Ticket Cost, and Team Identification on Sport Fans' Instrumental and Hostile Aggression. Detail Only Available North American Journal of Psychology. 2010, Vol. 12 Issue 3, p421-432. 12p. 2 Charts.
- Ewoldt, J. 2010. 11 ways to cut cost of kids' sports: While there aren't many ways to cut down on time spent in these endeavors (time well spent) here are some tricks to help you cut down on costs. McClatchy - Tribune Business News [Washington] 01 Aug 2010.
- Farris, D.F. 1997. Major League Losers: The Real Cost of Sports and Who's Paying for It Library Journal122. 1 (Jan 1997): 116.
- Fenton, B. 2010. BSKyB to raise cost of sports channels. Financial Times [London (UK)] 01 July 2010: 17.
- Francis, M. 2004. Estimate nearly doubles cost of sports arena upgrade in Portland, Ore. Knight Ridder Tribune Business News [Washington] 11 Sep 2004: 1.
- Gao, L.; Wheeler, S. & Shiv, B. 2008. The "Shaken Self": Product Choice as a Means of Restoring Self-View Confidence. Full Text Available By: Advances in Consumer Research. 2008, Vol. 35, p776-777. 2p.
- Glowpoint Selected by Leading Cable TV Operator to Provide Expanded Coverage of Division 1 College Sports; Glowpoint to be Used as Cost Effective Way to Gain Access to Coaches and Players. Business Wire [New York] 22 Aug 2006: 1.
- Grover, R. 2003. Name Your Price Sport. Full Text Available By: BusinessWeek. 2/10/2003, Issue 3819, p70-70. 1p. 1 Chart.
- Henry, E. 2000. A Nation of Truckers. Full Text Available By: Kiplinger's Personal Finance. Apr2000, Vol. 54 Issue 4, p139. 3p. 2 Color Photographs.
- How will Inflation Pressures Impact on Consumer Spending and Pricing in 2011? Full Text Available SGB Mar/Apr2011, Vol. 44 Issue 2, p7 (English Abstract Available)
- Hughman, J. 2011. JD Sports counts the cost of riots. Investors Chronicle (Sep 26, 2011).
- Humphreys, B. & Mondello, M. 2008. Determinants of Franchise Values in North American Professional Sports Leagues: Evidence from a Hedonic Price Model. Full Text Available International Journal of Sport Finance May2008, Vol. 3 Issue 2, p98 (English Abstract Available)
- Humphreys, B. & Yang S. 2010. Franchise Values in North American Professional Sports Leagues: Evidence from the Repeat Sales Method. Full Text Available International Journal of Sport Finance Nov2010, Vol. 5 Issue 4, p280 (English Abstract Available)

- Karastamatis, P. 2009. The relationship of childhood sports fandom development and adult sports consumption behavior. Argosy University/Sarasota, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2009. 3345776.
- Klein, N.L. 2010. Loving Touch: Therapeutic Massage, the Socialization of the Body, and the Healing of US Culture University of California, Santa Barbara, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 2010. 3437277.
- Kyle, G.T.; Kerstetter, D.L. & Guadagnolo, F.B. 2003. Manipulating Consumer Price Expectations for a 10K Road Race. Full Text Available By: Journal of Sport Management. Apr2003, Vol. 17 Issue 2, p142. 14p.
- Lafayette, J. 2011. Who's Afraid of the Big, Bad NFL? (cover story). Full Text Available By: Broadcasting & Cable. 10/31/2011, Vol. 141 Issue 41, p12-14. 3p.
- Lees, N. 1991. Ex-Oiler's equipment swap helps cut the cost of children's sports: [Final Edition]. Edmonton Journal [Edmonton, Alta] 16 Sep 1991: C2.
- Lera-López, F.; Rapún-Gárate, M. & Suárez, M.J. 2011. Determinants of Individual Consumption on Sports Attendance in Spain. International Journal of Sport Finance 6. 3 (Aug 2011): 204-221.
- Lieberman, M. & Reilly, R. 2003. Sports franchise acquisitions: Purchase Price Allocation Procedures: Part 1 of 2. Full Text Available By: CPA Journal. Oct2003, Vol. 73 Issue 10, p62-65. 4p. 1 Color Photograph.
- Lord, C. 2001. The price of glory: Australia's Ian Thorpe has changed the sport of swimming with his superhuman efforts at the recent World Championships, just as the sport of swimming has changed this likeable 18-year-old swimmer who has had to make major sacrifices while adjusting to his newfound fame. Full Text Available Swimming World & Junior Swimmer Sept 2001: Vol. 42 Issue 9. p. 24-27 (English Abstract Available)
- Lowry, T. & Keating, P. 2007. The Power Players. (cover story). Full Text Available By: BusinessWeek. 10/8/2007, Issue 4053, p44-45. 2p.
- Mcguire, M. 2010. Albany Times Union, N.Y., Mark Mcguire column: The cost of being a sports fan McClatchy - Tribune Business News [Washington] 13 Apr 2010.
- Michael H. 2013. That new cable fee? Sports is the culprit By: mhiestand@usatoday.com; USA TODAY Sports. USA Today. 03/01/2013.
- Mullman, J. 2009. Ponturo on why sports prices soared. Full Text Available By: Advertising Age. 5/11/2009, Vol. 80 Issue 17, p12-12. 1/2p.
- New round of grants now available to help cover the cost of sports programs and sports equipment for people with a disability. PR Newswire [New York] 18 Jan 2013.
- O'Brien, A. 2004. What sport costs. Detail Only Available By: Money (14446219). Feb2004, Issue 2, p40-43. 4p. 6 Color Photographs, 2 Charts.
- Ocker, L.; Melrose, D.B.; Spaniol, F. & Bonnette, R. 2011. Ticket Price Comparison of Double-A and Triple-A Affiliate Baseball Leagues. Full Text Available Sport Journal Jan2011, Vol. 14 Issue 1, p1 (English Abstract Available)
- Ozarian, M. 2011. Price And Relocation Preventing Sale Of Maple Leaf Sports And Entertainment. Full Text Available By: Forbes.com. 6/20/2011, p29-29. 1p.
- Pearson, A. 2010. Estimated Cost of Sports Complex Drops by \$5 Million McClatchy - Tribune Business News [Washington] 10 Mar 2010: n/a.
- Perez-Trevino, E. 2008. Officials: Softball fields will cost more than \$101K to repair: Engineers, contractor of Sports Park keep quiet about issue. McClatchy - Tribune Business News [Washington] 29 Oct 2008.
- Portugal/Greece economy: The cost of spectator sports. EIU ViewsWire. (May 27, 2005).
- Reisch, J. & Seese, L. 2005. Compliance with Title IX at Kingston State University: A Case Study on Cost Allocation and Ethical Decision Making. Full Text Available by Issues in Accounting Education. Feb2005, Vol. 20 Issue 1, p81-97. 17p.
- Reiser, M.; Breuer, C. & Wicker, P. 2012. The Sponsorship Effect: Do Sport Sponsorship Announcements Impact the Firm Value of Sponsoring Firms? Full Text Available International Journal of Sport Finance Aug2012, Vol. 7 Issue 3, p232 (English Abstract Available)
- Rishe, P. & Mondello, M. 2004. Ticket Price Determination in Professional Sports: An Empirical Analysis of the NBA, NFL, NHL, and Major League Baseball. Full Text Available Sport Marketing Quarterly 2004, Vol. 13 Issue 2, p104 (English Abstract Available)
- Rotthoff, K. & Mayo, A. 2010. Coaching Costs as Tullock Costs: A Model of Rising Coaching Salaries. Full Text Available By: Economic Affairs. Oct2010, Vol. 30 Issue 3, p65-69. 5p. 1 Graph. DOI: 10.1111/j.1468-0270.2010.02024.x.
- Rudy, M. 2008. How healthy is your game? Full Text Available By: BusinessWeek. 5/26/2008, Issue 4085, p70-75. 4p. 3 Color Photographs, 2 Charts.
- Rutemiller, B. 2008. A Voice for the Sport: Inclusive or Exclusive? It has Its Price! Full Text Available Swimming World Feb2008, Vol. 49 Issue 2, p6 (English Abstract Available)

- Sam, M. ; Batty, R. & Dean, R. 2005. A Transaction Cost Approach to Sport Sponsorship. Detail Only Available Sport Management Review (Sport Management Association of Australia & New Zealand). May2005, Vol. 8 Issue 1, p1-17. 17p.
- Sawyers, A. & Kachadourian, G. 2006. As gas prices rise, prices of used SUVs fall. (cover story). Full Text Available By: Automotive News. 6/12/2006, Vol. 80 Issue 6207, p1-55. 2p. 2 Color Photographs, 1 Chart.
- Shapiro, S.; DeSchrive, T. & Rascher, D. 2012. Factors Affecting the Price of Luxury Suites in Major North American Sports Facilities. Full Text Available Journal of Sport Management May2012, Vol. 26 Issue 3, p249 (English Abstract Available)
- Sherman, A. 2012. For Sports Networks, You Gotta Pay to Play. Full Text Available Bloomberg Businessweek. 4/9/2012, Issue 4274, p30-32. 2p. 1 Black and White Photograph, 1 Graph.
- Sherwell, P. 1998. Doped athletes pay tragic price; For the sports stars of the old East Germany, it was win-at-any-cost. They did win, but the full cost of the state-run doping -- sex changes, breakdowns and illness - - is only now becoming known: [Final Edition]
The Sunday Telegraph. Edmonton Journal [Edmonton, Alta] 11 Jan 1998: F8.
- Simon, B. 2005. Motown blues: a dented Detroit struggles to deal with the legacy of labour largesse
MANUFACTURING: Along with an unsustainable cost base, a shrinking market share and problems at suppliers, the big three US carmakers face an unhappy outcome to their bet on thirsty sports utility models, writes Bernard Simon: [London 1st Edition]
Financial Times [London (UK)] 19 Sep 2005: 17.
- Smith, C. 2012. Baseball After Cable: Team Sale Prices Boosted By Cable Networks. Full Text Available By: Forbes.com. 3/21/2012, p7-7. 1p.
- Sparks, D. 1997. Sports apparel: The cost of cool. Financial World166. 6 (Jun 17, 1997): 54-55.
- Suppes, L. 2006. Braced for Success. Full Text Available Sporting Goods Dealer Jan/Feb2006, Vol. 205 Issue 1, p32 (English Abstract Available)
- Stuttaford, G. 1997. Major League Losers: The Real Cost of Sports and Who's Paying for It
Publishers Weekly244. 1 (Jan 6, 1997): 56.
- Sutherland, J. 2012. Why the Gap is Stalking Lulu. Full Text Available By: Canadian Business. 9/17/2012, Vol. 85 Issue 14, p7-8. 2p. 1 Color Photograph.
- The Sports Authority, Inc. Awards Multi-Site Contract to Excel Energy Technologies, Ltd.
PR Newswire [New York] 15 May 2007: n/a.
- Van Riper, T. 2012. Historic Baseball Postseason Kicks Off. Full Text Available By: Forbes.com. 10/5/2012, p15-15. 1p.
- Villafranca, A. 2003. Texas House Considers Measure to Cover Cost of Luring Big Sports Events.
Knight Ridder Tribune Business News [Washington] 01 May 2003: 1.
- Warner, P. 2012. Are UMaine sports worth the cost? McClatchy - Tribune Business News [Washington] 24 Aug 2012.
- Weise, K. 2011. How to Keep Your Head Among Scalpers. Full Text Available By: Bloomberg Businessweek. 5/30/2011, Issue 4231, p49-50. 2p. 1 Color Photograph, 1 Chart, 1 Graph.
- Welch, D. & Sager, I. 2004. Guzzlers! We've got Guzzlers. Full Text Available By: BusinessWeek. 6/21/2004, Issue 3888, p14-14. 1p. 1 Color Photograph.
- Wetzel, K. 2007. S Fee changes may price out sports teams: West County school board members say cost must cover maintenance of artificial turf. McClatchy - Tribune Business News [Washington] 14 Sep 2007.
- Wood, D.B. 2001. Great auto downsizing of 2001. (cover story). Full Text Available By: Christian Science Monitor. 5/14/2001, Vol. 93 Issue 118, p1. 0p. 2 Color Photographs.
- Xin Z. 2008. Interview With Scott L. Price, Senior Writer at Sports Illustrated. Full Text Available International Journal of Sport Communication Jun2008, Vol. 1 Issue 2, p173 (English Abstract Available)
- Young H. & Joon-Ho K. 2011. Designing ticket price strategies for professional sports teams using conjoint analysis. Full Text Available International Journal of Sports Marketing & Sponsorship Jan2011, Vol. 12 Issue 2, p124 (English Abstract Available)
- Zhu Z. & Won, D. 2010. Buyer or browser? An analysis of sports fan behaviour online. Full Text Available International Journal of Sports Marketing & Sponsorship Jan2010, Vol. 11 Issue 2, p124 (English Abstract Available)

Tutkimusaiheeseen liittyviä kotimaisia lähteitä

- 16 suosittua vaihtoehtoa : tästä voit valita sopivan urheilulajin. 1992. Sisältyy julkaisuun Kunto plus 1992 : 9, s. 36-41
- Aitamurto, T. 2006. Ministerin rahat kuluvat kirjoihin, kirpputoreille ja kampaamoon. Liisa Hyssälä harrastaa yksinkertaista ja halpaa liikuntaa, julkaisussa: Helsingin sanomat 2006-07-24
- Arvekari, E. 2008. Jääkiekko on kallein, uinti halvin : harrastusvarusteisiin voi kätkeytyä kustannuspommi, julkaisussa: Etelä-Suomen sanomat 2008-09-07, 3, 5
- Asiakkaat tyytyväisiä - hinnat puhuttivat. 2005 Sisältyy julkaisuun Jyväskylä 2005 :3, s. 8
- Erola, M. 2005. Golfosakkeet putosivat hintakuoppaan, julkaisussa: Talouselämä 68(2005): 29, 54-55
- Erola, M. 2008. Lunta Talermon tupaan, julkaisussa: Talouselämä 71(2008): 1, 38-44
- Holma, S. 2001. Mitä liikunta maksaa -tutkimus osoittaa: ratsastus on halpa harrastus, mutta kallis kilpalaji. Sisältyy julkaisuun Hippos 54 (2001) : 8, s. 37, 39
- Holopainen, K. 2003. Lasten liikuntaan uppoaa yhä enemmän rahaa, julkaisussa: Taloustaito 2003: 2, 20-22
- Itkonen, M. 2010. Kuntosalisopimus vaatii keskittymistä, julkaisussa: Kuluttaja 44(2010): 1, 32-35
- Järvenpää, T. 2009. Kuntoilun hinta, julkaisussa: Avotakka 43(2009): 1, 94
- Järvinen, H. 1999. Liikunnan kustannustekijöistä on aloitettava laaja keskustelu. E-aineisto
- Järvinen, H. 1999. Liikuntatilojen hinnoittelupäätös oli nuorisourheilun voitto.
- Kallionpää, K. 2004. Lätkää, maksoi mitä maksoi: vanhemmat ostavat junnuille liian järeitä jääkiekkovarusteita, julkaisussa: Helsingin sanomat 2004-01-07
- Kaskinen, H. 2006. Mitä maksaa liikuntaharrastus? julkaisussa: Kuluttaja 40(2006): 5, 26-27
- Kinnunen, J. 2001. Mitä liikunta maksaa : salibandy - halpaa huviako? Sisältyy julkaisuun Salibandy 12 (2001) : 5, s. 17
- Köngäs, S. 2006. Harrastusmaailman kingit ja luuserit, julkaisussa: Nuorisotyö 60(2006): 4, 12-15
- Könönen, P. 2011. Mikä maksaa?, julkaisussa: Latu ja polku 2011: 2, 34-35
- Leppänen, J. 1992. Nuorten kallis vapaa-aika. Sisältyy julkaisuun Valmennus & kunto 1992 : 3, s. 20-22
- Leskelä, J. 1995. Kustannukset vaihtelevat, mutta futis on halpaa harrastaa. Sisältyy julkaisuun Futari 1995 : 4, s. 28-29
- Miettinen, A. 2005. Liian kalliit kierrokset : uusien golfkenttien osakekauppa käy tahmeasti. Apuun on valjastettu jo joulupukkikin, julkaisussa: Helsingin sanomat 2005-06-05
- Mäntylä, A. 2002. Miehet ja raha liikkuvat kaupungeissa : suomalaiset käyttävät liikunnan harrastamiseen keskimäärin 324 euroa vuodessa, julkaisussa: Keski-suomalainen 2002-12-11
- Nikula, A. 2008. Kärppien arvomaailma ihmetyttää, julkaisussa: Kaleva 2008-06-27, 34
- Nykänen, A-S. 2005. Kenen pussiin lapset pelaavat? Urheiluseuroissa lasten maksuilla voidaankin tukea aikuisten urheilua, julkaisussa: Helsingin sanomat 2005-12-04
- Nykänen, E. 2009. Halvalla hyvään kuntoon, teoksessa: Tehy 29(2009): 3, 58-63
- Pavelka, B. 2002. Price of Ice-Hockey. Sisältyy julkaisuun EASM Conference 2012 Proceedings s. 117
- Pekkala, P. 2004. Golf : ei tulokkaille!, julkaisussa: Helsingin sanomat 2004-04-21
- Pekurinen, M. 1990. Kuka maksaa? Sisältyy julkaisuun Liikunta ja tiede 27(1990) : 6, s. 46-49
- Porra, N. 2004. Hukassa kuntosalien hintaviidakossa. Sisältyy julkaisuun Kuluttaja 38 (2004) : 7, s. 4-6
- Puronaho, K. 2002. Lapsiperheen liikuntabudjetti on kovilla : enemmän, kalliimmalla, maksukykyisille?. Sisältyy julkaisuun Liikunta ja tiede 39 (2002) : 3, s. 29-30
- Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi : tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessista, resursseista ja kustannuksista, julkaisussa: Nuorisotutkimus 24(2006): 4, 57-60
- Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi. Jyväskylä Studies in Business and Economics 52. Jyväskylän yliopisto.
- Pöllänen, M. 1992. Nyt on aika arvokeskustelulle : liikuntarahastus tappaa talkoita. Sisältyy julkaisuun Suomen kunnat 71(1992) : 4, s. 30-31
- Repo, T. 2002. Maksaako liikunta liikaa? Sisältyy julkaisuun TUL-lehti 2002 : 5, s. 8-9
- Rissanen, P. 1992. Kotitalouksien liikuntamenot. Sisältyy julkaisuun Liikunta ja tiede 25(1988) : 5, s. 247-251,270
- Salminen, V. 2007. Käyttäjät maksavat murto-osan liikuntakuluista, julkaisussa: Etelä-Saimaa 2007-11-11
- Töllinen, A. 2009. Liikunnan iloa vai kurinalaista elämää? Sisältyy julkaisuun Kuluttaja 42 (2009) : 1, s. 20-23
- Valtonen, H. 2002. Enemmän rahaa, enemmän liikuntaa, enemmän hyvinvointia? Sisältyy julkaisuun Liikunta ja tiede 39 (2002) : 2, s. 24-29
- Varpela, V. 2007. Tytöt kiekkoilevat poikia halvemmalla, julkaisussa: Kuluttaja 40(2007): 5, 43
- Viitanen, K. 2002. Nuori taitoluistelija maksaa vuodessa jopa yli 30 000 mk. Sisältyy julkaisuun Taitoluistelu 2002 : 1, s. 22-24

- Virta, S. 2012. Ohjataanko liikkumaan vai päästetäänkö valloilleen? Sisältyy julkaisuun Valmentaja 18 (2012) : 5, s. 18-19
- Zacheus, T. 2011. Liikunta monen kulttuurin kohtauspaikaksi? Sisältyy julkaisuun Liikunta ja tiede 48 (2011) : 4, s. 10-15 E-aineisto

Raportissa käytetyt lähteet

- Aira, T., Kannas, L., Tynjälä, J., Villberg, J. & Kokko, S. 2013. Liikunta-asktiivisuuden väheneminen murrosiässä. Teoksessa Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:3.
- Gratton, C. & Taylor, P. 2000. Economics of Sport and Recreation. London: Spon Press.
- Kesenne, S. 1984-85. Het subsidieren van sport-infrastructuur: een economische bijdrage to teen rationeler sportbeleid (subsidizing sport facilities), Sport (Bloso), 3, 50 – 53.
- Lamb, K.L., Asturias, L.P., Roberts, K. & Brodie, D.A. 1992. Sports participation: how much does it cost? Leisure Studies, 11, Leisure Development Centre. 19 – 29.
- Matsuda, Y. 1990. The basic policies of sport industry in Japan from the viewpoint of sport marketing. Sport Science Review, 13, 35 – 44.
- Michon, B. & Ohl, F. 1989. Aspects socio-économiques du prix de la pratique sportive, teoksessa Andreff, W. (toim.) Economie politique du sport. Paris, Dalloz. 34 – 72.
- Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi. Jyväskylä Studies in Business and Economics 52. Jyväskylän yliopisto.
- Rodgers, B. 1977. Rationalizing Sports Policies; Sport and its Social Context: international comparisons. Teoksessa Gratton, C. & Taylor, P. 1985. Sport and Recreation An Economic Analysis. London: E. and F.N. Spon Ltd.
- Taks, M. & Vanreusel, B. 1994. What does sport really cost? A micro-economic study of the consumer cost of golf and soccer. European Journal for Sport Management 1: 22 – 34.
- Taks, M., Renson, R., Kesenne, S. & Vanreusel, B. 1994. Sport and its real consumer price: a socioeconomic model. Käsikirjoitus julkaisuun Contested boundaries and shifting solidarities Proceedings of the XIIIth World Congress of Sociology; Bielefeld (Germany); 18 – 23 July 1994.
- Taks, M., Renson, R. & Vanreusel, B. 1995a. "A Socio-economic analysis of social stratification in sports: a methodological framework. Käsikirjoitus teokseen Proceedings of the First European Seminar on Sport Management and Marketing Research. Montpellier, 2.6.1994. Univeriste de Montpellier, STAPS Laboratory. 1 – 19.
- Taks, M., Renson, R. & Vanreusel, B. 1995b. Social stratification in sport: a matter of money and taste. European Journal for Sport Management 2 (1). 4 – 14.
- Tiirikainen, M. & Konu, A. 2013. Miksi lapset ja nuoret katoavat liikunta- ja urheiluseuroista murrosiässä? Teoksessa Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:3.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2014 ilmestyneet

- 1 Suomalaisen koulutusjärjestelmän kehitys
1970–2030
- 2 Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki. Selvitys
kolmiportaisen tuen toimeenpanosta
- 3 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2015–2018
- 4 Osallisuus, palaute, seuranta; Kuntien
liikuntatoimien nykykäytännöt
- 6 Tutkimus- ja innovaationeuvoston toiminnan ja
vaikuttavuuden arviointi
- 8 Taikalamput näkyvät ja vaikuttavat;
Lastenkulttuurin taikalamppuverkoston
keskusten vuosien 2009–2013 toiminnan
vaikuttavuuden arviointi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet
Ministry of Education and Culture
Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-268-5 (PDF)

ISSN-L 1799-0343

ISSN 1799-0351 (PDF)